

**PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS
AKREDITĀCIJAS EKSPERTU
ROKASGRĀMATA**

ieguldījums tavā nākotnē

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS AKREDITĀCIJAS EKSPERTU ROKASGRĀMATA

Rokasgrāmatas autori

Profesionālās izglītības akreditācijas ekspertu rokasgrāmatu izstrādāja
Izglītības kvalitātes valsts dienesta darba grupa:

**Renāte Bogdāne, Sarmīte Dīķe, Ina Masule, Ivans Jānis Mihailovs,
Dace Saleniece, Māris Stinkulis, Kristīne Strūberga.**

Darba grupu vadīja **Diāna Venera**.

Eiropas Sociālā fonda projekts „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide
un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana”
Vienošanās: Nr. 2010/0274/1DP/1.2.1.1.1/10/IPIA/VIAA/001

Par šī izdevuma saturu pilnībā atbild Izglītības kvalitātes valsts dienests.

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz ESF projektu „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” obligāta.

Anotācija

Profesionālās izglītības akreditācijas ekspertu rokasgrāmata (turpmāk – rokasgrāmata) izstrādāta Valsts izglītības attīstības aģentūras īstenotā Eiropas Sociālā fonda darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.2.1.1.1. apakšaktivitātes projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” (turpmāk – projekts) ietvaros. Projekts tika īstenots laika posmā no 2010. gada 1. decembra līdz 2015. gada 30. novembrim. Projekta sadarbības partneri ir Valsts izglītības satura centrs, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – kvalitātes dienests), savukārt tā īstenošanā iesaistīti eksperti no visas Latvijas. Projekta mērķis – izveidot pastāvīgi strādājošu, kvalitatīvu un tautsaimniecības nozaru vajadzībām atbilstošu profesionālās izglītības satura nodrošināšanas sistēmu. Šī mērķa īstenošanai projekta ietvaros izveidots nozaru ekspertu padomes, veikta nozaru izpēte un izveidota nozaru profesionālo kvalifikāciju struktūra, izstrādāti profesiju standarti un profesionālās izglītības programmas, pilnveidots profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturs, kā arī izveidota sistēma ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanai un atzīšanai. Projekta galvenie ieguvumi ir visu iesaistīto pušu sadarbības modelis, kas turpinās darboties un attīstīties arī pēc projekta noslēguma, uzsāktā profesionālās izglītības pārstrukturizācija un profesionālās izglītības satura piemērošana tautsaimniecības nozaru izpētes rezultātiem.

Kvalitātes dienesta darbības mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu un tiesisku izglītību, veicot izglītības kvalitātes monitoringu un sniedzot atbalstu izglītības procesa īstenošanā. Definējot prioritātes projekta īstenošanas gaitā, kvalitātes dienests atbilstoši projekta mērķim noteica tādu uzdevumus kā profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšana, ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanas sistēmas aprobācija un ieviešana. Tāpat kvalitātes dienesta uzdevums ir koordinēt Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūras (EQAVET) un vienoto profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas rādītāju ieviešanu profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā.

Rokasgrāmatas mērķis ir pilnveidot profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un izglītības programmu akreditācijas ekspertu kompetenci izglītības kvalitātes vērtēšanā, veidot vienotu izpratni par vērtētāja lomu, darbību un atbildību, kā arī kvalitātes vērtēšanas normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem, vērtējuma līmeņiem un to piemērošanu.

Rokasgrāmatas mērķauditorija ir nozaru ekspertu padomju, Izglītības un zinātnes ministrijas, Latvijas Nacionālā kultūras centra, Profesionālās izglītības biedrības, Latvijas Sporta federāciju padomes, izglītības pārvalžu, izglītības iestāžu deleģētie akreditācijas eksperti, kā arī ikviens interesents, kurš vēlas būt informēts par profesionālās izglītības iestāžu darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes novērtēšanas procesiem. Rokasgrāmatu ieteicams izmantot visiem ekspertiem, kuri apguvuši kvalitātes dienesta organizētos izglītības iestāžu darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanas kursus.

Rokasgrāmata sastāv no divām daļām un pielikumiem.

Pirmajā daļā raksturota Latvijas izglītības sistēma, izglītības iestāžu funkcijas, sniegta informācija par izglītības programmu veidiem un formām, izglītības programmu licencēšanu, profesionālo izglītību Latvijā un profesionālo kvalifikāciju apliecinājošiem dokumentiem, ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu, kā arī raksturota sociālo partneru loma profesionālās izglītības attīstībā.

Otrajā daļā akcentēta pašnovērtēšanas un ārējās vērtēšanas nozīme, iekļauta vispārēja informācija par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūru (EQAVET) un vienoto profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas rādītāju ieviešanu profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā, sniegta informācija par kvalitātes novērtēšanas tiesisko regulējumu. Īpaša uzmanība veltīta izglītības kvalitātes novērtēšanas procesa organizācijai, vērtēšanas procesa posmiem un novērtēšanas vadlīnijām. Rokasgrāmatas lietotājiem sniegti ieteikumi akreditācijas ekspertu komisijas ziņojuma sagatavošanā, secīgi norādīta tā saskaņošanas, iesniegšanas un lēmumu pieņemšanas kārtība akreditācijai ar ekspertu komisiju. Rokasgrāmatā iekļauta informācija par profesionālās izglītības iestāžu un īstenoto izglītības programmu novērtēšanas rezultātiem, kā arī akreditācijas ekspertu ieteikumiem.

Rokasgrāmatas pielikumos iekļauts lietoto terminu skaidrojums, informācija par izglītības kvalitātes vērtēšanu reglamentējošiem Latvijas normatīvajiem aktiem.

Rokasgrāmatā lietotie saīsinājumi un apzīmējumi

API	augstākā profesionālā izglītība
AM	Aizsardzības ministrija
ECTS	Eiropas kredītu pārneses sistēma
ECVET	Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālajai izglītībai un apmācībai
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
EQAVET	Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūra profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā (apmācībā)
IeM	Iekšlietu ministrija
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LAK	Latvijas Amatniecības kamera
LBAS	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LM	Labklājības ministrija
LVA	Latviešu valodas aģentūra
KM	Kultūras ministrija
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra
LNKC	Latvijas Nacionālais kultūras centrs
MK	Ministru kabinets
NAP2020	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam
NEP	Nozaru ekspertu padomes
NTSP	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
PINTSA	Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome
PKL	Profesionālās kvalifikācijas līmenis
SM	Satiksmes ministrija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VISC	Valsts izglītības saturs centrs
VM	Veselības ministrija
ZM	Zemkopības ministrija

Ievads

Profesionālās izglītības kvalitātes un efektivitātes uzlabošana ir viens no Latvijas stratēģiskajiem mērķiem, kas ir cieši saistīts ar visu ieinteresēto pušu iesaistīšanos un ilgtermiņa sadarbību, sekmīgu reformu īstenošanu, nepieciešamību tuvināt izglītības un darba vidi, mūsdienīga profesionālās izglītības satura izstrādi un īstenošanu, elastību profesionālo kvalifikāciju ieguvē, radošiem, inovatīviem risinājumiem.

Globalizācija, zinātņu atklājumi, darba tirgus dinamika un pieprasījums pēc jaunām kompetencēm, starptautiskie sakari, īpaši ES robežu paplašināšanās, sabiedrības vajadzības un attieksmes rada arvien jaunus izaicinājumus. Piemēram, Latvijas demogrāfiskā situācija un ar to saistītās iedzīvotāju vecuma struktūras izmaiņas. Cits izaicinājums saistīts ar mūžizglītības lomas palielināšanos, vēl kāds cits – ar mobilitātes iespējām. Šo apstākļu ietekme nosaka pārmaiņu nepieciešamību izglītībā, paredzot lielāku izglītības sistēmas saistību ar ekonomiskajām un sabiedriskajām norisēm, prasot pārvērtēt līdzšinējos profesionālās izglītības sistēmas darbības principus. Vienlaikus mainās sabiedrības priekšstatī par to, kas ir kvalitatīva izglītība, kādas zināšanas, prasmes un kompetences ir nepieciešamas profesionālim un kā jāpiemērojas jaunajiem apstākļiem pašiem izglītojamiem.

Tādējādi mainās prasības arī izglītības iestāžu darbībai un izglītības iestāžu darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes objektīvai un vispusīgai novērtēšanai, kuras tiek atspoguļotas šajā rokasgrāmatā.

Profesionālās izglītības nākotnes perspektīvas, pārmaiņas izglītības sistēmā, mūžizglītības principu īstenošana ir izaicinājums arī citām Eiropas valstīm. Briges komunikē par ciešāku Eiropas sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā laika posmam no 2011. gada līdz 2020. gadam ir noteikts stratēģiskais mērķis, ka līdzdalības valstīm līdz 2015. gada beigām vajadzētu valsts līmenī izveidot kopīgu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) sniedzējiem, kas atbilstu EQAVET.

Profesionālās izglītības un apmācības pievilcības paaugstināšana ir cieši saistīta ar tās īstenošanas kvalitāti, mūsdienīgām īstenošanas formām un elastību kvalifikāciju novērtēšanā un pārnēsē. EQAVET kontekstā profesionālās izglītības kvalitātes sistēmas ieviešanai būtiska ir mācību rezultātos balstīta zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanas sistēma. Tā ļauj uzkrāt un pārnest kredītpunktus kā izglītības sistēmas ietvaros, tā arī starptautiskas mobilitātes ietvaros, t.sk. saistībā ar ECVET, kā arī nodrošina ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtās kompetences novērtēšanu.

Līdz ar to arvien lielāka loma ir visu ieinteresēto pušu aktīvai iesaistei izglītības procesa organizācijā un īstenošanā, profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā un novērtēšanā. Tam ir nepieciešams dialogs, savstarpējā izpratne un ciešāka sadarbība starp darba devējiem, darba ņēmējiem un izglītojamiem. Līdztekus par nozīmīgu sadarbības partneri konkurētspējīgas profesionālās izglītības nodrošināšanā kļūst pilsētu un novadu pašvaldības, īpaši ņemot vērā to, ka palielinās pilsētu, novadu un reģionu loma izglītības un nodarbinātības jautājumos, kā arī to, ka mainās izglītības iestāžu padotības formas un funkcijas, piemēram, profesionālās izglītības iestāžu nodošana pašvaldībām, profesionālās izglītības programmu īstenošana vispārējās izglītības iestādēs, pieaugušo izglītības pakalpojumu paplašināšanās.

Tas liecina, ka ekspertu izglītošana, veicinot padziļinātu, uz vienotiem principiem balstītu izpratni par izglītības kvalitātes novērtēšanas procesu, tā organizāciju un norisi, ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem, lai attīstītu profesionālu kvalitātes novērtēšanas procesu, kā rezultātā iegūtu objektīvu informāciju par izglītības pakalpojuma sniegšanas kvalitāti, vienlaikus sniedzot atbalstu un pamatotus ieteikumus izglītības iestādes darbības uzlabošanai un izglītības kvalitātes attīstībai.

Autoru ieskatā rokasgrāmata kalpos par vienotu atskaites punktu profesionālās izglītības kvalitātes vērtēšanas ekspertiem, stiprinot nacionālo izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmu, kuru raksturo vienoti principi, profesionāla pieeja, kā arī saikne ar norisēm izglītībā un nodarbinātībā Eiropā.

Rokasgrāmatā apkopotā informācija atbilst normatīvajiem aktiem, kas ir aktuāli 2015. gada 1. oktobrī. Līdz ar to, izmantojot rokasgrāmatu, ir jāpievērš uzmanība iespējamām izmaiņām normatīvajos aktos, kuri attiecas uz izglītības kvalitātes vērtēšanu.

Saturs

1. daļa. Izglītība: saturs, forma un veidi

1.	Izglītības sistēma	9
1.1.	Izglītības institucionālā attīstība Latvijas teritorijā	9
1.2.	Izglītības sistēmas pārvalde Latvijas Republikā	10
2.	Vienotās ekonomiskās informācijas klasifikācijas sistēma	16
2.1.	Izglītības klasifikācija	16
2.2.	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra	18
2.3.	Profesiju klasifikators un profesiju standarti	18
3.	Izglītības iestāde un tās funkcijas	21
3.1.	Izglītības iestādes dibināšana un reģistrācija	21
3.2.	Izglītības iestādes nolikums	22
3.3.	Izglītības iestāžu autonomija	23
4.	Izglītības programmas	25
4.1.	Izglītības programma: jēdziens, saturs, komponenti	25
4.2.	Izglītības programmu veidi	25
4.3.	Izglītības ieguves formas	27
4.4.	Izglītības programmu licencēšana, tās nozīme, kārtība un kritēriji	27
4.5.	Izglītības programmu specifika	30
4.5.1.	Profesionālās vidējās izglītības programmas, arodizglītības programmas un profesionālās pamatzglītības programmas	30
4.5.2.	Profesionālās tālākizglītības programmas	33
4.5.3.	Profesionālās pilnveides izglītības programmas	34
4.5.4.	Profesionālās ievirzes izglītības programmas	35
4.5.4.1.	Mākslas un mūzikas profesionālās ievirzes izglītības programmas	35
4.5.4.2.	Sporta profesionālās ievirzes izglītības programmas	36
4.6.	Profesionālās izglītības programmas apguves noslēguma pārbaudījumi	38
5.	Ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšana	41
6.	Sociālo partneru iesaiste un sociālais dialogs	42

2. daļa. Izglītības kvalitātes vērtēšana

1.	Izglītības kvalitātes vērtēšana un tās nozīme	47
2.	EQAVET un profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas rādītāju ieviešana profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā	49
3.	Izglītības kvalitātes novērtēšanas tiesiskais regulējums un procesa organizācija	52
3.1.	Izglītības kvalitātes novērtēšanas tiesiskais regulējums	52
3.2.	Ekspertu komisijas darbības tiesiskais regulējums	57
3.3.	Akreditācijas norise izglītības iestādē	59
3.4.	Ekspertu komisijas ziņojuma sagatavošana, saskaņošana un iesniegšana	60

4.	Izglītības kvalitātes vērtēšanas vadlinijas	62
4.1.	Mācību saturs – iestādes īstenotā izglītības programma	63
4.2.	Mācīšana un mācīšanās	66
4.2.1.	Mācīšanas kvalitāte	66
4.2.2.	Mācīšanās kvalitāte	69
4.2.3.	Vērtēšana kā mācību procesa sastāvdaļa	71
4.3.	Izglītojamo sasniegumi	73
4.3.1.	Izglītojamo sasniegumi ikdienas darbā	73
4.3.2.	Izglītojamo sasniegumi valsts pārbaudes darbos	73
4.4.	Atbalsts izglītojamajiem	75
4.4.1.	Psiholoģiskais atbalsts, sociālpedagoģiskais atbalsts un izglītojamo drošības garantēšana (drošība un darba aizsardzība)	75
4.4.2.	Atbalsts personības veidošanā	76
4.4.3.	Atbalsts karjeras izglītībā	77
4.4.4.	Atbalsts mācību darba diferenciacijai	80
4.4.5.	Atbalsts izglītojamiem ar speciālām vajadzībām	81
4.4.6.	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni	81
4.5.	Iestādes vide	83
4.5.1.	Mikroklimats	83
4.5.2.	Fiziskā vide	84
4.6.	Iestādes resursi	85
4.6.1.	Iekārtas un materiāltehniskie resursi	85
4.6.2.	Personālrесursi	87
4.7.	Iestādes darba organizācija, vadība un kvalitātes nodrošināšana	88
4.7.1.	Iestādes darba pašvērtēšana un attīstības plānošana	88
4.7.2.	Iestādes vadības darbs un personāla pārvaldība	89
4.7.3.	Iestādes sadarbība ar citām institūcijām	91
5.	Profesionālās izglītības iestāžu un īstenoto izglītības programmu novērtēšanas rezultāti un akreditācijas ekspertu ieteikumi, to nozīme	92
6.	Nobeigums	94
7.	Izmantotie avoti	95
8.	Rokasgrāmatas eksperti	97

Pielikumi

1.	Lietotie termini un to skaidrojums	101
2.	Izglītības kvalitātes vērtēšanu reglamentējošie Latvijas normatīvie akti	111
3.	Izglītības iestādes ieteicamo darbību izvērtējuma veidlapas	116
4.	Rīcības shēma izglītības iestādes iekšējā normatīvā akta - izglītojamo vecākiem un citām personām saistošas uzturēšanās kārtības izglītības iestādē - izveidei un ievērošanai	124

1. daļa | Izglītība: saturs, forma un veidi

1. Izglītības sistēma

1.1. Izglītības institucionālā attīstība Latvijas teritorijā

Izglītības kā institucionālās sistēmas aizsākumi Latvijas teritorijā ir meklējami 13. gadsimta sākumā, kad Rīgā 1211. gadā domkapitula paspārnē bīskaps Alberts dibināja Domskolū, kuras uzdevums bija garīdznieku sagatavošana. Savukārt pirmā laicīgā izglītības iestāde – Pētera skola, kurā mācījās Rīgas namnieku bērni, savu darbību ir sākusi 1353. gadā.

Viduslaikos profesionālo izglītību galvenokārt nodrošināja amatnieku apvienību – cunftu – ietvaros, veidojot pēctecību dažādos izglītības procesa posmos kā māceklis, zellis un meistars.

16. gadsimta otrajā pusē – 17. gadsimtā Reformācijas iespaidā pavērās iespējas dibināt dažādas izglītības iestādes ne tikai Rīgā, bet arī Kurzemē un vēlāk Vidzemē un Latgalē, kurās uztvēra ne tikai vācu un poļu, bet arī turīgo latviešu bērnus. Šajā laikā veidojās pirmās draudzes skolas, kuras varēja apmeklēt mazturīgo un zemnieku bērni.

19. gadsimtā līdztekus regulārajām izglītības iestādēm, t.sk. ģimnāzijām, tika dibinātas arī vairākas praktiska novirziena skolas – reālskolas un amatniecības skolas, kas faktiski iezīmē profesionālās izglītības sākotni Latvijas teritorijā, kā arī muižas skolas, draudzes skolas, pagastskolas, tautskolas un arī svētdienas skolas, kurās mācījās amatnieku un trūcīgo pilsētnieku bērni. Vienlaikus šis laiks iezīmējās kā arvien plašāk pieejamas izglītības posms.

Pēc Krišjāņa Valdemāra ierosinājuma Kurzemes piekrastē tika nodibinātas deviņas jūrskolas, 1852. gadā sāka darboties zemkopības skola Veczvērdē, 1867. gadā – Vecsātos.¹

Kopumā vērtējot, 19. gadsimta beigās Latvijas teritorijā bija augsts iedzīvotāju izglītības, galvenokārt lasītprasmes, līmenis.

Pēc Latvijas valsts dibināšanas Tautas padome 1919. gada 8. decembrī pieņēma likumu „Par Latvijas izglītības iestādēm”, ieviešot obligāto bezmaksas pamatizglītību bērniem no sešiem līdz sešpadsmit gadiem. Profesionālās izglītības attīstību lielā mērā noteica Latvijas agrārpolitika un amatniecības sektors. Lielākā daļa profesionālās izglītības iestāžu bija ar lauksaimniecības specializāciju. Šajā laikā strauji auga dažādu gan valsts, gan privāto izglītības iestāžu un attiecīgi izglītojamo un pedagogu skaits.

1934. gada jūlijā tika pieņemts jauns likums „Par tautas izglītību”, nosakot, ka Latvijā darbojas sešgadīgas pamatskolas, vidusskolas vai ģimnāzijas, arodskolas ar 2 – 4 klasēm, kurās uzņem skolēnus ne jaunākus par 14 gadiem ar priekšzināšanām pilna pamatskolas kursa apmērā un kuru uzdevums ir teorētiski un praktiski sagatavot darbiniekus dažādiem arodiem, kā arī tehnikumi ar 2 – 5 klasēm.²

Kopumā 1939./40. gadā Latvijā bija 2229 dažādas izglītības iestādes, kurās strādāja 13 357 pedagogi un mācījās 288 222 audzēkņi.³

PSRS okupācijas laikā notika izglītības sistēmas pārveide pēc padomju izglītības modeļa, plaši ieviešot tajā krievu valodu un likvidējot mazākumtautību skolas. 20. gadsimta 60. gados tika ieviesta obligātā bezmaksas vidējā izglītība. Papildus vispārējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēm tika izveidots ārpusiskolas iestāžu tīkls, ko veidoja pionieru nami, kuros bērni darbojās dažādos pulciņos, jauno tehniķu un naturālistu stacijas, vasarās darbojās pionieru nometnes. Jauniešu sportisko iemaņu attīstīšanai bija izveidotas īpašas sporta skolas, bet mākslas iemaņu apguvei – mūzikas un mākslas skolas.

1 Plašāk sk. Staris A., Ūsiņš V. Izglītības un pedagoģijas ideju attīstība Latvijā līdz 1990. gadam. – Rīga: Raka, 2007. – 318 lpp.; Staris A., Ūsiņš V., Žukovs L. Skolas un izglītība Latvijā (1900 – 1920). – Rīga: Raka, 2000. – 156 lpp.

2 Staris A., Ūsiņš V. Izglītības un pedagoģijas zinātnes attīstība Latvijā pirmās brīvvalsts laikā. – Rīga: Zinātne, 2000. – 307 lpp.; Aušēks G. Īsumā par izglītību, skolotājiem un viņu darbu Latvijā no 1919. līdz 1940. gadam.

3 Kultūra Latvijā 20. gs. 20. – 40. gados.

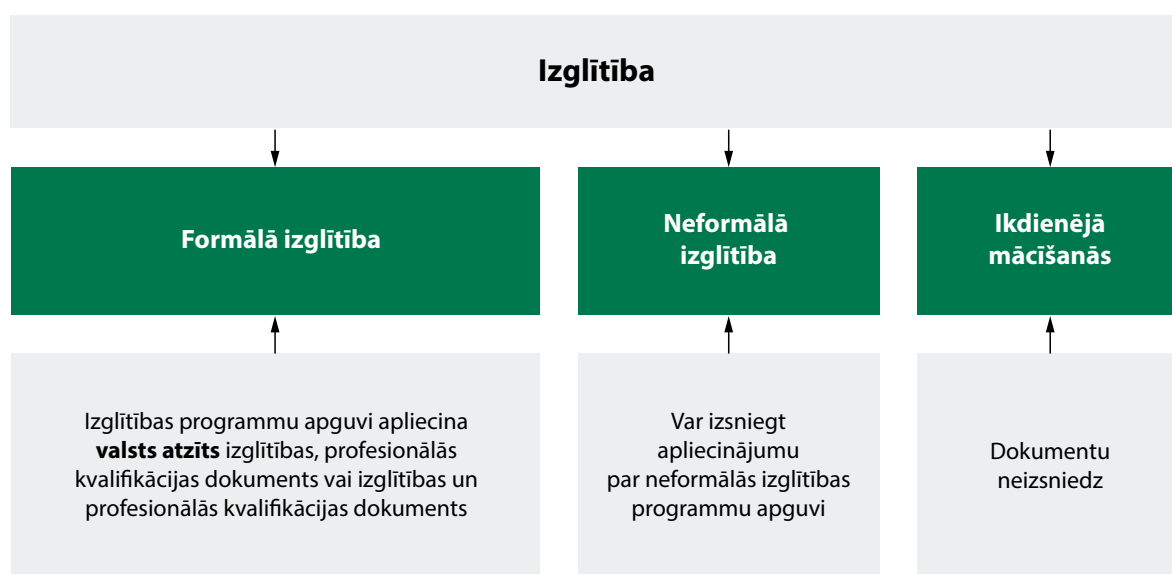
Vidējās speciālās izglītības iestāžu sistēmā ietilpa tehnikumi un vidējās speciālās skolas, piemēram, jūrskolas, medicīnas skolas, pedagoģiskās skolas u.c., kurās audzēkņi vienlaikus apguva speciālo un vispārējo vidējo izglītību. To skaits 20. gadsimta 80. gadu vidū sasniedza 56, un tajās mācījās 40,5 tūkstoši audzēkņu.

Jauns profesionālās izglītības attīstības posms iezīmējās pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas pagājušā gadsimta 90. gados. Ievērojot sociāli-ekonomiskas, demogrāfiskas tendences, kā arī nepieciešamību koncentrēt resursus, t.sk. atbilstoši tehnoloģiju attīstības tendencēm, 25 gadu laikā pakāpeniski samazinājās pieprasījums pēc industrializētās ražošanas profesijām un atbilstoši profesionālās izglītības iestāžu skaits, piemēram, laikā no 1990. gada līdz 1999. gadam profesionālās izglītības iestāžu skaits samazinās no 143 līdz 121. Vienlaicīgi notika izmaiņas profesionālās izglītības programmu tematisko jomu attiecībās: pieauga pakalpojumu jomas programmu īpatsvars, samazinājās ar lauksaimniecību saistīto izglītības programmu skaits, paplašinājās izglītības programmu skaits. Šajā laikā palielinājās profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmu piedāvājums. Tās īstenoja ne tikai valsts dibinātās profesionālās izglītības iestādes, bet arī privātās iestādes un institūcijas.

Gan Latvijas Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007. – 2013. gadam, gan NAP2020 ir iekļauti uzdevumi saistībā ar profesionālās izglītības prestiža paaugstināšanu un izglītības satura pilnveidošanu. Profesionālās izglītības iestāžu optimizācija paredz samazināt profesionālās izglītības iestāžu skaitu līdz 22. Vienlaikus ir noteikts politiskais mērķis padarīt profesionālo izglītību maksimāli pievilcīgu jauniešiem, cenšoties sasniegt 50:50 proporciju starp izglītojamiem profesionālās izglītības un vispārējās izglītības iestādēs.

1.2. Izglītības sistēmas pārvalde Latvijas Republikā

Izglītības likumā ir noteikts, ka izglītība ir sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums.

1. attēls. Izglītības sistēma

Izglītību ir iespējams iegūt gan formālās izglītības, gan neformālās izglītības, gan ikdienējās mācīšanās⁴ ceļā (skatīt 1. attēlu):

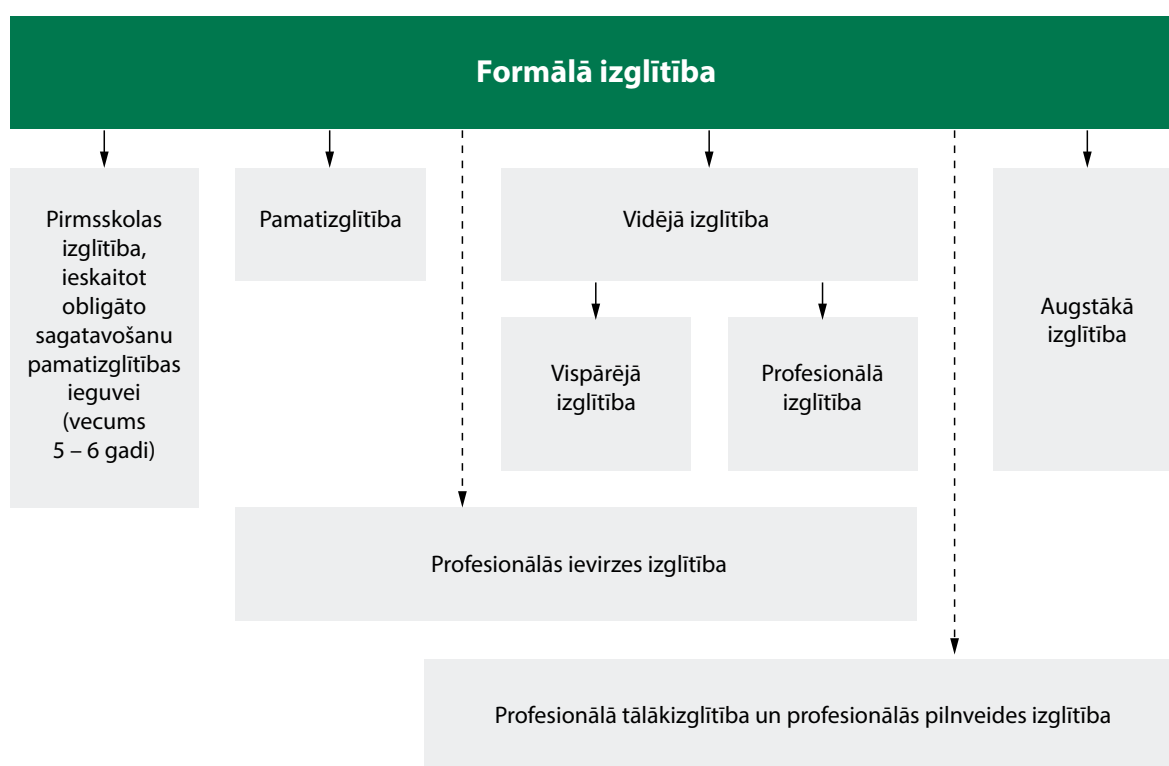
- formālā izglītība ir sistēma, kas ietver pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru izglītības programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības, profesionālās kvalifikācijas dokuments

4 Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 64 „Par angļu termina „informal education” atbilstmi latviešu valodā”.

dokuments vai izglītības un profesionālās kvalifikācijas dokuments. Formālās izglītības veidi ir vispārējā, profesionālā un akadēmiskā izglītība (*skatīt 2. attēlu*);

- neformālā izglītība ir visas nodarbības ārpus formālās izglītības sistēmas, kas ir organizētas kā kursi, konferences, lekcijas, semināri vai darba grupas. Neformālās izglītības mērķis ir apgūt vai uzlabot prasmes, zināšanas un kompetences gan saistībā ar darbu, gan sabiedriskiem un personīgiem mērķiem;
- ikdienējā mācīšanās ir process, kura ietvaros persona kaut ko mācās ar nolūku, bet mazāk organizētā veidā, t.i., patstāvīgi bez pedagoga līdzdalības, ar mērķi iegūt jaunas zināšanas un pilnveidot savas prasmes. Ikdienas mācīšanās ir, piemēram, pašmācība, izmantojot drukātus materiālus – grāmatas, žurnālus u.c.; interaktīva mācīšanās, izmantojot datoru, internetu; informācijas ieguve no radio vai televīzijas raidījumiem; mācīšanās no ģimenes locekļiem, kolēģiem.⁵

Latvijas formālās izglītības sistēma ietver sevī šādas izglītības pakāpes: pirmsskolas izglītību, ieskaitot divu gadu ilgo obligāto sagatavošanos pamatzglītības ieguvei 5–6 gadu vecumā, deviņgadīgo vispārējo pamatzglītību, kuru tradicionāli uzsāk, sasniedzot septiņu gadu vecumu, un trīsgadīgo vispārējo vidējo izglītību, kuras ieguve dod tiesības turpināt izglītību augstskolā vai koledžā (*skatīt 2. attēlu*).

2. attēls. Formālās izglītības sistēma

Savukārt profesionālā izglītība dod iespēju pēc pamatskolas vai vidusskolas absolvēšanas turpināt izglītību un iegūt sākotnējo profesionālo kvalifikāciju, kā arī attīstīt spējas profesionālajā tālākizglītībā un iegūt tiesības turpināt izglītību augstākās izglītības pakāpē (*skatīt 2. attēlu*).

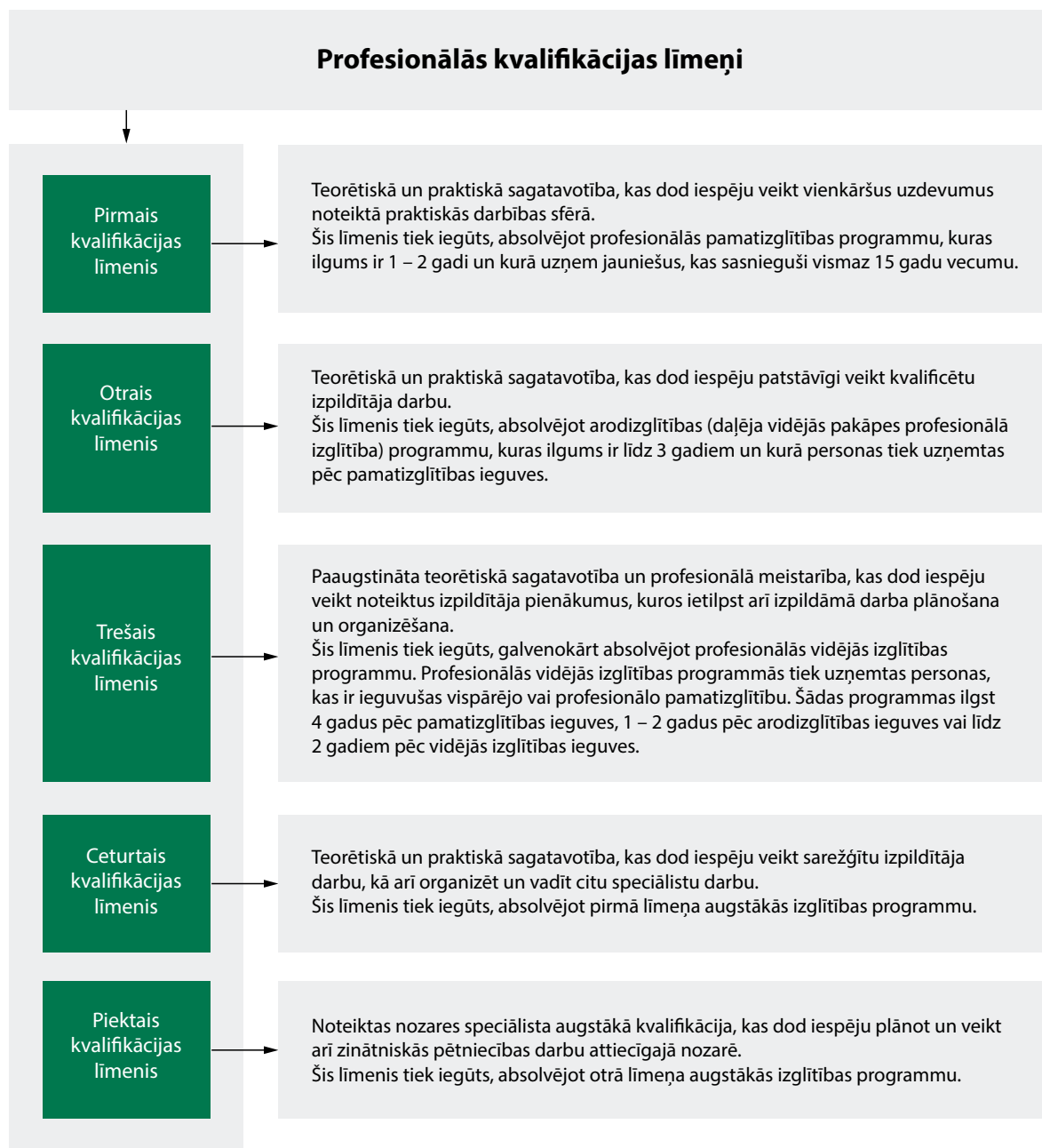
Profesionālās izglītības likums nosaka⁶ trīs profesionālās izglītības pakāpes:

- profesionālā pamatzglītība;
- profesionālā vidējā izglītība;
- profesionālā augstākā izglītība.

⁵ Neformālā izglītība un tās iedzīvināšanas procesi Latvijā.

⁶ Profesionālās izglītības likuma 4.pants „Profesionālās izglītības pakāpes”.

Profesionālās izglītības programmas tiek izstrādātas un īstenotas, ievērojot visu Latvijas tautsaimniecības nozaru specifiku un darbības virzienus. Apgūstot profesionālās izglītības programmas, tiek piešķirta noteikta līmeņa profesionālā kvalifikācija. Profesionālās izglītības likumā **noteikti⁷ pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi** (skatīt 3. attēlu) un norādīta atbilstība LKI līmenim (skatīt 2. daļas 4.5.4. nodaļu „Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra”).

3. attēls. Profesionālās kvalifikācijas līmeņi

Augstākajā izglītībā ir pieejamas gan akadēmiskās, gan profesionālās studiju programmas, attiecīgi iegūstot akadēmisko vai profesionālo bakalaura vai maģistra grādu vai pirmā vai otrā līmeņa profesionālo kvalifikāciju.

⁷ Profesionālās izglītības likuma 5.pants „Profesionālās kvalifikācijas līmeņi”.

Akadēmiskā bakalaura studiju programmas apjoms ir 120 – 160 Latvijas kredītpunkti (180 – 240 ECTS kredītpunkti) un studiju ilgums pilna laika studijās ir seši līdz astoņi semestri. Akadēmiskā maģistra studiju programmas apjoms ir 80 Latvijas kredītpunkti (120 ECTS kredītpunkti) un studiju ilgums pilna laika studijās ir četri semestri.

Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (koledžas izglītība) apjoms ir 80 – 120 Latvijas kredītpunkti (120 – 180 ECTS kredītpunkti), ļaujot iegūt Latvijas ceturtā līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Savukārt otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas (augstskolas izglītība) ir profesionālās bakalaura studiju programmas, kuru apjoms ir vismaz 160 Latvijas kredītpunkti (240 ECTS), t.i., ilgums astoņi semestri, profesionālās maģistra studiju programmas, kuru apjoms ir ne mazāks kā 40 Latvijas kredītpunkti (60 ECTS kredītpunkti), t.i., ilgums ne mazāks kā divi semestri, vai t.s. „īsās” otrā līmeņa profesionālās izglītības programmas personām ar jau iegūto augstāko izglītību, kuru apjoms ir ne mazāks kā 40 Latvijas kredītpunkti (60 ECTS kredītpunkti), t.i., ilgums ne mazāks kā divi semestri.

Personām ar iegūtu maģistra grādu ir tiesības turpināt studijas doktorantūrā un izstrādāt promocijas darbu. Studiju ilgums doktorantūrā ir 3 – 4 gadi. Doktora grādu pēc sekmīgas promocijas darba aizstāvēšanas piešķir promocijas padome.⁸

Līdztekus pamatzglītības un vidējās izglītības ieguvei bērniem un jauniešiem ir iespēja apgūt interešu izglītības un profesionālās ievirzes izglītības programmas (*skatīt 1. daļas 4.5.4. nodaļu „Profesionālās ievirzes izglītības programmas”*).

Izglītības likumā interešu izglītība ir skaidrota kā personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības. Tā ir brīvprātīga, un tās uzsākšanai nav nepieciešama noteiktai izglītības pakāpei atbilstoša izglītība. Interešu izglītības programmas sadzīvē bieži vien tiek dēvētas par pulciņiem.

Profesionālās ievirzes izglītība ir sistematizēta zināšanu un prasmju apguve, kā arī vērtīborientācijas veidošana mākslā, kultūrā vai sportā līdztekus pamatzglītības vai vidējās izglītības pakāpei, kas dod iespēju sagatavoties profesionālās izglītības ieguvei izraudzītajā virzienā. Līdz ar to minēto izglītības programmu ilgums var būt līdz pat 12 gadiem.

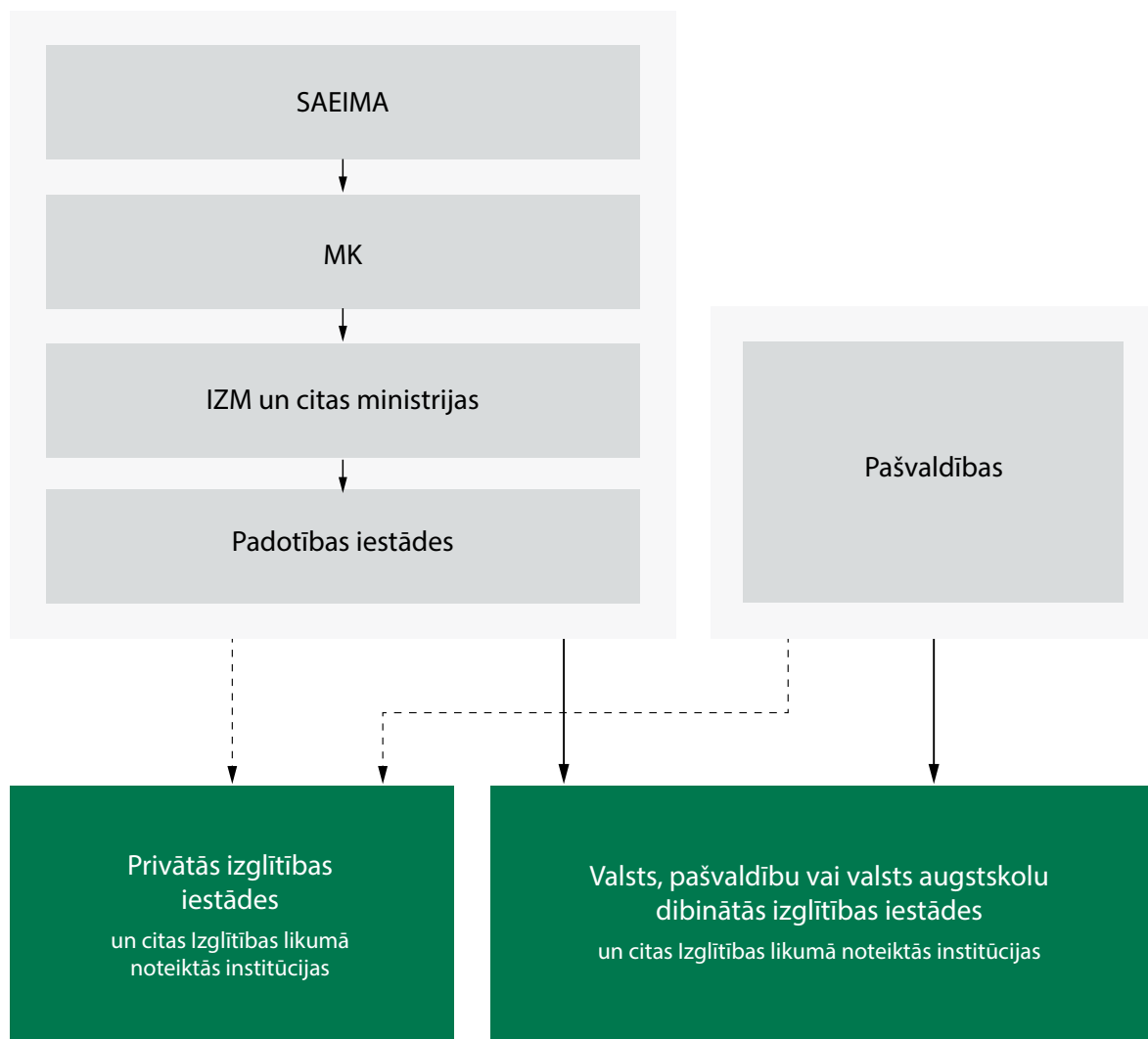
Pieaugušie savu profesionālo kompetenci pilnveido, apgūstot profesionālās tālākizglītības un/vai profesionālās pilnveides izglītības programmas. Profesionālās tālākizglītības programmas ir profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Profesionālās pilnveides programmas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes.

Jāatzīmē, ka interešu izglītības programmas un pieaugušo neformālās izglītības programmas, kā arī pirmsskolas izglītības programmas atšķirībā no citām izglītības programmām netiek akreditētas un par to apguvi neizsniedz valsts atzītu izglītības dokumentu.

Kā jebkurai sistēmai arī izglītībai ir vairākas pārvaldes institūcijas (*skatīt 4. attēlu*). Latvijas Republikas Saeimas kompetencē ir izglītības likumdošana. Savukārt pieņemto likumu īstenošanas funkcija pieder MK. Līdz ar to vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības nozarē ir IZM, kura izstrādā un īsteno valsts politiku izglītībā, ir vairāku profesionālās izglītības iestāžu dibinātājs, kā arī tās padotībā darbojas valsts dibinātās augstskolas un koledžas. Izglītības jautājumi ietilpst arī vairāku citu ministriju kompetencē, piemēram, kultūrizglītība – KM kompetencē, kura virkni jautājumu ir uzticējusi LNK, militārā izglītība – AM, izglītība iekšējās drošības jomā – IeM kompetencē u.c.

Dažādus izglītības pārvaldes jautājumus risina arī IZM padotībā esošās iestādes – VISC, kura darbības pamatjautājumi ir saistīti ar izglītības saturu, speciālo izglītību, eksamināciju, audzināšanu un interešu izglītību, kvalitātes dienests, kura darbības pamatjautājumi ir saistīti ar izglītības kvalitātes vērtēšanu, izglītības tiesiskuma nodrošināšanu (uzraudzību), izglītības iestāžu un zinātnisko institūciju reģistrāciju, izglītības programmu licencēšanu, LVA, kura veicina latviešu valodas nostiprināšanu un attīstību, VIAA, kura administrē projektus un programmas izglītības un zinātnes jomā, kā arī rūpējas par karjeras izglītības attīstību u.c.

⁸ Plašāk sk. Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībā un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai, Pašvērtējuma ziņojums.

4. attēls. Izglītības iestāžu pārvaldes institūcijas

Viens no izglītības pārvaldes subjektiem ir pašvaldības, kuru funkcija ir gādāt par iedzīvotāju izglītību: iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšanu pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā, pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšanu ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, organizatorisku un finansiālu palīdzību ārpuskolas mācību un audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm u.c. To īstenošanai pašvaldības dibina izglītības iestādes, kuru pārvaldi uztic izglītības pārvaldēm un izglītības speciālistiem.

Ne mazāk nozīmīgi izglītības pārvaldes subjekti ir dažādas fiziskās un juridiskās personas, kurām ir tiesības Latvijā dibināt un attiecīgi vadīt izglītības iestādes.

Latvijas izglītības sistēma attīstās pietiekami dinamiski – gandrīz katru nedēļu tiek dibināta vai likvidēta kāda izglītības iestāde. 2015. gada oktobrī Izglītības iestāžu reģistrā reģistrēto izglītības iestāžu skaits pārsniedza 3000 (skatīt 1. tabulu).

Izglītības iestāžu reģistrā reģistrēto izglītības iestāžu skaits

(2015. gada 5. oktobris)

Izglītības iestādes veids	Privātā	Pašvaldības	Valsts / valsts kapitāl-sabiedrība	Kopā
Bērnu un jauniešu interešu izglītības iestādes	56	46		102
Pieaugušo neformālās izglītības iestādes	131	1		132
Pirmsskolas izglītības iestādes	137	486		623
Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes		40		40
Profesionālās ievirzes izglītības iestādes	31	206		237
Profesionālās pamata un vidējās izglītības iestādes	16	7	40	63
Profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības iestādes	741	20	11	772
Speciālās izglītības iestādes		60		60
Vispārējās izglītības iestādes	59	698	3	760
Valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestāde			1	1
Augstskolas	14		17	31
Koledžas	10		17	27
Ārvalsts augstskolu filiāles				3

2. Vienotā ekonomiskās informācijas klasifikācijas sistēma

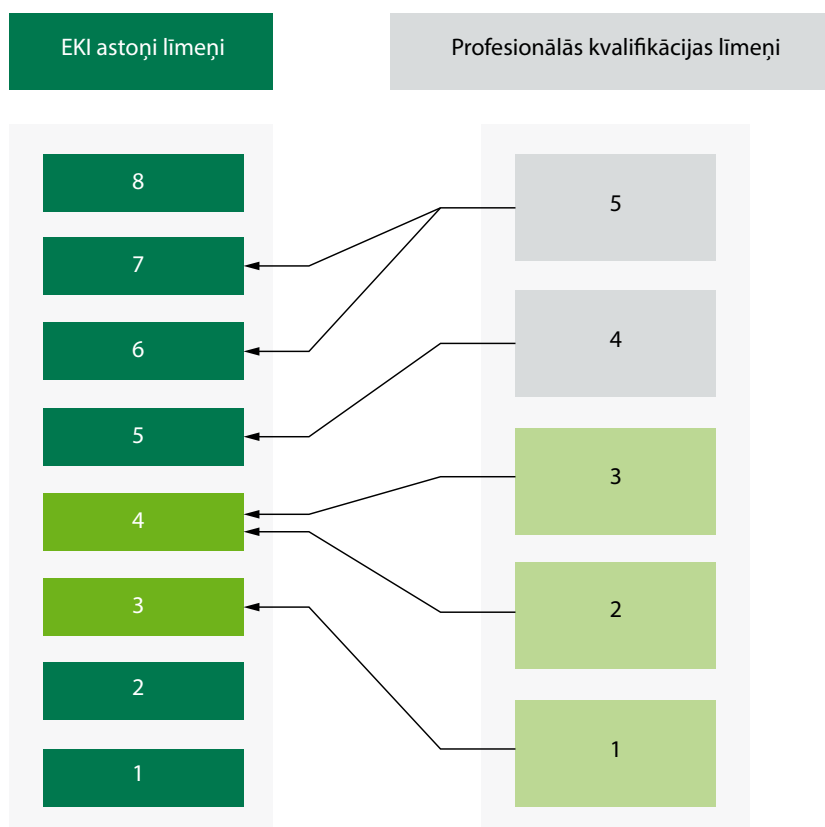
2.1. Izglītības klasifikācija

Latvija ir ES dalībvalsts, līdz ar to tajā pastāv darba ņēmēju brīva kustība. Jebkurai uzņemošai dalībvalstij nozīmīgs ir kvalificēts darba spēks. Lai dalībvalstis varētu salīdzināt darba ņēmēju iegūto izglītību un/vai profesionālo kvalifikāciju, ir izveidota EKI un ISCED-2011, kura ir ietverta arī Latvijas izglītības klasifikācijā (turpmāk – izglītības klasifikācija) (*skatīt 2. tabulu*).

Izglītības klasifikācija, kuru reglamentē MK noteikumi,⁹ ir vienotās ekonomiskās informācijas klasifikācijas sistēmas sastāvdaļa,¹⁰ un tajā ietverts salīdzinājums ar EKI un ISCED-2011. Izglītības klasifikācija ir nepieciešama:

- formālās izglītības programmu izstrādāšanai un izglītības programmu reģistram;
- izglītības programmu licencēšanai un akreditācijai;
- izglītības informācijas sistēmas, reģistru un datu bāzu veidošanā oficiālās statistikas jomā;
- starptautiskai praksei atbilstošas izglītības uzskaites un salīdzināšanas nodrošināšanā;
- citās jomās, kur lieto izglītības programmu nosaukumus.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes ieteikumu tiek veidota LKI atbilstoši EKI astoņiem kvalifikāciju līmeņiem, ietverot tajā gan profesionālās izglītības, gan vispārējās izglītības rezultātus. LKI tiek ietverti arī jau iepriekš pielietotie un Profesionālās izglītības likumā noteiktie pieci profesionālās kvalifikācijas līmeņi.

5. attēls. Piecu profesionālās kvalifikācijas līmeņu izvietojums atbilstoši astoņiem EKI līmeņiem

⁹ MK 2008.gada 2.decembra noteikumi Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”.

¹⁰ MK 2008.gada 26.maija noteikumu Nr.363 „Noteikumi par vienoto ekonomiskās informācijas klasifikācijas sistēmu un tās ieviešanas un lietošanas kārtību” 1. pielikums.

Kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešana nepieciešama, jo tā:

- atvieglo izglītības kvalifikāciju starptautisko salīdzināmību;
- paplašina iedzīvotāju izglītības un nodarbinātības mobilitātes iespējas ne tikai starp valstīm, bet, kas ir daudz svarīgāk, starp dažādām izglītības institūcijām un līmeņiem;
- palīdz darba devējiem veiksmīgāk izprast izglītības procesu un tā rezultātus;
- palielina izglītojamo izpratni par mācību/studiju procesu;
- sniedz plašākas iespējas mūžizglītošanai;
- piedāvā kvalifikāciju līmeņu aprakstus, kas balstās mācīšanās rezultātos,
- kā arī izglītības programmu veidošanai.

Izglītības klasifikācija ietver:

- esošo formālās izglītības programmu veidu pielīdzināšanu atbilstošam EKI (*skatīt 5. attēlu un 2. tabulu*);
- astoņiem EKI līmeņiem atbilstošus zināšanu, prasmju un kompetences aprakstus.

2. tabula

EKI līmenim atbilstošo zināšanu, prasmju un kompetences apraksti

EKI līmenis	Zināšanas (zināšanas un izpratne)	Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)	Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana)
3.	Spēj parādīt faktu, principu, procesu un vispārējo jēdzienu zināšanas un izmanto tās mācību un profesionālās darbības jomā. Spēj izprast dažādu veidu informāciju par materiāliem, aprīkojumu, tehnoloģijām atbilstošā mācību jomā vai noteiktā profesijā.	Spēj izmantot dažādas kognitīvās un praktiskās prasmes, kas nepieciešamas, lai veiktu uzdevumus un risinātu vienkāršas problēmas, izvēloties un piemērojot pamata metodes, līdzekļus, materiālus, informāciju un tehnoloģijas.	Spēj apzināties un uzņemties atbildību par darba vai mācību uzdevumu veikšanu nemainīgā un stabilā vidē nozares speciālista uzraudzībā. Risinot uzdevumus, spēj pielāgot savu rīcību apstākļiem un atbildēt par darba rezultātu.
4.	Spēj parādīt vispusīgas faktu, teoriju un likumsakarību zināšanas, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai. Spēj detalizēti izprast un parādīt daudzveidīgu specifisku faktu, principu, procesu un jēdzienu zināšanas noteiktā mācību vai profesionālās darbības jomā standarta un nestandarta situācijās. Pārzina tehnoloģijas un metodes mācību uzdevumu vai darba uzdevumu veikšanai profesijā.	Spēj plānot un organizēt darbu, izmantot dažādas metodes, tehnoloģijas (tai skaitā informācijas un komunikāciju tehnoloģijas), ierīces, instrumentus un materiālus uzdevumu veikšanai. Spēj atrast, izvērtēt un radoši izmantot informāciju mācību vai profesionālo darba uzdevumu izpildei un problēmu risinājumiem. Spēj sazināties vismaz divās valodās rakstiski un mutiski gan pazīstamā, gan nepazīstamā kontekstā. Spēj patstāvīgi strādāt profesijā, mācīties un pilnveidoties. Spēj sadarboties.	Ir motivēts turpmākās karjeras veidošanai, izglītības turpināšanai, mūžizglītošanai uz zināšanām orientētā demokrātiskā, daudzvalodu un daudz kultūru sabiedrībā Eiropā un pasaulē. Spēj plānot un veikt mācību vai darba uzdevumus profesijā individuāli, komandā vai vadot komandas darbu. Spēj uzņemties atbildību par mācību vai profesionālās darbības rezultātu kvalitāti un kvantitāti.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par EKI izveidošanu mūžizglītībai dalībvalstis izveidoja nacionālos koordinācijas punktus. Latvijā kā nacionālais koordinācijas punkts, sākot ar 2008. gada februāri, darbojas Akadēmiskās informācijas centrs, kas nodrošina atbalstu un sadarbībā ar citām iestādēm un organizācijām vada nacionālo izglītības kvalifikāciju pielīdzināšanu EKI.

2.2. Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra

LKI ir astoņu līmeņu sistēma, kurā pa līmeņiem ir sakārtotas Latvijas izglītības sistēmā piešķirtās kvalifikācijas (EKI kontekstā). LKI struktūra, uzbūve un funkcijas ir veidotas, balstoties uz EKI un ņemot vērā Latvijas izglītības tradīcijas un kontekstu, kā arī iesaistīto pušu intereses.

LKI, līdzīgi EKI, sastāv no astoņiem atsaucē līmeņiem un aptver visas izglītības pakāpes (pamatizglītība, vidējā izglītība, augstākā izglītība) un visus izglītības veidus (vispārējā izglītība, profesionālā izglītība, akadēmiskā izglītība), kā arī ārpus formālās izglītības sistēmas iegūto profesionālo kvalifikāciju.¹¹ LKI ir piesaistīta EKI. Šie līmeņu apraksti ir ietverti izglītības klasifikācijā (saukti par „EKI līmeņiem”). LKI līmeņus raksturo attiecīgajā līmenī sasniedzamie mācīšanās rezultāti. Katrā nākamajā līmenī ir ietvertas iepriekšējam līmenim noteiktās zināšanas, prasmes un kompetence.

2.3. Profesiju klasifikators un profesiju standarti

Profesiju klasifikators (turpmāk – klasifikators) ir vienotās ekonomiskās informācijas klasifikācijas sistēmas sastāvdaļa.¹² Tas veidots, piemērojot Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju (ISCO-08).

Klasifikators ir sistematizēts profesiju (arodu, amatu, specialitāšu) saraksts, kas veidots, lai nodrošinātu starptautiskai praksei atbilstošu darbaspēka uzskaiti un salīdzināšanu. Klasifikatorā profesijas klasificētas **grupās**, izņemot valsts drošības iestāžu profesijas, raksturotas **profesiju kvalifikācijas pamatprasības** (minimālais izglītības līmenis, teorētisko zināšanu, prasmju un atbildības pakāpe, kas nodrošina darba pamatuzdevumu sekmīgu izpildi), kā arī **profesionālās darbības pamatuzdevumi** kā katras pamatgrupas, apakšgrupas, mazās un atsevišķās grupas profesiju galveno darba uzdevumu īss apraksts. **Profesiju standarti** sagrupēti atbilstoši Latvijas izglītības sistēmā noteiktajiem 5 profesionālās kvalifikācijas līmeņiem.

Klasifikatorā ir aprakstītas galvenās prasības ikvienai personai, uzsākot darbu attiecīgajā profesijā, un noteikti klasifikatora **obligātas** lietošanas **gadījumi**:

- darba tiesiskajās attiecībās un dienesta attiecībās, personas profesijas nosaukumu norādot atbilstoši klasifikatoram;
- informācijas sistēmās, kuras lietojot tiek nodrošināta darbaspēka uzskaitē nepieciešamās informācijas aprīte;
- oficiālās statistikas jomā;
- ar darbaspēku saistītu pētījumu veikšanā;
- Starptautiskās Darba organizācijas noteiktai praksei atbilstošas darbaspēka uzskaites un salīdzināšanas nodrošināšanā;
- ārējā ekonomiskajā sadarbībā;
- izglītības programmu satura izstrādē;
- citās jomās, kur nepieciešams lietot apstiprinātus profesiju nosaukumus.

Klasifikatoru aktualizē atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā divas reizes gadā.

Sākot ar 2007. gada 1. septembri, klasifikatorā iekļauj izstrādātos **profesiju standartus**.¹³

¹¹ Izglītības likuma 8.¹ pants: „Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra”.

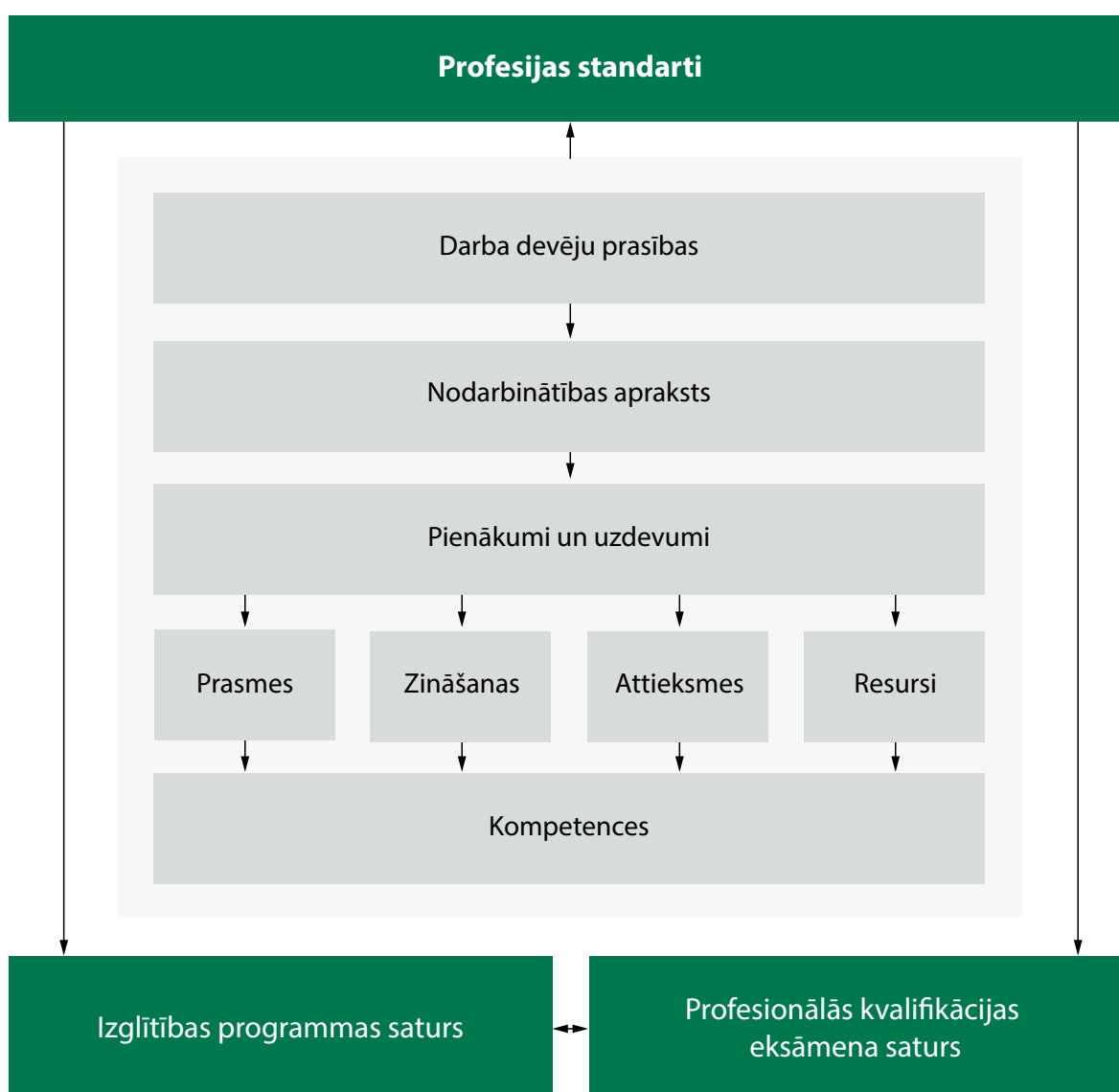
¹² MK 2008.gada 26.maija noteikumu Nr.363, „Noteikumi par vienoto ekonomiskās informācijas klasifikācijas sistēmu un tās ieviešanas un lietošanas kārtību” 1. pielikums.

¹³ Ar profesiju standartiem var iepazīties LM tīmekļa vietnē: <http://www.lm.gov.lv/text/80>. Profesijas standarti, kuri izstrādāti un saskaņoti, sākot ar 2008. gadu, ir elektroniski pieejami arī VISC tīmekļa vietnē: http://visc.gov.lv/profizglitiba/stand_registrs.shtml.

Profesijas standarts ir klasifikatora daļa un tas nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatuzdevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas pamatprasības, to izpildei nepieciešamās **vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences**.

Izstrādāt profesiju standartus ir nepieciešams, lai (skatīt 6. attēlu):

- noteiktu darba devēju prasības izglītības pakalpojumu sniedzējiem par profesijā nodarbināto veicamā darba saturu un tā izpildei nepieciešamajām prasmēm, zināšanām un kompetencēm;
- izstrādātu profesionālās izglītības programmu saturu, definējot to mērķus un uzdevumus, kā arī mācību priekšmetu vai kursu saturu un sasniedzamos rezultātus;
- izstrādātu profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturu, pamatojoties uz profesiju standartos norādītajām zināšanām, prasmēm un profesionālajām kompetencēm;
- personas, kuras vēlas, lai tiktu novērtētas to ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences, var iepazīties ar atbilstošu profesijas standartu un salīdzināt savas un tajā definētās kompetences.

6. attēls. Profesijas standartu izstrāde un to nozīme

Profesionālās izglītības likums nosaka MK kompetenci saistībā ar profesiju standartu izstrādes kārtību.¹⁴ Šis rokasgrāmatas izstrādes laikā spēkā esošais normatīvais regulējums nosaka, ka profesiju standartu projektu izstrādi un ekspertīzi organizē IZM un VISC.¹⁵

Lai izstrādātu profesijas standarta projektu, veido darba grupu, kurā var iekļaut pārstāvjus no:

- nozares vai starpnozaru sektora profesionālām organizācijām;
- darba devēju organizācijām;
- arodbiedrībām;
- izglītības iestādēm, kā arī citas fiziskas vai juridiskas personas.

Profesijas standartam ir noteikts saturs un struktūra:

- I daļā „Vispārīgie jautājumi” norāda profesijas nosaukumu un profesijas kodu;
- II daļā „Nodarbinātības apraksts” norāda profesijas vietu nozares kvalifikāciju struktūrā (profesionālās kvalifikācijas līmeni) un izveido profesionālās darbības pamatuzdevumu kopsavilkumu;
- III daļā „Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences” apraksta profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmi un atbildības kopumu noteiktā darba situācijā;
- IV daļā „Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes” apraksta minētās prasmes;
- V daļā „Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas” norāda nepieciešamās zināšanas priekšstata, izpratnes vai lietošanas līmenī.

VISC koordinē pirmā, otrā un trešā, savukārt IZM – ceturrtā un piektā profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesiju standartu izstrādi.

Iesniedzot profesijas standartu saskaņošanai, izstrādātāji norāda profesijai raksturīgos pienākumus un uzdevumus, kā arī sniedz informāciju par profesiju standarta izstrādes darba grupas sastāvu un ekspertiem.

Profesijas standartu projektus saskaņo PINTSA sēdē un pēc saskaņošanas iesniedz apstiprināšanai MK.

Projekta ietvaros nozaru ekspertu padomes aktīvi līdzdarbojās profesiju standartu izstrādes procesos, sniedza priekšlikumus par profesionālās kvalifikācijas prasībām, izvērtējot profesiju standartu atbilstību prioritāri noteiktajām tautsaimniecības jomām, novēršot dublēšanos ar jau apstiprinātajiem līdzīga satura profesiju standartiem, deleģēja nozares ekspertus profesiju standartu un profesionālo kvalifikācijas prasību izstrādei un ekspertīzei.

Profesijas standarts ir viens no profesionālās izglītības saturu reglamentējošiem pamatdokumentiem,¹⁶ tādēļ **profesionālās izglītības programmas īstenošanas kvalitātes nodrošināšanā un novērtēšanā** būtiska ir izglītības programmas teorētisko un praktisko mācību, kā arī kvalifikācijas prakses satura atbilstība apgūstamajai profesijai.

Projekta ietvaros, izmantojot nozaru izpētes rezultātus, līdztekus profesiju standartiem tika izstrādātas **profesionālo kvalifikāciju pamatprasības**, kas nosaka zināšanas, prasmes, attieksmes, profesionālās kompetences, kādas nepieciešamas darba uzdevumu veikšanai attiecīgajā nozarē saistītajām profesijām un specializācijām.

14 Profesionālās izglītības likuma 7.panta „Ministru kabineta kompetence” 2. punkts: „Ministru kabinets nosaka profesijas standarta, profesionālās kvalifikācijas prasību (ja profesijai neapstiprina profesijas standartu) un nozares kvalifikāciju struktūras izstrādes kārtību, kā arī institūciju, kas izstrādā un aktualizē nozares kvalifikāciju struktūru”.

15 MK 2007.gada 27.februāra noteikumi Nr.149 „Profesiju standartu izstrādes kārtība”.

16 Profesionālās izglītības likuma 22.pants „Profesionālās izglītības saturu reglamentējošie pamatdokumenti”.

3. Izglītības iestāde un tās funkcijas

3.1. Izglītības iestādes dibināšana un reģistrācija

Izglītības likumā ir nostiprināta izglītības iestādes dibināšanas brīvība Latvijas Republikā un ir noteikts, ka izglītības iestādi var dibināt valsts, pašvaldības, valsts augstskolas, juridiskās un fiziskās personas, attiecīgi pieņemot lēmumu par izglītības iestādes dibināšanu. Izglītības iestāde ir tiesīga uzsākt savu darbību – izglītības programmu īstenošanu – ar dienu, kad tā reģistrēta Izglītības iestāžu reģistrā (turpmāk – reģistrs),¹⁷ kura darbību nodrošina kvalitātes dienests (reģistra informācija ir publiski pieejama VIIS tīmekļa vietnē: <https://viis.lv>).

Lai reģistrētu izglītības iestādi, mēneša laikā no tās dibināšanas dienas vai mēneša laikā pēc lēmuma „Par izglītojošas darbības uzsākšanu” (reģistrējot juridisku personu kā izglītības iestādi) pieņemšanas reģistrā ir jāiesniedz iesniegums¹⁸ par izglītības iestādes reģistrāciju, kuram pievienojams izglītības iestādes dibinātāja apstiprināts **izglītības iestādes nolikums un dokumenti**, kas apliecina iesniegumā minētās ziņas:

- izglītības iestādes dibinātāja izdots lēmums vai kopsapulces protokols par izglītības iestādes dibināšanu, nolikuma apstiprināšanu, vadītāja iecelšanu, telpu platības piešķiršanu izglītības iestādei, kā arī par pilnvarotās personas iecelšanu (ja nepieciešams);
- informācija par izglītības iestādes dibinātāju – izglītības iestādes dibinātāja vai tā pilnvarotās personas apliecinātas reģistrācijas apliecības un statūtu kopijas, uzrādot oriģinālus;
- dokumenti par izglītības iestādes telpām – izglītības iestādes dibinātāja vai tā pilnvarotās personas apliecināts telpu nomas līgums, zemesgrāmatas apliecības kopijas (turklāt telpām ir jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām būvniecības, higiēnas un drošības prasībām);
- izglītības iestādes vadītāja izglītību apliecinājoši dokumenti (izņemot neformālās izglītības iestādēm).

Izraugoties izglītības iestādes nosaukumu, ievērojamas Izglītības likuma 26. pantā noteiktās prasības, proti, izglītības iestādes nosaukums ir valsts valodā un tam jāatbilst Izglītības likumā noteikto izglītības pakāpju un veidu nosaukumiem, kā arī skaidri un noteikti jāatšķiras no citiem reģistrā jau reģistrētiem izglītības iestāžu nosaukumiem.

Iesniegto dokumentu izvērtēšana un lēmuma pieņemšana par izglītības iestādes reģistrāciju vai tās atteikumu ir bezmaksas un ilgst līdz vienam mēnesim.

Šīs rokasgrāmatas izstrādes laikā spēkā esošais normatīvais regulējums nosaka,¹⁹ ka pirms izglītības iestādes reģistrēšanas reģistra atbildīgā amatpersona pārlicinās, vai izglītības programmas īstenošanas vietas telpas atbilst higiēnas un drošības prasībām, t.sk. būvēm noteiktajām prasībām. Vienlaikus reģistra atbildīgā amatpersona pirms izglītības iestādes reģistrēšanas pārlicinās, vai:

- iesniedzējs ir saņēmis Veselības inspekcijas atzinumu par objekta gatavību darbības uzsākšanai, kurā sniegts arī objekta higiēnas prasību novērtējums;
- izglītības programmas īstenošanas būves vai telpu grupas lietošanas veids atbilst plānotajai darbībai, un tas ir reģistrēts Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā;
- būve vai telpu grupa, kur tiks īstenota izglītības programma, ir pieņemta ekspluatācijā;
- izglītības programmas īstenošanas vietas adrese un juridiskā adrese atbilst Valsts adrešu reģistra informācijas sistēmas datiem.

Ja mainās reģistram iesniegtās ziņas, t.sk. telpu plānojums vai būves, vai telpu grupas lietošanas veids, vai izglītības iestādes nolikums, izglītības iestādes dibinātāja pienākums ir 10 darbdienu laikā par to rakstiski informēt reģistru, pievienojot izmaiņas apliecinājošus dokumentus.

Līdzīgā kārtībā tiek dibināts un reģistrēts eksaminācijas centrs. 2015. gada rudenī uzsākta arī citu Izglītības likumā noteikto institūciju, kuru uzdevumos ietilpst pieaugušo izglītības programmu īstenošana – biedrību,

¹⁷ Izglītības likuma 25.panta „Izglītības iestādes darbības uzsākšana” pirmā daļa.

¹⁸ Izglītības iestādes reģistrācijas iesnieguma veidlapa: http://ikvd.gov.lv/assets/files/2013/paraugnolikumi_veidlapas/registracijas_iesnieguma_veidlapa.docx.

¹⁹ MK 2015.gada 14.jūlija noteikumi Nr.397 „Izglītības iestāžu un citu Izglītības likumā noteikto institūciju reģistrācijas kārtība”.

nodibinājumu, amatu meistarību darbnīcu, studiju vai Nacionālo bruņoto spēku vienību,²⁰ reģistrācija (t.i., uzsākta to institūciju reģistrācija, kuras neiegūs izglītības iestādes statusu, bet, neskatoties uz šo apstākli, ir tiesīgas īstenot pieaugušo izglītības programmas). Prasības minēto institūciju reģistrācijai ir samērīgi pielīdzinātas izglītības iestāžu reģistrācijas prasībām.

Profesionālās izglītības iestādēm, kuru pamatuzdevums saskaņā ar Profesionālās izglītības likumā noteikto ir profesionālās izglītības programmu īstenošana, atkarībā no tā, kas ir to dibinātāji,²¹ ir šāds juridiskais statuss:

- valsts dibinātajām profesionālās izglītības iestādēm – valsts tiešās pārvaldes iestādes vai valsts kapitālsabiedrības statuss;
- pašvaldību dibinātajām profesionālās izglītības iestādēm – pastarpinātās pārvaldes iestādes statuss;
- citu personu dibinātās profesionālās izglītības iestādes ir komercsabiedrības, biedrības vai nodibinājumi.

Atbilstoši profesionālās izglītības iestādē iegūstamajai izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai ir šādas profesionālās izglītības iestādes:

- profesionālā pamatskola (izglītības iestāde, kura īsteno profesionālās pamatzglītības programmas, kas dod iespēju iegūt pirmo profesionālās kvalifikācijas līmeni);
- arodskola (izglītības iestāde, kura īsteno arodizglītības programmas, kas dod iespēju iegūt otro profesionālās kvalifikācijas līmeni);
- profesionālā vidusskola (izglītības iestāde, kura īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas, kas dod iespēju iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni);
- tehnikums (izglītības iestāde, kura īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas, kas dod iespēju iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni, un kurai ir piešķirts profesionālās izglītības kompetences centra statuss, izņemot profesionālās izglītības iestādes mākslas, mūzikas un dejas jomā);
- profesionālās tālākizglītības un pilnveides izglītības iestāde (izglītības iestāde, kura īsteno profesionālās tālākizglītības un/vai profesionālās pilnveides izglītības programmas). Šīs izglītības iestādes samērā bieži tiek dēvētas par mācību centriem;
- koledža (izglītības iestāde, kura īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas izglītības) programmas un dod iespēju iegūt ceturto profesionālās kvalifikācijas līmeni). Līdztekus koledža var īstenot profesionālās vidējās un arodizglītības programmas.

Profesionālās izglītības iestāde, kura īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas, kas dod iespēju iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni, un papildus veic reģionālā vai nozares metodiskā centra, pedagogu tālākizglītības centra un ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtās profesionālās kompetences novērtēšanas funkcijas, ir tiesīga iegūt **profesionālās izglītības kompetences centra statusu**, savukārt profesionālās izglītības iestāde, kura īsteno tikai mākslas, mūzikas vai dejas profesionālās vidējās izglītības programmas, kas dod iespēju iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni, un papildus veic reģionālā vai nozares metodiskā centra, pedagogu tālākizglītības centra un ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtās profesionālās kompetences novērtēšanas funkcijas, ir tiesīga iegūt **profesionālās izglītības kompetences centra statusu mākslas, mūzikas vai dejas jomā**. Par šī statusa piešķiršanu lemj MK.²²

3.2. Izglītības iestādes nolikums

Izglītības iestādes darbojas, pamatojoties uz Izglītības likumu, citiem normatīvajiem aktiem, kā arī attiecīgās izglītības iestādes nolikumu (nolikumu par izglītojošo darbību – gadījumā, ja izglītības iestāde ir citas institūcijas struktūrvienība), kuru apstiprina iestādes dibinātājs.

²⁰ Izglītības likuma 36.panta „Izglītības programmu īstenošana” pirmā daļa.

²¹ Profesionālās izglītības likuma 15.pants „Profesionālās izglītības iestādes statuss un tās darbība”.

²² Profesionālās izglītības likuma 15.¹ pants „Profesionālās izglītības kompetences centrs”; MK 2013.gada 19.marta noteikumi Nr.144 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība”; MK 2015.gada 25.augusta noteikumi Nr.495 „Kārtība, kādā piešķir un anulē profesionālās izglītības kompetences centra statusu mākslas, mūzikas vai dejas jomā”.

Izglītības iestādes nolikums ir galvenais izglītības iestādes iekšējais normatīvais akts, kas regulē nozīmīgākos izglītības iestādes darbības jautājumus. Tas ir saistošs visiem izglītības iestādes darbiniekiem un izglītojamajiem.

Profesionālās izglītības iestādes nolikumā norāda:²³

- izglītības iestādes nosaukumu, tās juridisko adresi;
- izglītības iestādes dibinātāju, iestādes juridisko statusu;
- izglītības iestādes darbības mērķus, pamatvirzienus un uzdevumus;
- izglītības iestādē īstenojamās izglītības programmas;
- izglītības procesa organizāciju;
- pedagogu un citu darbinieku tiesības un pienākumus;
- izglītojamo tiesības un pienākumus;
- izglītības iestādes pašpārvaldes izveidošanas kārtību, tās kompetenci;
- izglītības iestādes iekšējo kārtību reglamentējošo dokumentu pieņemšanas kārtību;
- izglītības iestādes saimniecisko darbību;
- izglītības iestādes finansējuma avotus un kārtību;
- izglītības iestādes reorganizācijas un likvidācijas kārtību;
- izglītības iestādes nolikuma un tā grozījumu pieņemšanas kārtību;
- citus būtiskus noteikumus, kas nav pretrunā ar normatīvajiem aktiem.

Tādējādi, ja notiek būtiskas izmaiņas izglītības iestādes darbībā vai izglītības programmas īstenošanā, piemēram, mainās izglītības iestādes darbības mērķi vai uzdevumi vai ir tikusi uzsākta jaunas izglītības programmas īstenošana, tad ir nepieciešams grozīt (aktualizēt) izglītības iestādes nolikumu, t.sk. informējot par grozījumiem reģistru.

Lai atvieglotu izglītības iestāžu nolikumu izveidi, kvalitātes dienests ir izstrādājis izglītības iestāžu paraugnolikumus,²⁴ kurus 2014. gadā ir apstiprinājusi IZM.

3.3. Izglītības iestāžu autonomija

Izglītības likumā ir noteikts, ka izglītības iestāde ir patstāvīga, t.i., autonoma izglītības programmu izstrādē un īstenošanā, darbinieku izraudzīšanā, finanšu, saimnieciskajā un citā darbībā. Profesionālās izglītības iestāde atbilstoši normatīvo aktu noteikumiem ir tiesīga patstāvīgi veikt saimniecisko un cita veida darbību, ja tas netraucē izglītības programmu īstenošanu un ir paredzēts izglītības iestādes nolikumā.²⁵

Šobrīd izglītības iestādes autonomiju saprot kā izglītības iestādes vadīšanas un darbības brīvības mehānismu – **patstāvība personāla izvēlē, kā arī patstāvība izglītojošās, audzināšanas, pētnieciskās, inovatīvās, saimnieciskās un citas darbības īstenošanā** atbilstoši valstī noteiktajam normatīvajam regulējumam, izglītības iestādes un tās dibinātāja pieņemtajiem normatīvajiem aktiem. Vienlaikus izglītības iestādes autonomijas princips uzliek dibinātājam, pildot savas administratīvās un finansiālās saistības, pienākumus un atbildību nodrošināt izglītības iestādes darbībai nepieciešamos apstākļus, neiejaukties izglītības saturā, metodikas, personāla izvēles un citos jautājumos. Līdz ar to izglītības iestādes vadītājs savu pilnvaru ietvaros patstāvīgi lemj par izglītības iestādes intelektuālo, finanšu un materiālo līdzekļu izmantošanu un nosaka izglītības iestādes darbinieku darba samaksu, kas nav mazāka par MK noteikto darba samaksu. Tas nozīmē, ka izglītības iestādes autonomija ir pietiekams pamatojums izglītības iestādes „identitātes” veidošanai un pastāvēšanai, izvēloties daudzveidīgās pieejas, piemēram, savā izglītojošā darbībā, izglītības standartos noteikto mērķu sasniegšanā, darba organizācijā utt. „Ikdienā skolām ir daudz

²³ Profesionālās izglītības likuma 17.pants „Profesionālās izglītības iestādes nolikums”.

²⁴ Izglītības iestāžu paraugnolikumi: // <http://ikvd.gov.lv/izglitibas-un-zinatnes-ministrijas-apstiprinatie-izglitibas-iestazu-paraugnolikumi.html>.

²⁵ Izglītības likuma 28.pants „Izglītības iestādes patstāvība” un Profesionālās izglītības likuma 15.panta „Profesionālās izglītības iestādes statuss un tās darbība” trešā daļa.

vairāk brīvības izglītības norisēs, piemēram, mācīšanas metožu un mācību līdzekļu izvēlē, skolēnu grupēšanā un iekšējā vērtēšanā. Skolās pedagogiem ir lielāka patstāvība lēmumos par mācību metodēm, iekšējās vērtēšanas kritērijiem un mācību līdzekļu izvēli salīdzinājumā ar lēmumiem par skolēnu grupēšanu.”²⁶

Izglītības iestādes autonomija ietver arī pedagogu un viņu profesionālās darbības autonomiju, t.sk. tiesības patstāvīgi:

- plānot mācību satura apguves secību un apguvei paredzēto laiku;
- noteikt izglītojamo mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlēties mācību satura apguvei izmantojamās mācību līdzekļus u.c.

Izglītības iestādes autonomija, garantējot plašas tiesības un brīvības, nebūt neatrodas ārpus starptautiskās un nacionālās normatīvo aktu sistēmas, kas regulē izglītību, un pēc būtības uzliek pienākumus ievērot valsts noteikto izglītības iestāžu darbības modeli, ievērot personāla un izglītojamo tiesības un pienākumus, izstrādāt izglītības programmas atbilstoši valsts izglītības standartiem, saņemt nepieciešamās atļaujas, licences u.tml.

Līdz ar to izglītības iestādes autonomijas princips pamatā ir vērsts uz izglītības iestādes darbības „iekšieni”, izglītības iestādes darbības ārējās izpausmes pakļaujot normatīvajos aktos noteiktajam un publisko iestāžu darbības vispārējiem principiem.²⁷ Tādējādi kvalitatīva izglītība ir vērtējama kā zināms balanss starp izglītības iestādes autonomiju un valsts pienākumu nodrošināt izglītības standartos un citos normatīvajos aktos noteiktā izpildi mūsdienīgas, kvalitatīvas, pieejamas, pārskatāmas izglītības ieguvei.

²⁶ Pamatdati par izglītību 2012. Eiropas izglītības sistēmu attīstība pēdējā desmitgadē.

²⁷ Piemēram, Izglītības likuma 30.pantā „Izglītības iestādes vadītājs” ir noteikti izglītības iestādes vadītāja pienākumi, t.sk.:

- atbildēt par izglītības iestādes darbību un tās rezultātiem;
- atbildēt par izglītības iestādes darbību reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu;
- atbildēt par izglītības iestādes intelektuālo, finanšu un materiālo līdzekļu racionālu izmantošanu;
- nodrošināt izglītības iestādes piekļuvi bibliotekāriem, informācijas un karjeras attīstības atbalsta pakalpojumiem;
- nodrošināt izglītības iestādes padomes izveidošanu un darbību un vienu reizi mācību gadā sniegt padomei atskaiti par izglītības procesu un tā rezultātiem, kā arī par izglītības iestādes darba organizācijas apstākļiem.

4. Izglītības programmas

4.1. Izglītības programma: jēdziens, saturs, komponenti

Izglītības programma ir izglītības iestādes vai citas Izglītības likumā minētās institūcijas (turpmāk – izglītības iestāde) darbības pamatdokuments, kuru izstrādā izglītības iestāde atbilstoši valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām vai valsts izglītības standartiem un citiem normatīvajiem aktiem (t.sk. profesionālajā izglītībā – profesijas standartam vai profesionālās kvalifikācijas prasībām un nozares kvalifikāciju struktūras aprakstam) un saskaņā ar kuru notiek mācību un audzināšanas process izglītības iestādē.

Izglītības programma²⁸ ir izglītības iestādes izglītojošo darbību reglamentējošs dokuments, ar kuru atbilstoši izglītības pakāpei, izglītības veidam, mērķgrupai un valsts izglītības standartam vai valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām tiek noteikti:

- mērķis/-i, atklājot izstrādātās izglītības programmas īstenošanas nolūku un gaidāmo mācīšanās rezultātu;
- uzdevumi, norādot konkrētas darbības un aktivitātes izvirzītā mērķa sasniegšanai;
- prasības izglītojamo iepriekš iegūtajai izglītībai (izņemot pirmsskolas izglītības programmas);
- izglītības saturs kā vienots mācību priekšmetu vai kursu saturu kopums (izņemot pirmsskolas izglītības programmas), norādot tēmas, kuras plānots apgūt, lai sasniegtu izglītības programmas mērķi;
- izglītības programmas īstenošanas plāns jeb satura apguves plānojums, norādot izglītības programmas īstenošanas ilgumu, vienas nodarbības ilgumu, nodarbību biežumu, mērķauditoriju;
- plānotās mācību metodes un metodiskie paņēmieni atbilstoši izglītības programmas satura apguvei un mērķim/-iem;
- vērtēšanas kritēriji, norādot, kā tiks vērtēts izglītojamā sniegums izglītības programmas apgūvē;
- izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem atbilstoši plānotie rezultāti, kas ir mērāmi, konkrēti un reāli sasniedzami;
- izglītības programmas mērķa/-u sasniegšanai un uzdevumu izpildei nepieciešamais nodrošinājums: personāls, finanšu un materiālie līdzekļi.

Izstrādātā izglītības programma jāaskaņo ar izglītības iestādes dibinātāju.

Savukārt mācību priekšmeta vai kursa programma ir izglītības programmas sastāvdaļa, kas ietver mācību priekšmeta vai kursa mērķus un uzdevumus, saturu, satura apguves plānojumu, iegūtās izglītības vērtēšanas kritērijus un kārtību, kā arī programmas īstenošanai nepieciešamo metožu un līdzekļu uzskaitījumu.

4.2. Izglītības programmu veidi

Izglītības likumā ir noteikts, ka ir šādi izglītības programmu veidi:²⁹

- vispārējās izglītības programmas – nodrošina izglītojamā vispārēju garīgo un fizisko spēju attīstību, sagatavo viņu izglītības turpināšanai, darbam un dzīvei sabiedrībā;
- profesionālās izglītības programmas:³⁰
 - **profesionālās pamatizglītības programmas;**
 - **arodizglītības programmas;**
 - **profesionālās vidējās izglītības programmas;**
 - pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas izglītības) programmas;
 - **profesionālās tālākizglītības programmas;**
 - **profesionālās pilnveides izglītības programmas;**
 - **profesionālās ievirzes izglītības programmas;**
- akadēmiskās izglītības programmas;
- tālākizglītības programmas;
- interešu izglītības programmas.

28 Izglītības likuma 33.pants „Izglītības programmas”.

29 Izglītības likuma 38.pants „Izglītības programmu veidi”.

30 Profesionālās izglītības likuma 26.pants „Profesionālās izglītības programmu veidi”.

Savukārt izglītības programmu īpašie veidi ir:

- mazākumtautību izglītības programmas;
- speciālās izglītības programmas, kuras nodrošina izglītojamajiem ar iegūtiem vai iedzimtiem funkcionāliem traucējumiem iespēju iegūt izglītību atbilstoši viņu speciālajām vajadzībām;
- sociālās korekcijas izglītības programmas, kuras ir paredzētas personām ar sociālās uzvedības novirzēm;
- pieaugušo izglītības programmas.

Profesionālās izglītības programmu veidi noteikti Profesionālās izglītības likuma 26. pantā.³¹ To izstrādē ir jāievēro Profesionālās izglītības likumā noteiktais, ka profesionālās izglītības saturu nosaka valsts profesionālās izglītības standarts, profesijas standarts vai profesionālās kvalifikācijas prasības (gadījumā, ja profesijai neapstiprina profesijas standartu), nozares kvalifikāciju struktūras apraksts, kā arī profesionālās izglītības programma.

Papildus minētajam dalījumam ir jānorāda, ka šobrīd jauns izaicinājums profesionālajā izglītībā ir modulāro izglītības programmu izstrāde un ieviešana, t.i., izglītības programmu satura pārstrukturizācija, lai izveidotu elastīgas izglītības programmas, kā arī nodrošinātu iespēju ātri reaģēt uz darba spēka pieprasījumu īstermiņā un ilgtermiņā.

Modulārā pieeja ir izglītības programmas izveide, pamatojoties uz atsevišķu moduļu izmantošanu dažādās kombinācijās atkarībā no izglītības programmai izvirzītā mērķa. To raksturo sabalansētība starp mācību priekšmeta būtības iekšējo loģiku un izglītojamo tiešu līdzdalību mācību priekšmeta apguvē. Moduļa pamatā ir sasniedzamo rezultātu grupa, kas sastāv no novērtējuma un pierādāma zināšanu, prasmju un kompetenču kopuma. Šajās izglītības programmās galvenais ir tas, ko izglītojamais zina, izprot un spēj darīt pēc attiecīgā mācību moduļa apguves.

Projekta ietvaros ir izstrādāti modulāro izglītības programmu paraugi, kuros minētās programmas strukturētas trīs daļās:

- **obligātā daļa;**
- **obligātā izvēles daļa;**
- **izvēles daļa.**

Tādējādi profesionālās izglītības programma sastāvēs no vairākiem moduļiem, un izglītojamajiem būs iespējams apgūt dažādus moduļus, kopumā nodrošinot kvalifikācijas ieguvu. Ja kādā posmā izglītojamais „izkritis” no izglītības programmas, tad viņam būs iespēja, ievērojot apgūtos moduļus, par kuriem saņemts attiecīgs apstiprinājuma dokuments, profesionāli darboties, kā arī, atsākot mācības, secīgi turpināt apgūt citus moduļus un iegūt attiecīgu profesionālo kvalifikāciju.

Atbilstoši izglītības programmas veidam katra tās daļa var sastāvēt no šādu bloku moduļiem vai mācību priekšmetiem:

- vispārizglītojošā, lai atbilstoši programmas veidam atspoguļotu mācību priekšmetus modulārās izglītības programmas struktūrā, papildinot to ar vispārizglītojošo mācību priekšmetu bloku moduļiem;
- **mūžizglītības kompetenču** bloka, lai atspoguļotu mūžizglītības kompetences modulārās izglītības programmas struktūrā, papildinot to ar mūžizglītības kompetenču moduļiem;
- **profesionālo kompetenču** bloka, lai moduļus grupētu atbilstoši noteiktajai kvalifikācijai.

Atbilstoši mērķauditorijai izglītības iestāde nosaka moduļu izglītības programmas apguves nosacījumus, moduļu apguves secību un pēctecību, piemēram, nepieciešamās priekšzināšanas un prasmes noteiktā profesijā, darba pieredzi nozarē, profesionālo pieredzi saistītajā profesijā vai specializācijā, izglītības pakāpi u.c. Moduļu skaits modulārajā izglītības programmā atkarīgs no apgūstamo profesionālo kompetenču skaita, īstenošanas ilguma un katra moduļa apjoma.

31 Profesionālās izglītības likuma 26.pants „Profesionālās izglītības programmu veidi”.

4.3. Izglītības ieguves formas

Profesionālās izglītības ieguves formas ir klātiene, neklātiene, pašizglītība un darba vidē balstītas mācības.³² Izglītības likums nosaka vēl vienu izglītības ieguves formu, t.i., izglītība ģimenē.³³

Izglītības ieguves formā **klātienē** lielākā daļa mācību darba tiek organizēta kontaktstundu veidā, savukārt **neklātienē** lielākā daļa mācību satura ir jāapgūst patstāvīgi individuālā darba veidā, bet kontaktstundas tiek organizētas kā ievadlekcijas vai konsultācijas, lai palīdzētu apgūt zināšanas vai sagatavoties pārbaudes darbiem. Neklātienes formas paveids ir **tālmācība**, kuru raksturo īpaši strukturēti mācību materiāli, individuāls mācīšanās temps, īpaši organizēts izglītības sasniegumu novērtējums, kā arī dažādu tehnisko un elektronisko saziņas līdzekļu izmantošana mācību procesā (*skatīt 2. daļas 4. nodaļas „Izglītības kvalitātes vērtēšanas vadlinijas” norādi „Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu”*).

Novērtējumu par **pašizglītības** formā apgūtu izglītības programmu var saņemt, nokārtojot eksāmenus izglītības iestādē, kura īsteno attiecīgo programmu. Pašizglītība profesionālajā izglītībā bieži tiek dēvēta par eksternātu.

Izglītības ieguves formā **darba vidē balstītās mācības** izglītības programmas saturu izglītojamais apgūst pārmaiņus darba vietā (uzņēmumā) un izglītības iestādē. Profesionālās izglītības programmu strukturēšanas iespējas darba vidē balstītām mācībām var būt šādas:³⁴

- vispārizglītojošo mācību priekšmetu praktiskie darbi un laboratorijas darbi (attiecas tikai uz profesionālās vidējās izglītības programmām ar iepriekš iegūtu pamatzglītību);
- **profesionālo mācību priekšmetu teorijas apguve** var notikt izglītības iestādē ar uzaicināta darba devēju pārstāvja aktīvu dalību vai uzņēmumā darba devēju pārstāvja vadībā;
- **praktisko mācību priekšmetu praktiskos darbus** un laboratorijas darbus var apgūt darba vidē;
- **praktiskās mācības izglītības iestādē** var aizstāt ar praktiskām mācībām uzņēmumā, proti, ar darba vidē balstītām mācībām. Tās vada prakses vadītājs uzņēmumā, savukārt pārrauga izglītības iestādes noteiktais prakses vadītājs, ne retāk kā vienu mēnesi ierodoties uzņēmumā, kā arī nodrošinot visas nepieciešamās dokumentācijas esamību;
- patstāvīgie darbi;
- **kvalifikācijas prakse** ar nosacījumu, ja kvalifikācijas prakse seko citiem iepriekš aprakstītajiem izglītības iestādes mērķtiecīgi un secīgi īstenotiem darba vidē balstītu mācību pasākumiem.

Sākot ar 2013./2014. mācību gadu, Latvijā ir uzsākta darba vidē balstītu mācību pilotprojekta īstenošana, lai aprobežotu darba vidē balstītu mācību pieeju Latvijā, kā arī lai identificētu konceptuālus un tiesiskā regulējuma jautājumus. Rokasgrāmatas izstrādes laikā IZM strādā pie īstermiņa un ilgtermiņa mērķu definēšanas darba vidē balstītu mācību īstenošanā, izvērtējot iespējamās sadarbības formas ar citām ministrijām, darba devējiem un darba devēju organizācijām, darba ņēmēju organizācijām, vietējām pašvaldībām, nozaru ekspertu padomēm u.c. organizācijām, turpina iesāktu darbu pie Latvijas situācijai piemērotāko darba vidē balstītu mācību īstenošanas modeļa vai pat vairāku šādu modeļu izveidošanas un aprobācijas atkarībā no iesaistītās izglītības iestādes vai uzņēmuma veida, reģiona vai nozares specifikas.³⁵

4.4. Izglītības programmu licencēšana, tās nozīme, kārtība un kritēriji

Izglītības programmu licencēšana ir tiesību piešķiršana izglītības iestādei īstenot noteiktu izglītības programmu (*skatīt 7. attēlu*). Licence izglītības programmas īstenošanai jāsaņem gada laikā pēc izglītības iestādes reģistrēšanas Izglītības iestāžu reģistrā.

32 Profesionālās izglītības likuma 28.pants „Profesionālās izglītības programmu īstenošana”.

33 Izglītības likuma 8.pants „Izglītības ieguves formas”.

34 IZM Izglītības departamenta 2015.gada 22.janvāra materiāli semināram republikas pilsētu un novadu izglītības pārvalžu vadītājiem un izglītības speciālistiem un profesionālās izglītības iestāžu direktoriem.

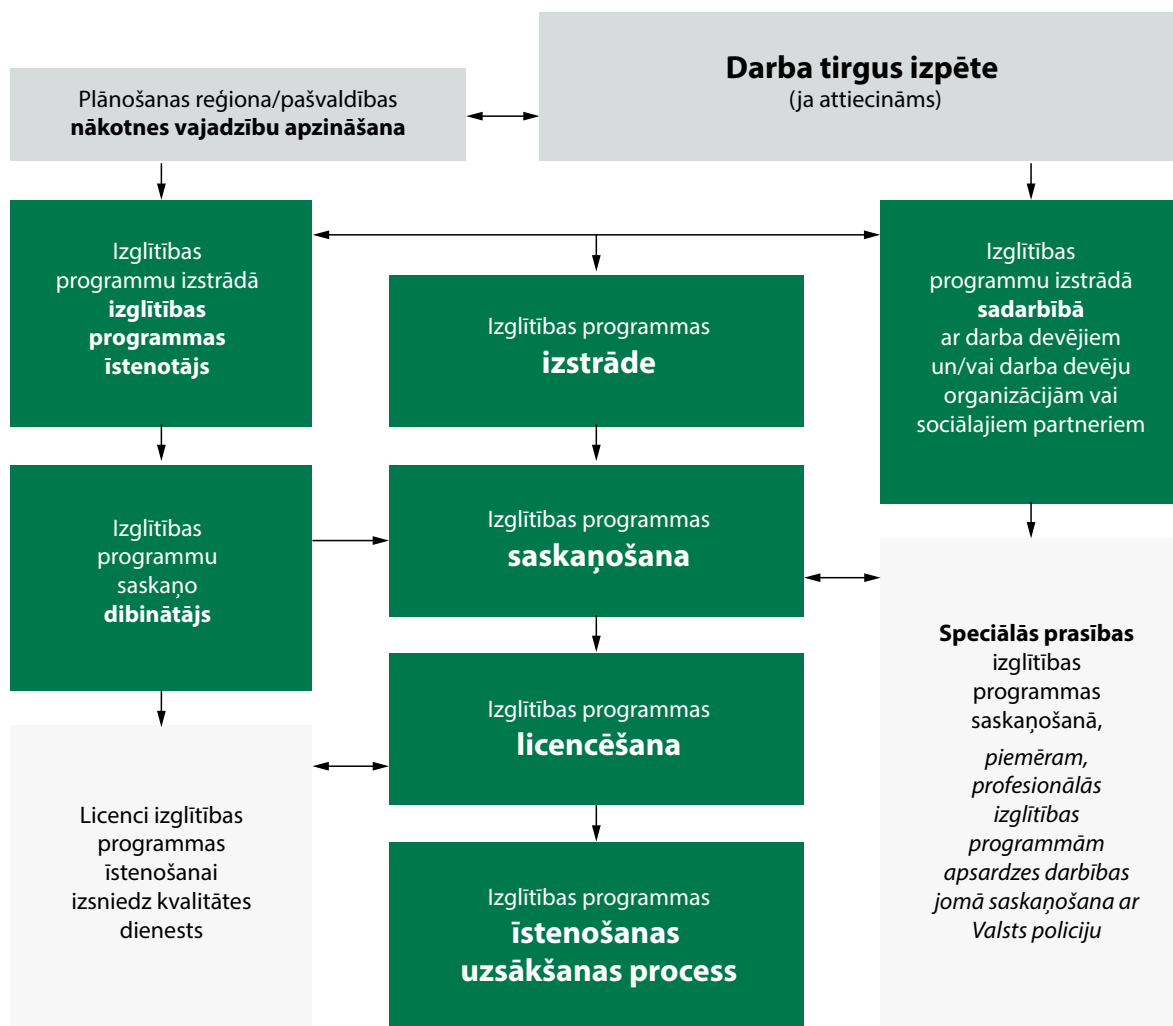
35 Informatīvais ziņojums „Par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijas profesionālās izglītības attīstības kontekstā”.

Profesionālās un vispārējās izglītības programmas licencēšana ir uzticēta kvalitātes dienestam.³⁶

Lai licencētu izglītības programmu, izglītības iestāde kvalitātes dienestā iesniedz iesniegumu, kam pievieno:

- **izglītības programmu**, kas izstrādāta atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Ja izglītības iestāde iesniegumā norāda, ka īsteno normatīvajos aktos noteiktajam izglītības programmas paraugam atbilstošu izglītības programmu, tad izglītības programmu nepievieno;
- izglītības iestādes izsniegtu **izziņu par attiecīgās izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo telpu un materiāltehnisko nodrošinājumu**;
- izglītības iestādes **dibinātāja saskaņojumu** izglītības programmas īstenošanai;
- profesionālās apvienības atzinumu par izglītības programmas atbilstību darba tirgus prasībām profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās izglītības un profesionālās tālākizglītības programmām, ja attiecīgā profesija nav iekļauta Profesiju klasifikatorā.

Licencēšana ir sākotnējās kvalitātes novērtēšanas process, kura laikā kvalitātes dienesta eksperti izvērtē iesniegto dokumentu atbilstību normatīvajiem aktiem, t.sk. izglītības klasifikatoram, profesiju klasifikatoram un profesijas standartam, izglītības valsts standartiem, kā arī vērtē iesniegtās izglītības programmas saturu, pedagogu kvalifikāciju, dokumentus par tās īstenošanai nepieciešamo materiālo nodrošinājumu utt.

7. attēls. Izglītības programmas licencēšanas un īstenošanas uzsākšanas process

36 MK 2009.gada 14.jūlija noteikumi Nr.775 „Vispārējās un profesionālās izglītības programmu licencēšanas kārtība”.

Izglītības programmu licencēšana ir bez maksas. Licenci izsniedz uz nenoteiktu laiku, tomēr izglītības iestādei ir pienākums aktualizēt izglītības programmu, ņemot vērā normatīvo aktu un darba tirgus izmaiņas.

Profesionālās izglītības programmas, kurām nepieciešams saskaņojums pirms licencēšanas:

- profesionālās izglītības programmas apsardzes darbības jomā saskaņojamas ar Valsts policiju;
- profesionālās izglītības programmas ugunsdrošībā, ugunsdzēsībā un civilajā aizsardzībā saskaņojamas ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu;
- profesionālās izglītības programmas valsts robežas drošības jomā saskaņojamas ar Valsts robežsardzi;
- profesionālās izglītības programmas jūrniecībā saskaņojamas ar valsts akciju sabiedrības „Latvijas Jūras administrācija” Jūrnieku reģistru;
- profesionālās izglītības programmas veselības aprūpes, sabiedrības veselības jomā un medicīnā saskaņojamas ar VM;
- profesionālās izglītības programmas mūzikas, mākslas un dejas jomā saskaņojamas ar LNK;
- profesionālās izglītības programmas civilās aviācijas drošības jomā saskaņojamas ar valsts aģentūru „Civilās aviācijas aģentūra”.

Izglītības iestādes pienākums ir mēneša laikā rakstveidā informēt kvalitātes dienestu, ja dokumentos, kas bijuši par pamatu licences saņemšanai, ir izdarīti būtiski grozījumi, piemēram, mainījies izglītības iestādes dibinātājs, veiktas izmaiņas mācību priekšmetu un stundu plānā, mainījusies izglītības programmas īstenošanas vieta vai adrese. Kvalitātes dienests izvērtē grozījumus, un, ja nepieciešams, izsniedz jaunu licenci.

Izglītības iestādes ir tiesīgas īstenot interešu izglītības un pieaugušo neformālās izglītības programmas bez licences saņemšanas, bet citas juridiskās un fiziskās personas, kuras nav reģistrētas izglītības iestāžu reģistrā, tās var īstenot pēc licences saņemšanas pašvaldībā.

4.5. Izglītības programmu specifika

Lai rokasgrāmatā iekļautā informācija būtu pārskatāma un eksperti varētu vieglāk atrast būtisko informāciju, tā tiek norādīta dažādās krāsās atbilstoši profesionālās izglītības programmu veidiem:

- – profesionālās vidējās, arodizglītības, profesionālās pamatizglītības programmām;
- – profesionālās tālākizglītības programmām;
- – profesionālās ievirzes izglītības programmām (mūzika, māksla);
- – profesionālās ievirzes izglītības programmām (sports);
- – profesionālās pilnveides izglītības programmām.

Citā krāsā norādīts arī svarīgais un specifiskais profesionālās vidējās, arodizglītības, profesionālās pamatizglītības un profesionālās tālākizglītības programmām, tas atspoguļots zaļās krāsas tekstā uz gaiši zaļa fona.

4.5.1. Profesionālās vidējās izglītības programmas, arodizglītības programmas un profesionālās pamatizglītības programmas

Profesionālās vidējās izglītības programmas, arodizglītības un profesionālās pamatizglītības programmas izstrādā to īstenotāji atbilstoši valsts izglītības standartiem, attiecīgo profesijas standartu vai profesionālo kvalifikāciju prasībām, kā arī nozares kvalifikāciju struktūras aprakstam. Minēto izglītības programmu īstenošanas ilgums, minimālais apjoms, prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību un izglītības dokumenti, kas apliecina attiecīgās izglītības programmas apguvi, dažādiem izglītības programmu veidiem ir atšķirīgi (*skatīt 3. tabulu*).

3. tabula

Profesionālās vidējās izglītības, arodizglītības un profesionālās pamatizglītības programmu īstenošanas ilgums, apjoms un kvalifikācijas prakses apjoms (klātie)

Prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību	Profesionālās izglītības programmas īstenošanas ilgums	Izglītības programmas apjoms stundās	Kvalifikācijas prakse	Izglītības dokuments, kas apliecina izglītības programmas apguvi
---	--	--------------------------------------	-----------------------	--

Profesionālās vidējās izglītības programma, Trešais profesionālās kvalifikācijas līmenis

Pamatizglītība	4 gadi	5768 stundas	960 stundas	Diploms par profesionālo vidējo izglītību
Arodizglītība (3 gadi)	2 gadi	3120 stundas	480 stundas	
Vidējā izglītība	1,5 gadi	2120 stundas	560 stundas	
Vidējā izglītība	2 gadi vai 3 gadi ³⁹	3120 stundas	560 stundas	

37 MK 2008.gada 2.decembra noteikumu Nr.990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” pielikuma 1.tabula: „Profesionālā vidējā izglītība īstenojama pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves. Mācību ilgums līdz 3 gadi” (attiecināms uz profesionālās vidējās izglītības programmām mūzikas jomā).

Arodizglītības programma,

Otrais profesionālās kvalifikācijas līmenis

Pamatizglītība	3 gadi	4260 stundas	840 stundas	Atestāts par arodizglītību
Pamatizglītība (no 17 gadu vecuma)	1 gads	1560 stundas	560 stundas	Profesionālās kvalifikācijas apliecība
Vidējā izglītība	1 gads	1560 stundas	480 stundas	

Arodizglītība programma ar pedagoģisko korekciju,

Otrais profesionālās kvalifikācijas līmenis

Astoņas klases	3 gadi	4224 stundas	840 stundas	Atestāts par arodizglītību; apliecība par vispārējo pamatizglītību
----------------	--------	--------------	-------------	--

Profesionālās pamatizglītības programma,

Pirmais profesionālās kvalifikācijas līmenis

Astoņas klases	3 gadi	4224 stundas	840 stundas	Atestāts par arodizglītību; apliecība par vispārējo pamatizglītību
----------------	--------	--------------	-------------	--

Profesionālās pamatizglītības programma ar pedagoģisko korekciju,

Pirmais profesionālās kvalifikācijas līmenis

Astoņas klases	2 gadi	2760 stundas	420 stundas	Apliecība par profesionālo pamatizglītību; apliecība par vispārējo pamatizglītību
----------------	--------	--------------	-------------	---

Profesionālās vidējās izglītības programmas un arodizglītības programmas īstenošanas ilgumu un apjomu, teorijas un prakses sadalījumu (*skatīt 8. attēlu*) nosaka valsts profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības standarts.³⁸ Šo izglītības programmu saturu veido šādas pamatdaļas:

- teorija – vispārīzglītojošais un/vai profesionālās izglītības saturs un tam atbilstošie mācību priekšmeti vai kursi;
- prakse:
 - vispārīzglītojošais un/vai profesionālās izglītības saturs un tam atbilstošie praktiskie un laboratorijas darbi mācību priekšmetos vaiursos;
 - praktiskās mācības;
 - kvalifikācijas prakse.

³⁸ MK 2000.gada 27.jūnija noteikumi Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”.

Profesionālās vidējās izglītības programmās patstāvīgā darba stundu skaits nedrīkst pārsniegt 15% no izglītības programmas apjoma, savukārt arodizglītības programmās – 10%.

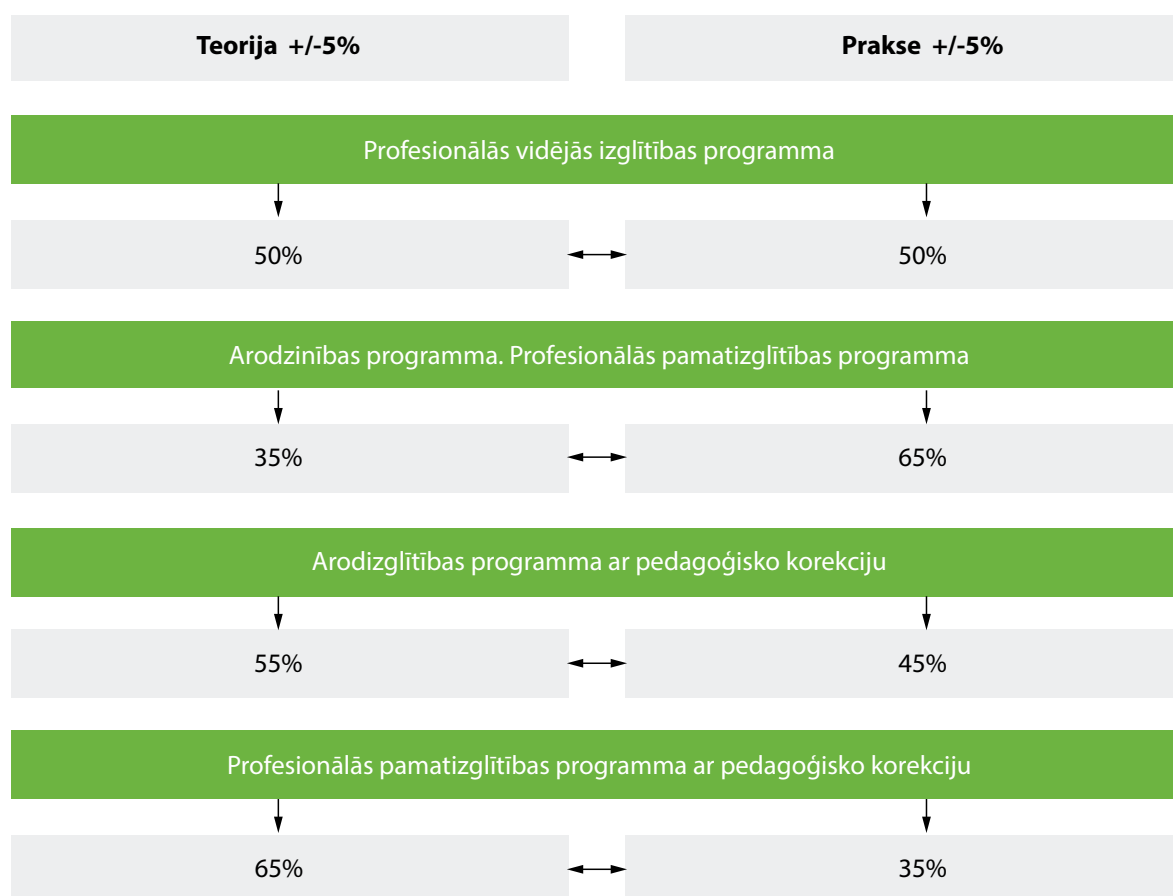
Profesionālās vidējās izglītības programmās, kurās mācās izglītojamie ar iepriekš apgūtu vidējo izglītību, teorijas kontaktstundu skaitu var samazināt līdz 30% no izglītības programmas apjoma.

Profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmas **vispārizglītojošais saturs** ietver šādas izglītojošās jomas:

- valodas un komunikatīvās zinības;
- matemātika, dabas zinības un tehniskās zinības;
- sociālās zinības un kultūrizglītība.

Izglītības programmas **profesionālo saturu** veido atbilstošo profesionālo mācību priekšmetu vai kursu, praktisko mācību un kvalifikācijas prakses satura kopums.³⁹

Praktiskos un laboratorijas darbus mācību priekšmetos vaiursos programmās organizē visas izglītības programmas apguves laikā, savukārt kvalifikācijas praksi visbiežāk – 3. un 4. kursā. Izglītības iestādei ir tiesības dalīt kvalifikācijas prakses norisi atbilstoši piešķiramās profesionālās kvalifikācijas specifikai. Kvalifikācijas praksei ir noteikts minimālais kontaktstundu skaits (*skatīt 3. tabulu*).

8. attēls. Teorijas un prakses apjoma procentuālā attiecība izglītības programmās

³⁹ MK 2000.gada 27.jūnija noteikumu Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu” 2.pielikuma „Profesionālās vidējās izglītības profesionālās obligātā satura sadalījums” 1.tabulas 2.piezīme „Obligātā profesionālā satura apjoms mūzikas, mākslas un horeogrāfijas profesionālās vidējās izglītības programmās, kuras izglītojamais uzsāk pēc atbilstošas nozares profesionālās ievirzes izglītības ieguves, var tikt samazināts ne vairāk kā par 10 procentiem no profesionālo mācību priekšmetu un prakses kopējā apjoma”.

Izglītības iestāžu izglītojamo mācību prakse tiek organizēta saskaņā ar šīs rokasgrāmatas izstrādes laikā spēkā esošo normatīvo regulējumu – kārtību kādā organizējama profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo mācību prakse prakses vietā.⁴⁰ Mācību prakses organizēšanā piedalās profesionālās izglītības iestāde, prakses vieta un praktikants.

Profesionālās vidējās izglītības programmas, arodizglītības programmas un profesionālās pamatizglītības programmas apguvi noslēdz valsts pārbaudījumi (*skatīt 1. daļas 4.6. nodaļu „Profesionālās izglītības programmas apguves noslēguma pārbaudījumi”*).

Izglītojamais, kurš apguvis izglītības programmu un ieguvis nepieciešamo zināšanu un prasmju novērtējumu visos izglītības programmas mācību priekšmetos vaiursos, kvalifikācijas praksē, nokārtojis valsts noslēguma pārbaudījumus – eksāmenus (ja tādi paredzēti izglītības programmā) un profesionālās kvalifikācijas eksāmenu – ar vērtējumu ne zemāku par „viduvēji” (5 balles), saņem attiecīgo izglītības dokumentu (*skatīt 3. tabulu*).

Profesionālā pamatizglītība ir īstenojama bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma. Tās ilgums ir no viena līdz trīs gadiem (*skatīt 3. tabulu*).

Viens no profesionālās pamatizglītības programmu veidiem ir pamatizglītības programma izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem. Minētā programma:

- nodrošina iespēju personām, kuras ir ieguvušas pamatizglītību, atbilstoši personības attīstības vajadzībām iegūt pirmā līmeņa profesionālo kvalifikāciju;
- veicina izglītojamā patstāvību, personisko, radošo izaugsmi un attīstību;
- veicina sociālo iekļaušanos un nodarbinātību.

Izglītojamam, kurš bez pamatizglītības ir uzsācis profesionālās pamatizglītības vai arodizglītības programmas apguvi, ir jānodrošina pedagoģiskā korekcija un pēc noslēguma pārbaudījumu nokārtošanas jāizsniedz izglītības dokuments, kas apliecina profesionālās izglītības programmas apguvi, un dokuments par vispārējās pamatizglītības ieguvu (*skatīt 3. tabulu*).

4.5.2. Profesionālās tālākizglītības programmas

Profesionālās tālākizglītības programmas izstrādā to īstenoņāji atbilstoši attiecīgo profesijas standartu vai profesionālo kvalifikāciju prasībām, kā arī nozares kvalifikāciju struktūras aprakstam. Tās ietver ne mazāk kā 30% no valsts arodizglītības vai valsts profesionālās vidējās izglītības standartā noteiktā obligātā profesionālā satura.

Profesionālās tālākizglītības programmām ir noteikts (*skatīt 4. tabulu*):

- izglītības programmas minimālais apjoms stundās;
- kvalifikācijas prakses apjoms stundās.

Savukārt īstenošanas ilgums, kā arī teorijas un prakses procentuālās attiecības nav reglamentētas.

Profesionālās tālākizglītības programmā, kuras apguve dod iespēju iegūt otrā profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālo kvalifikāciju, personu uzņem bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma, bet izglītības programmā, kuras apguve dod iespēju iegūt trešo profesionālās kvalifikācijas līmeni – pēc arodizglītības vai vidējās izglītības ieguves (*skatīt 4. tabulu*).

Izglītojamais, kurš apguvis profesionālās tālākizglītības programmu un ieguvis nepieciešamo zināšanu un prasmju novērtējumu visos izglītības programmas mācību priekšmetos vaiursos un kvalifikācijas praksē, kā arī nokārtojis profesionālās kvalifikācijas eksāmenu, iegūstot vērtējumu ne mazāku par „viduvēji” (5 balles), saņem profesionālās kvalifikācijas apliecību.

40 MK 2012.gada 20.novembra noteikumi Nr.785 „Mācību prakses organizācijas un izglītojamo apdrošināšanas kārtība”.

4.5.3. Profesionālās pilnveides izglītības programmas

Profesionālās pilnveides izglītības programmas izstrādā to īstenotājs. Programmas minimālais apjoms ir 160 stundas, savukārt maksimālais ilgums un uzsākšana netiek reglamentēta (*skatīt 4. tabulu*). Izglītojamam, kurš apguvis profesionālās pilnveides izglītības programmu, izsniedz apliecību par profesionālās pilnveides izglītības ieguvu.

4. tabula

Profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmu apjoms un kvalifikācijas prakses apjoms

Profesionālās kvalifikācijas līmeņi	Prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību	Izglītības programmas apjoms stundās (minimums)	Kvalifikācijas prakse	Izglītības dokuments, kas apliecina izglītības programmas apguvi
-------------------------------------	---	---	-----------------------	--

Profesionālās tālākizglītības programma

Pirmais kvalifikācijas līmenis	Bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma	480 stundas	240 stundas	Profesionālās kvalifikācijas apliecība
Otrais kvalifikācijas līmenis		480 vai 640 stundas	240 stundas	
Trešais kvalifikācijas līmenis	Vidējā izglītība vai arodizglītība	960 stundas	240 stundas	

Profesionālās pilnveides izglītības programma

–	Bez iepriekšējās izglītības ierobežojuma	160 stundas	–	Apliecība par profesionālās pilnveides izglītību
---	--	-------------	---	--

Šīs rokasgrāmatas izstrādes laikā spēkā esošais normatīvais regulējums nosaka divus izņēmumus:

- profesionālās pilnveides izglītības programma „Darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programma”, kā arī specializēto zināšanu darba aizsardzības programma attiecīgajā jomā/nozarē, jo saskaņā ar grozījumiem normatīvajā regulējumā par apmācības kārtību par darba aizsardzības jautājumiem, darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundas, no tām 40 stundas ir teorija un 20 – prakse. Specializēto zināšanu darba aizsardzības programmu apjoms ir 40 stundas;⁴¹
- profesionālās pilnveides programma „Bērnu aprūpes pamati”, jo, sākot ar 2013. gada 1. septembri, bērnu

41 MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 883 „Grozījumi Ministru kabineta 2010. gada 10. augusta noteikumos Nr. 749 „Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos” (stājās spēkā 2013. gada 1. jūlijā). MK 2010. gada 10. augusta noteikumu Nr. 749 „Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos” 6. punkts: „Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzības jomā var iegūt personas, kurām ir vismaz pamatzglītība, apgūstot darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmu, ko izstrādājusi izglītības iestāde atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātajam paraugam. Darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundu, no kurām 40 stundu ir teorijas sadaļa un 20 stundu prakse” un 6. punkts: „Specializētās zināšanas apgūst profesionālās pilnveides izglītības programmā, kuras apjoms ir 40 stundu un kura saistīta ar attiecīgo komercdarbības veidu, atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātajam paraugam”.

uzraudzības pakalpojuma sniedzējam vai pakalpojuma sniegšanā iesaistītajai personai, kas nodarbojas ar bērnu uzraudzību, jābūt apguvušai profesionālās pilnveides izglītības programmu bērnu aprūpes jomā.⁴² Minētās izglītības programmas minimālais apjoms ir 40 stundas klātienē, ietverot, piemēram, mācības par bērna attīstības vajadzībām atbilstoši viņa vecumam, rīcību situācijās, kad apdraudēta bērna drošība.

4.5.4. Profesionālās ievirzes izglītības programmas

Profesionālās ievirzes izglītība ir sistematizēta zināšanu un prasmju apguve, kā arī vērtīborientācijas veidošana mākslā, kultūrā vai sportā līdztekus pamatizglītības vai vidējās izglītības pakāpei, kas dod iespēju sagatavoties profesionālās izglītības ieguvei izraudzītajā virzienā. Profesionālās ievirzes izglītība ir brīvprātīga.

Profesionālās ievirzes izglītības programmas izstrādā izglītības iestāde atbilstoši attiecīgās izglītības programmas specifikai, nosakot tās ilgumu, saturu un prasības uzņemšanai. Izglītojamajiem, kuri ir apguvuši profesionālās ievirzes izglītības programmu un ieguvuši nepieciešamo zināšanu un prasmju novērtējumu, izsniedz apliecību par profesionālās ievirzes izglītības iegūvi. Parasti ievirzes izglītības programmas apguve notiek līdztekus pamatizglītības un vidējās izglītības ieguvei.

4.5.4.1. Mākslas un mūzikas profesionālās ievirzes izglītības programmas

Mākslas un mūzikas profesionālās ievirzes izglītības programmu stratēģiskais mērķis ir sekmēt izglītojamo veidošanos par garīgi, fiziski un emocionāli attīstītām, brīvām, atbildīgām un radošām personībām, kuras apguvušas izvēlētajās mākslas un kultūras jomas pamatus, prot radoši pielietot iegūto pieredzi un atbilstoši savām interesēm spēj turpināt izglītību nākamajā pakāpē.

Lai veicinātu vienotu profesionālās ievirzes izglītības programmu mākslā, mūzikā un dejā izstrādi un noformēšanu, LNKC ir izstrādājis iekšējos noteikumus, kuros ir noteiktas minēto izglītības programmu formas, ilgumi un apjomi, uzdevumi un obligātais saturs.⁴³

42 MK 2013.gada 16.jūlija noteikumu Nr.404 „Prasības bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzējiem un bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzēju reģistrēšanas kārtība” 9.punkta 9.4.apakšpunkts: „Persona ir apguvusi profesionālās pilnveides izglītības programmu bērnu aprūpes jomā (ne mazāk kā 40 stundas klātienē, ietverot, piemēram, mācības par bērna attīstības vecumposmiem, rīcību situācijās, kas apdraud bērna drošību, mediāciju), ja tiek sniegts pilna laika pakalpojums un pakalpojuma sniegšanā iesaistītajai personai nav vidējās profesionālās pedagoģiskās vai augstākās pedagoģiskās izglītības vai nav iegūta aukles profesionālā kvalifikācija”.

43 LNKC 2013.gada 8.maija iekšējie noteikumi „Pašvaldību un juridisko personu dibināto izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības programmu mākslā, mūzikā un dejā izstrādes un noformēšanas kārtība”.

Profesionālās ievirzes izglītības programmu apjoms

Profesionālās ievirzes izglītības programmu grupa	Izglītības programmas īstenošanas ilgums	Izglītības programmas īstenošanas apjoms
---	--	--

Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus pamatzglītības 1. posma (1.–6. klase) programmai

Mūzika un skatuves māksla	6 gadi	667 stundas
---------------------------	--------	-------------

Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus vispārējās pamatzglītības (1.–9. klase) programmai

Vizuāli plastiskā māksla (pamata programma)	5 – 6 gadi	1460 stundas
Vizuāli plastiskā māksla (pilnā programma)	6 – 7 gadi	2455 stundas
Instrumentu spēle	6 gadi	1697 stundas
Stīgu instrumentu spēle	8 gadi	2152 stundas
Taustiņinstrumentu spēle	8 gadi	2030 stundas
Vokālā mūzika	8 gadi	2572 stundas
Deja	6 gadi	2033 stundas

Profesionālās ievirzes izglītība, īstenojama līdztekus vispārējās vai profesionālās vidējās izglītības ieguvei

Mūzika un skatuves māksla	3 gadi	1296 stundas
Vizuāli plastiskā māksla	3 gadi	1296 stundas

4.5.4.2. Sporta profesionālās ievirzes izglītības programmas

Sporta likumā ir noteikts,⁴⁴ ka sporta izglītības programma ir profesionālās ievirzes sporta izglītības programma vai interešu izglītības programma, kurā ietverts noteikts sporta izglītības saturs.

Profesionālās ievirzes sporta izglītības iestāžu mācību treniņu grupu rezultativitātes kritērijus sportā, nosacījumus attiecībā uz izglītojamo skaitu un vecumu, kā arī maksimālo stundu skaitu nedēļā nosaka MK noteikumi.⁴⁵

Būtiskākais sporta profesionālās ievirzes izglītības programmas īstenošanā:

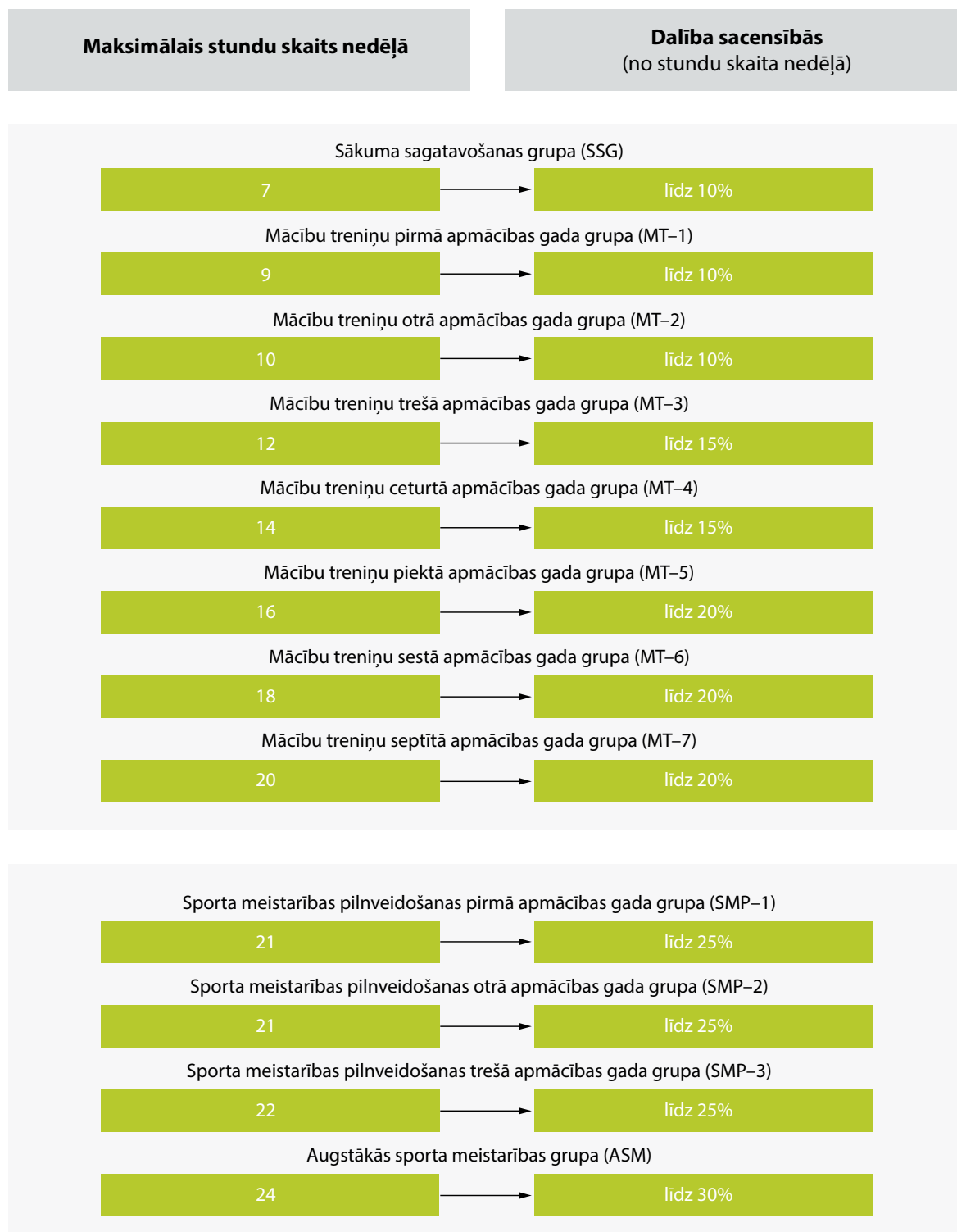
- sākuma sagatavošanas grupu nosacījumu izpilde;
- mācību treniņu, sporta meistarības pilnveidošanas un augstākās sporta meistarības grupu izglītojamo dalība sacensībās (*skatīt 9. attēlu*) un rezultatīvie rādītāji mācību gadā.

⁴⁴ Sporta likuma 1.pants „Likumā lietotie termini”.

⁴⁵ MK 2011.gada 27.decembra noteikumi Nr.1036 „Kārtība, kādā valsts finansē profesionālās ievirzes sporta izglītības programmas”.

Minētie noteikumi nosaka katram sporta veidam atšķirīgus nosacījumus minimālajam un maksimālajam izglītojamo skaitam grupā, vecumam un tādiem rezultativitātes kritērijiem kā nodarbību apmeklējums, kontrolnormatīvu izpilde, dalība oficiālajās, valsts sacensībās, meistaracikstēs, izcīnītās vietas.

Licencējot sporta profesionālās ievirzes izglītības programmas, koda 1. un 2. ciparu „30V” izmanto sporta meistarības pilnveidošanas apmācības grupām. Izglītojamie, kuri mācās augstākās sporta meistarības grupās, visbiežāk ir Latvijas valsts izlases dalībnieki vai kandidāti, vai izpildījuši sporta meistara kandidāta vai sporta meistara sporta klasi.

9. attēls. Grupu dalība sacensībās

4.6. Profesionālās izglītības programmas apguves noslēguma pārbaudījumi

Saskaņā ar Izglītības likumā un Profesionālās izglītības likumā noteikto profesionālās izglītības programmas apguvi noslēdz **kvalifikācijas eksāmeni un citi valsts profesionālās izglītības standartā noteiktie valsts noslēguma pārbaudījumi**.⁴⁶ Piemēram, izglītojamie, kuri pēc pamatzglītības ieguves turpina izglītību profesionālās vidējās izglītības programmās, kārtro profesionālās vidējās izglītības valsts noslēguma pārbaudījumus – četrus centralizētos eksāmenus vispārīzglītojošos mācību priekšmetos (latviešu valodā, pirmajā svešvalodā, matemātikā un izvēlētajā mācību priekšmetā, kura apjoms nav mazāks par 105 mācību stundām) un profesionālās kvalifikācijas eksāmenu (turpmāk – kvalifikācijas eksāmens).

Ar informāciju par valsts noslēguma pārbaudījumu norises laikiem un programmām var iepazīties VISC tīmekļa vietnē: <http://visc.gov.lv>.

Kvalifikācijas eksāmenu kārtro:

- lai iegūtu pirmā, otrā vai trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju pēc profesionālās pamatzglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās izglītības un profesionālās tālākizglītības programmas apguves;
- ja persona vēlas novērtēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci.

Kvalifikācijas eksāmenu norisi nodrošina **akreditēta profesionālās izglītības iestāde** vai akreditēts eksaminācijas centrs (turpmāk – eksaminācijas institūcija) sadarbībā ar VISC vai LNKC un nozaru pārstāvjiem. To saturu nosaka profesijas standarts vai profesionālo kvalifikāciju prasības, bet norises kārtību un profesionālās kvalifikācijas, kurās kārtojami **centralizētie profesionālās kvalifikācijas eksāmeni** (turpmāk – centralizētie kvalifikācijas eksāmeni) – MK noteikumi.⁴⁷

VISC izstrādā vienotu valsts pārbaudījumu – centralizēto eksāmenu – saturu profesionālajā un vispārējā izglītībā.

Kvalifikācijas eksāmenu programmas mūzikas, mākslas un dejas jomā izstrādā LNKC, ar tām var iepazīties KM tīmekļa vietnē www.km.gov.lv un LNKC tīmekļa vietnē www.lnkc.gov.lv.

Lai organizētu kvalifikācijas eksāmenu, eksaminācijas institūcijai jāizstrādā vai jānodrošina pieejamība šādiem dokumentiem:

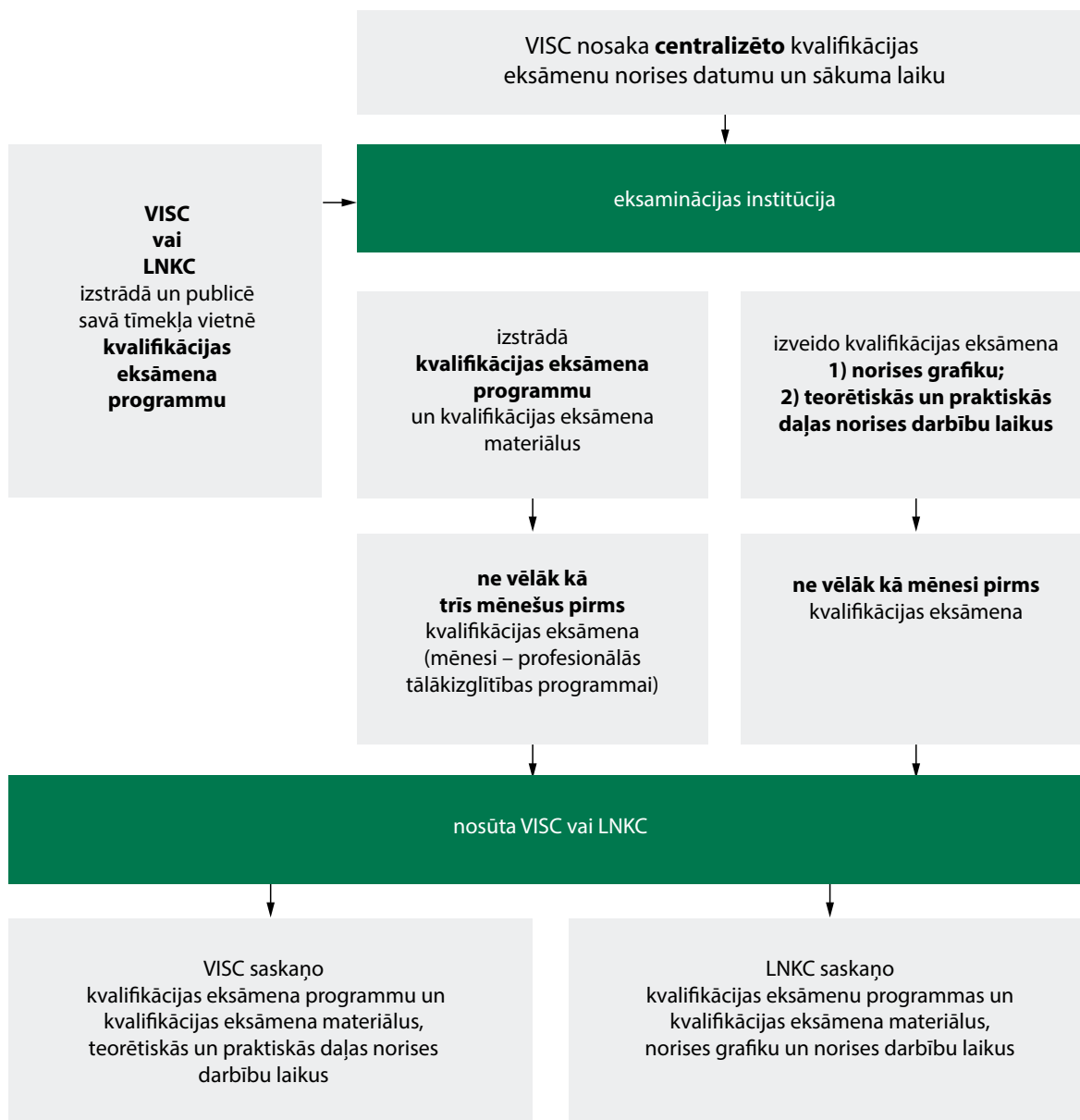
- kvalifikācijas eksāmena programma;
- kvalifikācijas eksāmena teorētiskās un praktiskās daļas norises darbību laiki;
- eksaminācijas komisijas personālsastāva saraksts;
- kvalifikācijas eksāmenu norises grafiks;
- kvalifikācijas eksāmena uzdevumi, pareizās atbildes, vērtēšanas kritēriji u.c.;
- izglītības iestādes vadītāja rīkojums par izglītojamajiem, kuri ir tiesīgi kārtot kvalifikācijas eksāmenu.

Izstrādājot **kvalifikācijas eksāmena programmu**, norāda tās mērķi, adresātu, darba uzbūvi, norisei nepieciešamo aprīkojumu, palīg līdzekļus un telpas, kā arī vērtēšanas kārtību. Ja minēto programmu izstrādā eksaminācijas institūcija, tad ne vēlāk kā trīs mēnešus (tālākizglītības programmām – vienu mēnesi) pirms kvalifikācijas eksāmena saskaņošanai VISC vai LNKC atbilstoši piekritībai iesniedz kvalifikācijas eksāmena programmu un kvalifikācijas eksāmena materiālus (kvalifikācijas eksāmena teorētiskās un praktiskās daļas norises darbību laikus, uzdevumus, pareizās atbildes, vērtēšanas kritērijus u.c.) (*skatīt 10. attēlu*). Kvalifikācijas eksāmenā var izmantot tikai saskaņotus kvalifikācijas eksāmena materiālus.

⁴⁶ Izglītības likuma 35.pants „Iegūtās izglītības vērtēšana” un Profesionālās izglītības likuma 29.pants „Profesionālās izglītības programmas apguves noslēguma pārbaudījumi”.

⁴⁷ MK 2011.gada 30.augusta noteikumi Nr.662 „Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtība akreditētās profesionālās izglītības programmās” un 2013.gada 10.decembra noteikumi Nr.1412 „Profesionālo kvalifikāciju saraksts, kuras iegūstot kārtojami centralizētie profesionālās kvalifikācijas eksāmeni”, kas nosaka profesionālās kvalifikācijas, kuras iegūstot kārtojami centralizētie profesionālās kvalifikācijas eksāmeni.

Kvalifikācijas eksāmenu norises grafiku veido eksaminācijas institūcija un apstiprina tās vadītājs. To atbilstoši piekritībai un ne vēlāk kā mēnesi pirms eksāmena nosūta VISC vai LNKC. Tāpat ne vēlāk kā mēnesi pirms eksāmena VISC vai LNKC, vai eksaminācijas institūcija saskaņā ar normatīvo aktu prasībām, kvalifikācijas eksāmena programmu, profesijas un darba vietas specifiku nosaka vai saskaņo kvalifikācijas eksāmena teorētiskās un praktiskās daļas norises darbību laikus (*skatīt 10. attēlu*).

10. attēls. Kvalifikācijas eksāmena programmas un kvalifikācijas eksāmena materiālu izveides un saskaņošanas process

Eksaminācijas komisijas personālsastāva sarakstu (turpmāk – komisija) apstiprina eksaminācijas institūcijas vadītājs un tajā iekļauj attiecīgajā tautsaimniecības nozarē strādājošas un attiecīgās nozaru ekspertu padomes (ja tāda izveidota) deleģētas personas, kuras atbilst šādām prasībām:

- komisijas priekšsēdētājs ir persona ar augstāko izglītību atbilstoši izglītības klasifikācijas izglītības tematiskajai jomai un strādā attiecīgajā tautsaimniecības nozarē vai persona ar augstāko izglītību un darba stāžu ne mazāk kā trīs gadi attiecīgajā tautsaimniecības nozarē. Izņēmuma gadījumā komisijas priekšsēdētājs var būt persona ar profesionālo vidējo izglītību profesijā, kurā nav iegūstama atbilstoša augstākā izglītība Latvijā, ja LAK izsniegusi amata meistara diplomu un šai personai ir darba stāžs ne

mazāk kā pieci gadi attiecīgajā tautsaimniecības nozarē;

- komisijas priekšsēdētāja vietnieks ir persona ar augstāko izglītību un darba stāžu ne mazāk kā trīs gadi attiecīgajā tautsaimniecības nozarē vai persona ar attiecīgu vai augstāku profesionālo kvalifikāciju un darba stāžu ne mazāk kā trīs gadi attiecīgajā tautsaimniecības nozarē;
- komisijas loceklis ir persona ar attiecīgu vai augstāku profesionālo kvalifikāciju vai ar LAK izsniegtu amata zeļļa diplomu un darba stāžu ne mazāk kā viens gads attiecīgajā tautsaimniecības nozarē.

Ja kvalifikācijas eksāmena norisi eksaminācijas institūcija nodrošina sadarbībā ar LNKČ, tad ne vēlāk kā mēnesi pirms eksāmena izveido komisiju, kuras sastāvu saskaņo ar minēto centru.

Komisijas, kura vērtē eksaminējamās personas zināšanas, prasmes un profesionālās kompetences, sastāvā iekļauj tikai zinošus un pieredzējušus eksaminācijas komisijas locekļus: attiecīgajā tautsaimniecības nozarē strādājošas un attiecīgās nozaru ekspertu padomes (ja tāda izveidota) deleģētas personas vai ar LNKČ saskaņotus komisijas locekļus.

Komisijas sastāvā iekļautā persona nevar būt eksaminējamā:

- pedagogs;
- tēvs, māte, vectēvs, vecmāte, aizbildnis, brālis, māsa vai laulātais.

Kvalifikācijas eksāmenam ir divas daļas:

- teorētiskā daļa, kuru izglītojamais var sākt kārtot pēc tam, kad saņemts galīgais vērtējums – atzīme 10 ballu vērtējuma skalā vai "ieskaitīts" – visos mācību priekšmetos vaiursos un praktiskajās mācībās, izņemot, ja kvalifikācijas eksāmena norisi eksaminācijas institūcija nodrošina sadarbībā ar LNKČ;
- praktiskā daļa, kuru izglītojamais var sākt kārtot pēc tam, kad saņemts galīgais vērtējums kvalifikācijas praksē, izņemot personām, kurām tiek vērtēta ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtā profesionālā kompetence.

Kvalifikācijas eksāmena laikā atbilstoši profesijas standartam vai profesionālās kvalifikācijas prasībām tiek pārbaudītas eksaminējamās personas zināšanas, prasmes un profesionālās kompetences attiecīgās profesionālās kvalifikācijas iegūšanai.

Kvalifikācijas eksāmenus izglītojamie kārto valsts valodā.

Turpmāk sadarbībā ar nozaru ekspertu padomēm un citām ieinteresētām pusēm saistībā ar kvalifikācijas eksāmeņiem profesionālās izglītības attīstības kontekstā paredzēts:

- sniegt metodisku atbalstu nozaru ekspertiem, kuri tiek iesaistīti eksaminācijas komisijās, lai sekmētu vienotu izpratni par eksāmenu organizāciju un vienotu pieeju eksaminēšanai un izstrādāto vērtēšanas kritēriju izmantošanai;
- turpināt izstrādāt un aprobēt pārbaudījumu formas, kas atšķirīgas no patlaban izmantotajām;
- stiprināt nozaru atbildību par profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu;
- izveidot vienotu ekspertu reģistru, kurā iekļautie eksperti pārzina un var izvērtēt procesus Latvijas profesionālajā izglītībā, kā arī var piedalīties gan profesiju standartu un izglītības programmu izstrādē, gan kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādē un ekspertizē, gan kvalifikācijas eksāmenu komisijās, gan profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanā.

5. Ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšana

Kvalitātes dienests kopš 2011. gada nodrošina un koordinē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences (turpmāk – profesionālā kompetence) novērtēšanas organizēšanu Latvijā, deleģējot profesionālās kompetences, kas atbilst pirmā, otrā vai trešā profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesionālajai kompetencei, kā arī novērtēšanas organizēšanu akreditētai profesionālās izglītības iestādei.

Ņemot vērā apsvērumu, ka profesionālās kompetences novērtēšanas pakalpojums nav izglītības iestādes galvenais uzdevums un to organizē personai, kura vēlas saņemt savas profesionālās kompetences novērtējumu (turpmāk – pretendents), svarīga ir individuālā pieeja un attieksme pretendenta profesionālās kompetences novērtēšanas procesā. Deleģētai izglītības iestādei jānodrošina kvalitatīva profesionālās kompetences novērtēšanas procesa norise atbilstoši deleģēšanas līgumā noteiktajam:

- jānodrošina pretendentam bezmaksas konsultācijas par attiecīgā profesijas standarta prasībām un profesionālās kvalifikācijas eksāmena norisi;
- jāpublisko konsultāciju grafiki profesionālās kompetences novērtēšanas institūcijas tīmekļa vietnē un tos jāizvieto konsultāciju norises vietās;
- jāsniedz pretendentam nepieciešamā informācija saistībā ar maksājumu par profesionālās kompetences novērtēšanu;
- jāpieņem un jāreģistrē pretendenta iesniegums;
- jāveic uzskaitē par pretendentam sniegtajām bezmaksas konsultācijām;
- jāorganizē pretendenta profesionālās kompetences novērtēšana izvēlētajā profesionālajā kvalifikācijā;
- jānodrošina profesionālās kompetences novērtēšanas procesa dokumentēšana;
- jāizsniedz valsts atzītu profesionālo kvalifikāciju apliecinošs dokuments pretendentam, kurš ir sekmīgi nokārtojis kvalifikācijas eksāmenu un kuram ir piešķirta profesionālā kvalifikācija;
- jānosūta kvalitātes dienestam informācija par plānoto profesionālās kompetences novērtēšanas laiku un kvalifikācijas eksāmena norises vietu, informācija par personām, kuras saņēmušas valsts atzītu profesionālo kvalifikāciju apliecinošu dokumentu, kā arī informācija par gadījumiem, kad pretendents kvalifikācijas eksāmena vērtējumā ir saņēmis atzīmi mazāku par „viduvēji” (5 balles).

Vērtējot izglītības iestādi, kurai ir deleģēts novērtēt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci, darbības kvalitāti, akreditācijas procesā ieteicams pievērst uzmanību tam, kā izglītības iestādē ir sakārtoti atbilstoši dokumenti:

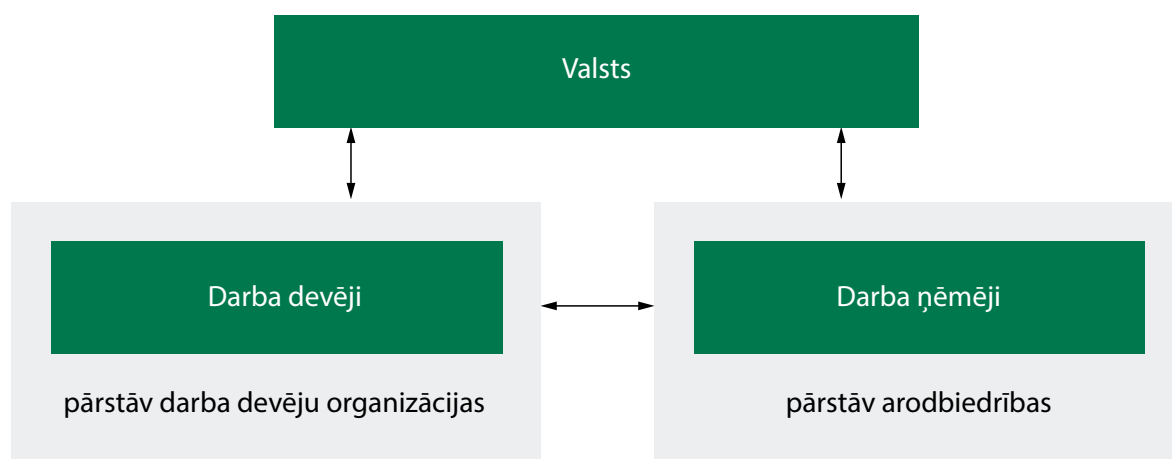
- deleģēšanas līgumi un to darbības termiņi;
- izglītības iestādes vadītāja rīkojums par atbildīgās personas noteikšanu;
- lietu nomenklatūra;
- pretendentiem paredzēto bezmaksas konsultāciju nodrošinājums (informācijas pieejamība);
- personu iesniegumu reģistrācija;
- rīkojumi par kvalifikācijas eksāmena organizēšanu pretendentiem;
- pretendentiem izsniegto profesionālās kvalifikācijas apliecību reģistrācija;
- deleģēšanas līgumā noteikto pienākumu izpildes nodrošinājums.

Minēto dokumentu un darbību kvalitatīvs nodrošinājums liecina par pozitīvi vērtējamu izglītības iestādes darbību.

6. Sociālo partneru iesaiste un sociālais dialogs

Latvijā pēc valsts neatkarības atgūšanas notika būtiskas ekonomiskās un sociālās pārmaiņas, kuru īstenošanā iesaistījās:

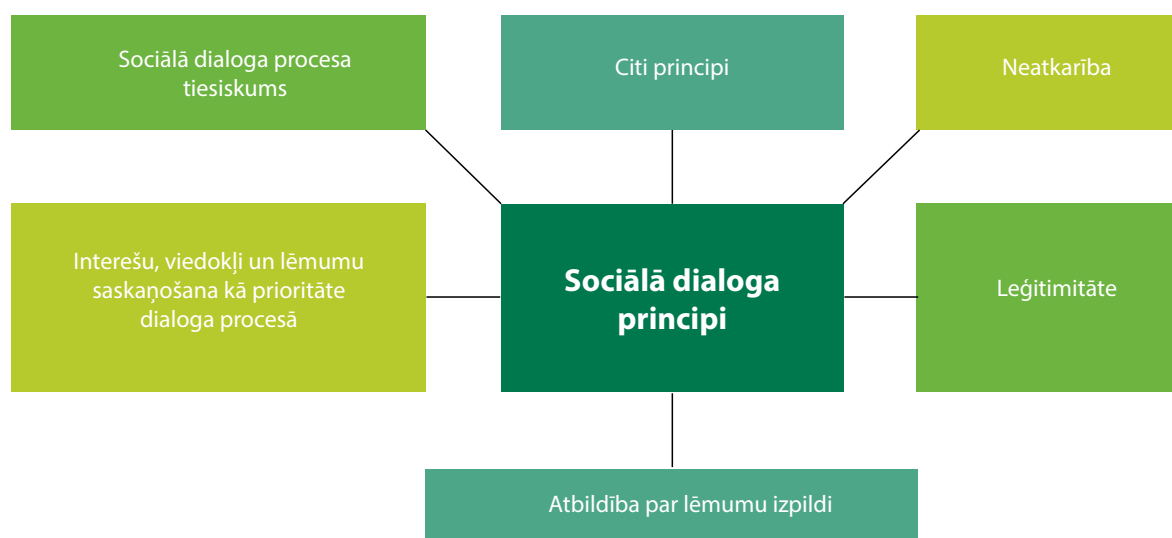
- darba devēji;
- darba ņēmēji (darbinieki);
- valsts pārstāvji (*skatīt 11. attēlu*).

11. attēls. Sociālā partnerība

Rezultātā izveidojās **sociālā partnerība** un attīstījās sociālais dialogs. Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas definīciju sociālais dialogs ir process, kas iekļauj visa veida pārrunas un konsultācijas vai pat vienkāršu informācijas apmaiņu starp valdības, darba devēju un darbinieku pārstāvjiem par kopējo interešu jautājumiem saistībā ar ekonomikas un sociālo politiku.⁴⁸

Sociālais dialogs var būt gan divpusējs starp darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, gan trīspusējs starp darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, valsts vai pašvaldību institūcijām.

12. attēls. Sociālā dialoga principi

48 Starptautiskā Darba organizācija - <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/ifpdial/areas/social.htm>.

Sociālais dialogs ir process un veids, kā nodrošināt darba tirgus līdzsvarotu attīstību – noteikt un tuvināt darba devēju un darba ņēmēju, kā arī valsts un pašvaldību kā trešās puses dažādās intereses, vienojoties par darba nosacījumiem un darba vidi kā darba tirgū kopumā, tā konkrētās tautsaimniecības nozarēs un konkrētos nozaru uzņēmumos.⁴⁹

Būtiskākie sociālā dialoga principi (*skatīt 12. attēlu*):

- sociālo partneru leģitimitāte;
- sociālo partneru neatkarība;
- sociālā dialoga procesa tiesiskums;
- sociālo partneru atbildība par lēmumu izpildi;
- interešu, viedokļu un lēmumu saskaņošana kā prioritāte sociālā dialoga procesā.

6. tabula

Sociālā dialoga īstenošanas līmeņi

Līmenis	Darbība
Uzņēmuma	Sociālais dialogs uzņēmuma līmenī ir ļoti nozīmīgs, jo tajā tiek lemts par darbinieku darba algu un darba apstākļiem, kā arī par viņu iesaistīšanos jautājumos, kas skar uzņēmuma vadību, ražošanu un attīstību. Veiksmīga sociālā dialoga rezultātā uzņēmumā starp darba devēju un arodbiedrību vai darbinieku pārstāvjiem tiek noslēgts koplīgums. Sociālo dialogu uzņēmuma līmenī regulē Darba likums.
Nozaru	Nozaru sociālajā dialogā piedalās nozaru darba devēju organizācijas (nozares darba devēju pārstāvji) un nozaru arodbiedrības (nozares darbinieku pārstāvji). Nozaru, reģionālajā un nacionālajā līmenī tiek slēgtas ģenerālvienošanas, kurās visaktuālākie ir jautājumi par minimālās algas un iztikas minimuma attiecībām, algu, pensiju, sociālo pabalstu indeksāciju un nodarbinātības kvalitāti. Sociālo dialogu nozaru līmenī regulē Darba likums.
Reģionālais	Reģionālajā sociālajā dialogā piedalās reģionālās nozaru darba devēju organizācijas un to apvienības un reģionālās nozaru arodbiedrības, kas kopīgi iesaistās sarunās ar pašvaldību, nodrošinot pieņemto lēmumu saskaņošanu reģiona attīstības nodrošināšanai.
Nacionālais	Nacionālā līmenī izšķir divpusējo un trīspusējo sociālo dialogu. Nacionālajā trīspusējā sociālajā dialogā piedalās LDDK, LBAS un MK. Nacionālo trīspusējo sociālo dialogu regulē NTSP nolikums. Nacionālo divpusējo sociālo dialogu īsteno LDDK un LBAS, slēdzot savstarpēju vienošanos par sadarbību un kopīgu iesaistīšanos dialogā ar valdību, nodrošinot publiskās varas pieņemto lēmumu leģitimitāti ekonomiskajos un sociālajos jautājumos.

LDDK ir lielākā darba devēju pārstāvošā organizācija Latvijā, kura apvieno vairākus desmitus Latvijas tautsaimniecībā ievērojamas nozaru un reģionālās asociācijas un federācijas, kas pārstāv vairāk nekā 5000 uzņēmumus. Savukārt LBAS apvieno 20 dalīborganizācijas un īsteno profesionālu arodbiedrības biedru un darba ņēmēju interešu aizstāvību nozaru un starpnozaru līmenī.

Gan LDDK, gan LBAS **pārstāv savu biedru intereses** NTSP un tās apakšpadomēs, tajā skaitā PINTSA, kas izveidota, lai sekmētu sadarbību profesionālās izglītības un nodarbinātības valsts politikas un stratēģijas izstrādes un īstenošanas jomā. PINTSA ir pilnvarota:

- izskatīt valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektus izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un iesniegt priekšlikumus to pilnveidei;
- izvērtēt priekšlikumus un sniegt ieteikumus valsts un citām institūcijām, kas saistītas ar cilvēkresursu

49 LDDK „Nozaru sociāla dialoga stiprināšanas vadlīnijas”: „Kas ir sociālais dialogs?” – Rīga: Raka, 2007.

attīstību, izglītību un nodarbinātību;

- veikt citus NTSP un normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, kas attiecas uz profesionālo izglītību, cilvēkresursu attīstību un nodarbinātību.

Sadarbības nepieciešamība ar sociālajiem partneriem konkurētspējīgas profesionālās izglītības un nodarbinātības veicināšanā kā būtisks valsts ekonomisko attīstību ietekmējošs faktors ir ietverts dažādos valsts politikas plānošanas dokumentos.

Viens no NAP2020 mērķiem ir veidot adaptētus spējīgu un konkurētspējīgu profesionālās izglītības sistēmu. NAP2020 paredz virkni pasākumu, kuri tuvinās izglītības un darba vidi.

Eiropas Komisijas Latvijas nacionālajā reformu programmā „ES 2020” kā būtisks Latvijas tautsaimniecības makrostrukturāls izaicinājums un reformu virziens stratēģijas īstenošanai ir noteikts strukturālā bezdarba mazināšana, nodrošinot labāku kvalifikācijas un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām.

Profesionālās izglītības un darba vides sasaiste, izglītības satura atbilstība mainīgajam prasmju pieprasījumam un darba vidē balstītu mācību īstenošana ir akcentēta arī Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam.

2009. gadā ir izstrādāta koncepcija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (turpmāk – koncepcija), kura paredz sociālo partneru un profesionālo organizāciju līdzdalības nostiprināšanu izglītības valsts politikas izstrādē un īstenošanā nozaru, reģionālā un nacionālā līmenī.

Sadarbībā ar sociālajiem partneriem regulāri notiek diskusijas par normatīvo aktu grozījumiem un politikas plānošanas dokumentu pilnveidi saistībā ar aktuāliem profesionālās izglītības satura reformas jautājumiem, piemēram, 2015. gadā pieņemtajiem grozījumiem Profesionālās izglītības likumā, kuros **ir noteikta NEP**, arodbiedrību, citu biedrību vai nodibinājumu **kompetence un tiesības** profesionālās izglītības attīstības veicināšanai.⁵⁰

NEP ir konsultatīvas institūcijas, kuru darbības mērķis ir sekmēt attiecīgās nozares profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu, veicinot valsts un pašvaldību, nozares darba devēju un to apvienību, arodbiedrību un nozares speciālistu sadarbību cilvēkresursu attīstības jautājumos, kā arī profesionālās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām.

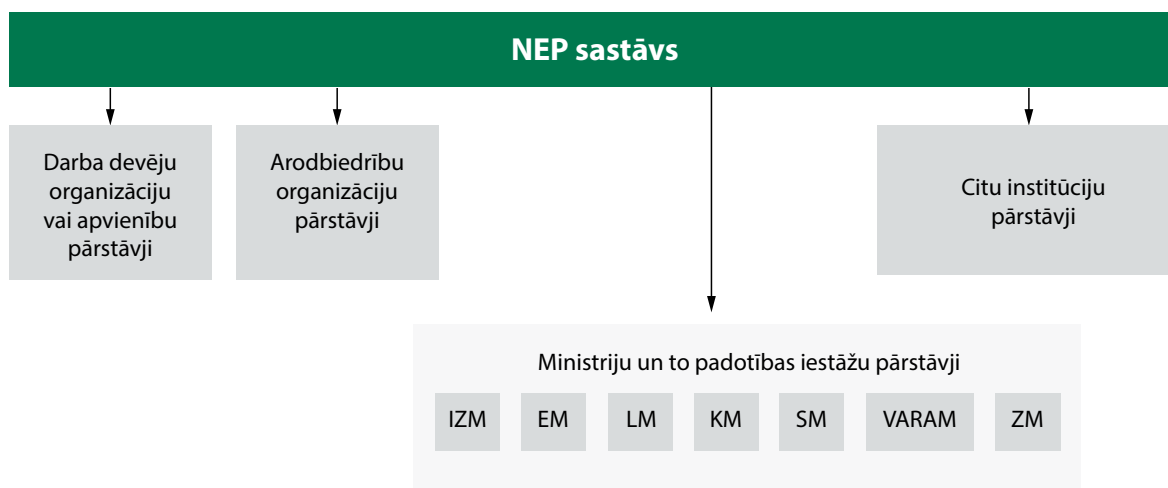
Sākot ar 2011. gadu, ir izveidotas un šobrīd darbojas 12 NEP **šādās nozarēs**:

- būvniecība;
- elektronisko un optisko iekārtu ražošana, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas;
- enerģētika;
- kokrūpniecība (mežsaimniecība, kokapstrāde);
- ķīmiskās rūpniecības nozare un tās saskarnozares – ķīmija, farmācija, biotehnoloģija, vide;
- metālapstrāde, mašīnbūve un mašīnzinības;
- pārtikas rūpniecība un lauksaimniecība;
- poligrāfija un izdevējdarbība, papīra un papīra izstrādājumu ražošana un datordizains;
- tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošana;
- transports un loģistika;
- tūrisms, skaistumkopšana;
- uzņēmējdarbība, finanses, grāmatvedība, administrēšana (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības).

NEP darbību koordinē LDDK, to sastāvā pēc brīvprātības principa iesaistās nozaru darba devēju un to organizāciju, valsts, darbinieku (arodbiedrību) organizāciju, nevalstisko organizāciju un publisko personu pārstāvji (*skatīt 13. attēlu*):

Pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības nozares ekspertu padomes darbību koordinē Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome.

50 Profesionālās izglītības likuma 12.pants „Nozaru ekspertu padomju, arodbiedrību un citu biedrību vai nodibinājumu kompetence”.

13. attēls. NEP sastāvs

Šāds sociālo partneru iesaistes mehānisms nodrošina līdzatbildību par izglītības satura atbilstību darba tirgus prasībām, profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes novērtēšanu, profesionālās kvalifikācijas prasību noteikšanu un profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu, kā arī nepieciešamā darbaspēka prognozēšanu atbilstoši nozaru vajadzībām.

NEP:

- sniedz priekšlikumus par nozarēm nepieciešamo izglītojamo skaitu profesionālās izglītības iestādēs;
- **piedalās** profesionālās izglītības iestāžu tīkla attīstības un **profesionālās izglītības programmu plānošanā**;
- piedalās nozares kvalifikāciju struktūras izveidē, saskaņojot to ar darba tirgus prasībām, un sniedz priekšlikumus par attiecīgajai nozarei nepieciešamām profesijām un atbilstošām specializācijām;
- izvērtē un sniedz atzinumu par profesiju standartiem un izstrādā priekšlikumus par profesionālās kvalifikācijas prasībām, deleģē nozares ekspertus profesiju standartu, profesionālās kvalifikācijas prasību, profesionālās izglītības programmu satura un profesionālās kvalifikācijas pārbaudījumu satura izstrādei;
- **deleģē nozares ekspertus dalībai profesionālās izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un profesionālās izglītības programmu licencēšanā un akreditācijā** un profesionālās kvalifikācijas eksāmenos, **sniedz atzinumus lēmumu pieņemšanai par profesionālās izglītības programmu licencēšanu un akreditāciju**;
- koordinē un veicina darba devēju un/vai darba devēju organizāciju sadarbību ar profesionālās izglītības iestādēm izglītības programmu īstenošanas jautājumos, t.sk. darba vidē balstītu mācību atbalstīšanā, mācību un kvalifikācijas prakses organizēšanā;
- rīcina jautājumus, kas saistās ar nodarbinātību, pieprasījumu un piedāvājumu attiecīgās nozares darba tirgū.

NEP ir tiesības ierosināt izmaiņas profesionālās izglītības iestāžu darbībā.

Informācija par NEP darbību ir elektroniski pieejama tīmekļa vietnē: <http://www.nozaruekspertupadomes.lv>.

Latvijā turpinās darbs pie darba devēju, darba devēju organizāciju, darba ņēmēju organizāciju, vietējo pašvaldību, nozaru ekspertu padomju iesaistes un sadarbības tīklu veidošanas reģionu ekonomiskās, sociālās un darba tirgus attīstības kontekstā.

Lai veicinātu profesionālās izglītības iestāžu jēgpilnu darbību un iesaisti visa vecuma grupu konkurētspējīga darbaspēka sagatavošanā, nepārtraukti jāpilnveido sadarbības mehānismi starp valsts institūcijām, izglītotājiem, sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām pusēm. Tikai kopīgi iesaistoties un sadarbojoties profesionālā izglītība varēs pildīt savu misiju – kļūt par atbalstu nozaru un tās uzņēmumu konkurētspējai un attīstībai, nodrošinot labākajai praksei atbilstošu izglītības saturu un kvalitāti.

2. daļa | Izglītības kvalitātes vērtēšana

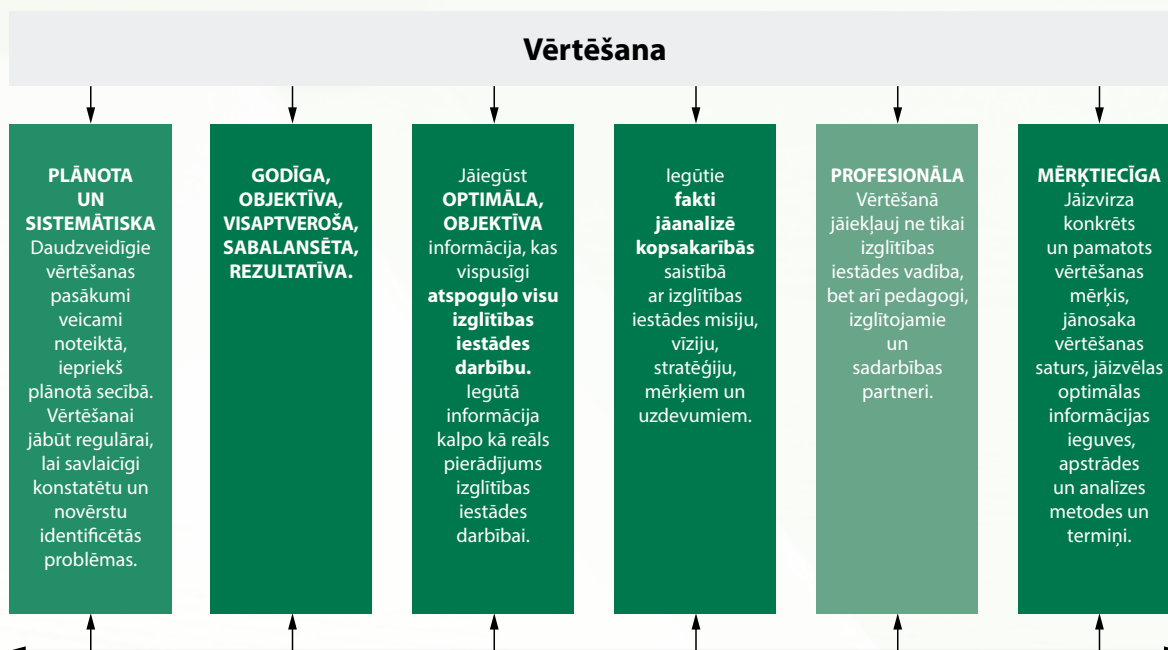
1. Izglītības kvalitātes vērtēšana un tās nozīme

Līdz 2010. gadam Latvijas Republikā pastāvēja divas izglītības kvalitātes vērtēšanas sistēmas – vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā, kas balstījās uz atšķirīgiem principiem, pieeju un liedza gūt vienotu priekšstatu par izglītības kvalitāti Latvijā. Lai valsts varētu garantēt ne tikai izglītības sistēmas esamību un pieejamību, bet arī kvalitatīvas, laika prasībām atbilstošas, salīdzināmas izglītības ieguvu, kā arī lai izglītības piedāvājums (saturs, kvalitāte) vienā pašvaldībā būtiski neatšķirtos no tās piedāvājuma citā pašvaldībā, tika izveidota vienota akreditācijas sistēma valstī gan vispārējā izglītībā, gan profesionālajā izglītībā, kas balstīta uz vienotiem vērtēšanas kritērijiem un vienotu pašvērtēšanas sistēmu, nodrošinot drošticamus datus izglītības politikas analīzei un veidošanai.

Izglītības kvalitāti izglītības iestādē nodrošina pašas izglītības iestādes, tās dibinātāja, izglītības pārvaldes, NEP, kvalitātes dienesta, IZM un citu personu veiksmīga sadarbība. Katrai no minētajām pusēm ir noteikta loma šajā procesā. IZM veido un īsteno vienotu izglītības politiku valstī. Savukārt izglītības iestādes galvenais uzdevums ir sniegt izglītojamiem kvalitatīvu izglītību, pastāvīgi un mērķtiecīgi uzlabojot savu darbu. Izglītības iestādes regulāri veic pašvērtēšanu, apzina tālākās attīstības vajadzības, plāno un īsteno uzlabojumus. Šajā procesā nepieciešamo palīdzību un konsultācijas izglītības iestādēm sniedz to dibinātājs, NEP, kvalitātes dienests un izglītības pārvalde, tādējādi uzņemoties līdzatbildību par izglītības kvalitāti un tās attīstību.

Viens no izglītības procesa kvalitātes nodrošināšanas galvenajiem mehānismiem ir kvalitātes vērtēšana. Tas ir nepārtraukts, ciklisks process, kura uzdevums ir kādas darbības vai procesa kvalitātes pilnveide. Profesionālās izglītības iestādes darbības vērtēšanas mērķis ir pilnveidot profesionālās izglītības iestādes darbības kvalitāti un nodrošināt tās attīstību, noteikt mācību procesā piedāvātā profesionālā izglītības satura kvalitāti un tā atbilstību darba tirgus prasībām.

Vērtējot izglītības kvalitāti, jāievēro vērtēšanas pamatprincipi (skatīt 14. attēlu).

14. attēls. Vērtēšanas pamatprincipi

Akreditācijas procesā tiek veikta iekšējā un ārējā izglītības kvalitātes vērtēšana. Iekšējā vērtēšana tiek īstenota, izglītības iestādei sagatavojot pašnovērtējuma ziņojumu, kas ir obligāts izglītības iestādes un izglītības programmu akreditācijas priekšnosacījums. Izglītības iestāde publisko pašnovērtējuma ziņojumu savā vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē.

Izglītības iestāžu pašnovērtējums kā metode veicina izglītības iestādes darbības kvalitātes uzlabošanu iekšējā un ārējā novērtējuma līdzsvarotā sistēmā.

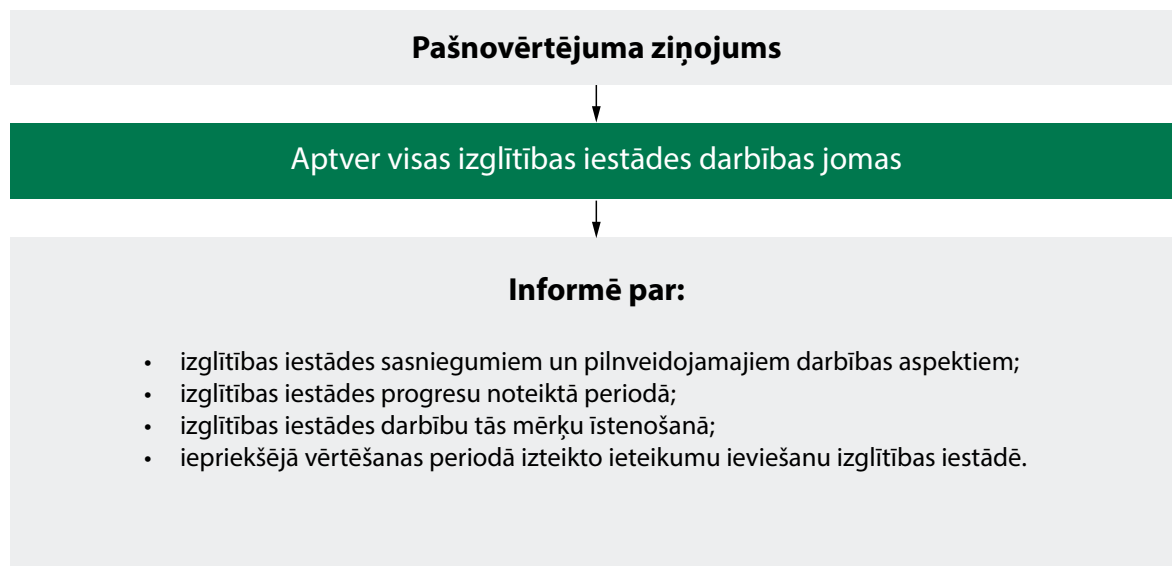
Pašnovērtējuma ziņojumu sagatavo darba grupa, kuras sastāvā ir izglītības iestādes vadība, dažādu struktūrvienību, sociālo partneru vai sadarbības partneru pārstāvji.

Lai profesionālās izglītības iestādes vērtēšana sasniegtu mērķi un tās darbiniekiem nekļūtu par apgrūtināšu procedūru, kas aizņem daudz laika un novērš no ikdienas darba, ir svarīgi to pareizi organizēt.

Pašvērtēšanas process ir saistīts ar nepieciešamību aptveroši izvērtēt izglītības iestādes darbību un pārliecināties, ka tā ir tiesiska, normatīvo aktu prasībām atbilstoša: ja izglītības iestādes darbībā tiek būtiski pārkāptas normatīvo aktu prasības, tad tas būtiski apgrūtina vai padara par neiespējamu veiksmīgu kvalitātes vērtēšanas (akreditācijas) procesu (*skatīt 3. pielikumu*).

Izglītības kvalitātes ārējo vērtēšanu (akreditāciju) organizē kvalitātes dienests Izglītības likumā un Profesionālās izglītības likumā noteiktajā kārtībā. Ārējais novērtējums nodrošina metodisku atbalstu izglītības iestāžu pašnovērtējumam un sniedz ieteikumus izglītības iestādes darbības uzlabošanai, veicinot nepārtrauktu pilnveides procesu. Izglītības iestāžu un izglītības programmu akreditācija, kas ir būtisks izglītības vides attīstības un pašpilnveides elements, balstās uz akreditācijas ekspertu komisijas (turpmāk – ekspertu komisija) ziņojumu un priekšlikumu Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru un izglītības programmu akreditācijas komisijai (turpmāk – akreditācijas komisija) par akreditāciju vai tās atteikumu.

Ekspertu komisijā ietilpst dažādu institūciju pārstāvji. To izveido kvalitātes dienests, un tā ir neatkarīga no izglītības iestādes. Normatīvajos aktos noteikts, ka ekspertu komisijā iekļauj ekspertus, kuri apguvuši kvalitātes dienesta organizētos iestāžu darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanas kursus. Eksperti pirms došanās uz izglītības iestādi izvērtē tās pašnovērtējuma ziņojumu (*skatīt 15. attēlu*).

15. attēls. Pašnovērtējuma ziņojums

Ārējā vērtēšana palīdz nodrošināt objektivitāti un kritiskumu izglītības iestādes pašvērtējumā.

Kompetenti, profesionāli eksperti, kuri veic ārējo vērtēšanu, norāda vai iezīmē izglītības kvalitātes pilnveides iespējas un virzienus, kuriem paši izglītības iestādes darbinieki nav pievērsuši pietiekamu uzmanību. Vērtēšanas gaitā ekspertiem jānodrošina pastāvīga atgriezeniskā saikne ar izglītības iestādes vadību. Ekspertu darbs izglītības iestādē noris vidēji līdz trīs dienām, novērtējot izglītības iestādes darbību septiņās

jomās. Akreditācijas procesā tiek noteikti izglītības iestādes sasniegumi un tiek sagatavoti akreditācijas ekspertu ieteikumi izglītības iestādes darbības uzlabošanai (*skatīt 2. daļas 3. nodaļu „Akreditācijas norise izglītības iestādē”*).

Akreditācijas komisija izskata ekspertu komisijas ziņojumu un priekšlikumus un sniedz priekšlikumu kvalitātes dienestam lēmuma par akreditāciju vai tās atteikumu pieņemšanai. Izglītības iestādei ir tiesības apstrīdēt tās darbības kvalitātes novērtējumu.

Ja izglītības iestādes darbībā tiek atklāti trūkumi, kuru izvērtēšana ir citu institūciju kompetencē, eksperti par to ziņo attiecīgajai institūcijai.

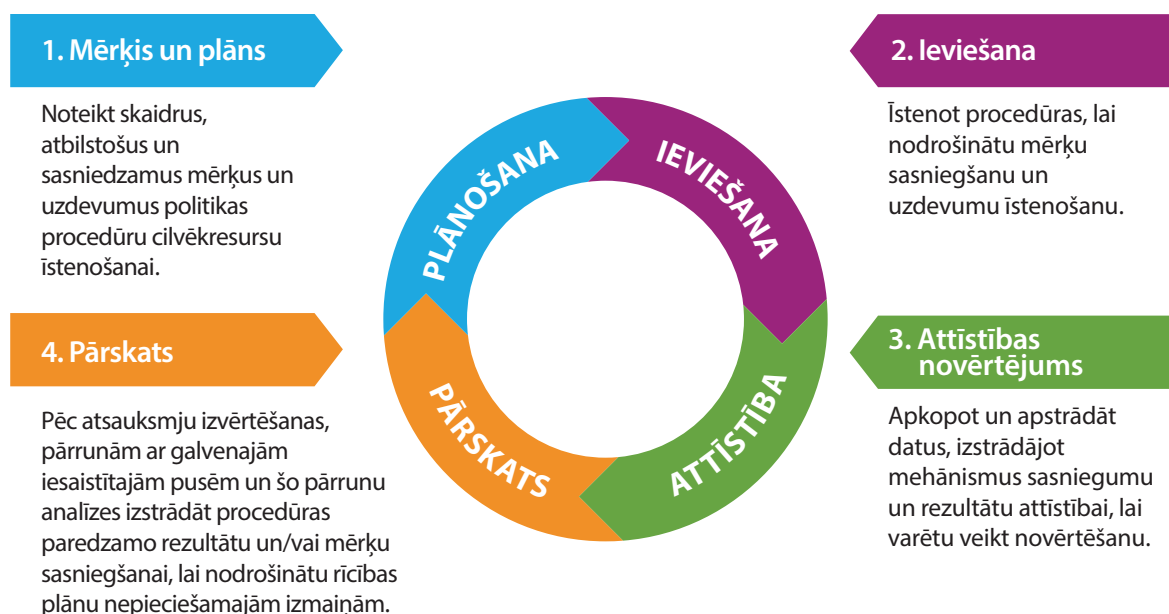
2. EQAVET un profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas rādītāju ieviešana profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā

Izglītības kvalitāti izglītības iestādē nodrošina izglītības iestādes pedagogu, vadības, izglītojamo, vecāku, dibinātāja, izglītības pārvaldes, sociālo partneru veiksmīga sadarbība, kā arī regulāras izglītības kvalitātes vērtēšanas procedūras. Latvijā izglītības kvalitātes vērtēšana padarīta maksimāli demokrātiska un caurskatāma, ieviešot savstarpēji saistītu izglītības iestāžu darbības un izglītības programmu kvalitātes ārejo (akreditācija) un iekšējo (pašnovērtējums) novērtēšanas kompleksu, kas atbilst EQAVET pieejai.

EQAVET apvieno ES dalībvalstis, sociālos partnerus un Eiropas Komisiju, lai izveidotu un ieviestu vienotus kritērijus profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) kvalitātes nodrošināšanai.

Vienotā profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes nodrošināšana tiek īstenota, pamatojoties uz vienotiem Eiropas kritērijiem, lai tiktu veicināti un pārraudzīti nepārtraukti uzlabojumi profesionālajā izglītībā un apmācībā, sekmējot tās kvalitātes kultūras ieviešanu un pilnveidi, politikas pasākumu pārredzamību un saskaņotību, tādējādi nodrošinot savstarpēju uzticēšanos, atzišanu, pedagogu un izglītojamo mobilitāti, kā arī mūžizglītību.

Ietvarstruktūra ietver kvalitātes nodrošināšanas un uzlabošanas ciklu plānošanai, ieviešanai, novērtēšanai un pārskatīšanai (*skatīt 16. attēlu*), ko atbalsta vienoti kvalitātes kritēriji, to apraksti un indikatori.

16. attēls. EQAVET kvalitātes cikls

Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija ieteikumi par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībai (2009/C 155/01) izveido Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūru, kas ietver kvalitātes nodrošināšanas un uzlabošanas ciklu, pamatojoties uz tādu kvalitātes kritēriju, provizorisko deskriptoru un rādītāju kopumu, kas piemērojams kvalitātes nodrošināšanai gan profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības sistēmās, gan profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības apmācības sniedzēju līmenī. Mērķis nav ieviest jaunus standartus, bet gan atbalstīt dalībvalstu centienus, vienlaikus saglabājot īstenoto izglītības kvalitātes un tās vērtēšanas pieeju daudzveidību.

Ietvarstruktūra ir instrumentu kopums, no kura lietotāji var izraudzīties rādītājus, kas tiem šķiet atbilstošākie viņu konkrētās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas prasībām.

Tos var piemērot sākotnējā profesionālajā izglītībā un/vai profesionālās tālākizglītības jomā saskaņā ar katras dalībvalsts attiecīgajām individuālajām profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) sistēmas iezīmēm un attiecīgo tās sniedzēju veidu. Šo sistēmu kvalitātes pārraudzība ir vienīgi dalībvalstu ziņā.

Ar EQAVET kvalitātes cikla četriem posmiem (plānošana, ieviešana, attīstība un pārskats) ir sasaistīti šādi pamatelementi: vadības kultūra, pieejas, kas atspoguļo izglītības iestāžu apstākļus, pašnovērtējuma kultūra, pedagogu tālākizglītības atbalstīšana, datu un atsauksmju (atgriezeniskās saites) izmantošana.

Saskaņā ar Briges komunikē par ciešāku Eiropas sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā laika posmam no 2011. gada līdz 2020. gadam ir noteikts stratēģiskais mērķis, ka dalības valstīm līdz 2015. gada beigām vajadzētu valsts līmenī izveidot kopīgu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) sniedzējiem, kas attiektos arī uz saistītajām mācībām darbavietā un atbilstu EQAVET ietvarstruktūrai.

Latvijā EQAVET un vienoto profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas rādītāju (indikatoru) ieviešanu kopš 2013. gada koordinē kvalitātes dienests. Šajā laika posmā organizētas diskusijas ar sadarbības un sociālo partneru – LDDK, LBAS, IZM, NVA, VID, Profesionālās izglītības biedrības, NEP, profesionālās izglītības iestāžu vadītāju – pārstāvjiem par EQAVET indikatoru noteikšanu un piemērošanu Latvijas izglītības sistēmā. Diskusiju rezultātā MK noteikumu projektā par izglītības kvalitātes vērtēšanu iekļauti EQAVET indikatori.

MK noteikumu projektā paredzēts, ka kvalitātes dienests izvērtēs tā rīcībā esošo informāciju par profesionālās izglītības iestāžu darbības rezultātiem, to dinamiku kvalitātes indikatoros. Kvalitātes dienests plāno apkopot profesionālās izglītības iestāžu rezultātus šādos izglītības kvalitātes rādītājos (indikatoros), sākot ar 2017. gada 1. janvāri un 2018. gada 1. janvāri:

- kvalitātes nodrošināšanas būtiskums profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) programmu sniedzējiem;
- pedagogu dalība profesionālās kompetences (kvalifikācijas) pilnveidē;
- dalība profesionālās izglītības programmās;
- profesionālo izglītību ieguvušie;
- absolventu nodarbinātība;
- apgūto prasmju izmantošana darba vietā;
- bezdarba līmenis;
- riska grupu iekļaušanās profesionālajā izglītībā;
- profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) programmu pieprasījuma apzināšana darba tirgū;
- profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) programmu pieejamības veicināšana.

Savukārt profesionālās izglītības programmas īstenošanas kvalitāti vai iestādes, kura īsteno profesionālās izglītības programmu, izņemot profesionālās ievirzes un profesionālās pilnveides izglītības programmas, darbības kvalitāti papildus aprakstoši vērtē šādos kritērijos (vai rādītājos), iekļaujot pašnovērtējuma ziņojumā:

- pedagogu dalība profesionālās kompetences (kvalifikācijas) pilnveidē;
- dalība profesionālās izglītības programmās;
- profesionālo izglītību ieguvušie;
- absolventu nodarbinātība;

- apgūto prasmju izmantošana darba vietā;
- riska grupu iekļaušanās profesionālajā izglītībā;
- profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) programmu pieprasījuma apzināšana darba tirgū;
- profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) programmu pieejamības veicināšana.

EQAVET kritērijiem atbilstoša profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes novērtēšanas sistēma regulāri tiek analizēta un pilnveidota. 2015. gada 17. un 18. jūnijā Latvijā notika EQAVET 6. ikgadējais forums, kurā tikās profesionālās izglītības un apmācības jomas eksperti no ES dalībvalstīm, lai izvērtētu paveikto, kā arī izvirzītu mērķus nākamajam darba posmam no 2016. līdz 2017. gadam.

Forumā tika pārrunāta EQAVET kritērijiem atbilstošas profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes novērtēšanas sistēmas ieviešanas gaita Eiropas valstīs, uzklusot Somijas, Nīderlandes, Rumānijas un citu valstu pieredzi. Dalībnieki vairākās darba grupās diskutēja par darba devēju lomu profesionālās izglītības kvalitātes novērtēšanas procesā un iespējām pilnveidot sadarbību ar darba devējiem, lai profesionālā izglītība spētu pielāgoties strauji mainīgā darba tirgus prasībām. Par EQAVET sadarbības atslēgas vārdiem ir kļuvuši profesionālās izglītības sistēmu pārskatāmība, mācību rezultātu atzišana un pārnese, mācību ciešāka saikne ar darba tirgu (nozari) un kvalitātes kultūras attīstību.

2015. gada 22. jūnijā, Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē laikā, vairāk nekā 40 delegācijas izvērtēja darba tirgus izaicinājumus Profesionālās izglītības un apmācības ministru, sociālo partneru un Eiropas Komisijas pārstāvju sanāksmē. Tās pirmajā daļā tika pieņemti *Rīgas Secinājumi* – deklarācija, kas nosaka vidēja termiņa mērķus Eiropas profesionālajā izglītībā un apmācībā līdz 2020. gadam. Šajā deklarācijā tika īpaši akceptēta prakse un darba vidē balstītas mācības, profesionālās izglītības pieejamība, kompetenču pieeja.

Plašāk ar informāciju par EQAVET var iepazīties tīmekļa vietnē <http://www.ikvd.gov.lv/kvalitates-novertesana-eqavet.html> un EQAVET tīmekļa vietnē <http://www.eqavet.eu>.

3. Izglītības kvalitātes novērtēšanas tiesiskais regulējums un procesa organizācija

Tiesiskā regulējuma ievērošana izglītības kvalitātes novērtēšanas procesā ir nozīmīgs priekšnoteikums, lai pieņemtu objektīvu, pamatotu un neapstrīdamu lēmumu par akreditāciju vai tās atteikumu. Tāpat šis process regulē akreditācijas procesā iesaistīto pušu tiesības un pienākumus, kas nosaka skaidrus nosacījumus akreditācijas procesā iesaistītajiem ekspertiem neatkarīga, profesionāla, objektīva un savlaicīga darba veikšanai.

3.1. Izglītības kvalitātes novērtēšanas tiesiskais regulējums

Kvalitātes novērtēšanas procesu regulē gan ārējie, gan iekšējie normatīvie akti. Sākot ar 2010. gada 18. septembri, ir spēkā MK 2010. gada 14. septembra noteikumi Nr. 852 „Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 852), kas paredz vienotus vērtēšanas kritērijus akreditācijai vispārējā izglītībā un profesionālajā izglītībā, vērtējot izglītības iestādes darbības kvalitāti, izglītības programmas īstenošanas kvalitāti, norādot katrai jomai atbilstošo kritēriju ar kvalitātes vērtējuma līmeni (*skatīt 7. tabulu un 17. attēlu*). Akreditācijas procesā vērtē šādas jomas un kritērijus:

1. Mācību saturs – iestādes īstenotās izglītības programmas;

2. Mācīšana un mācīšanās:

- 2.1. mācīšanas kvalitāte;
- 2.2. mācīšanās kvalitāte;
- 2.3. vērtēšana kā mācību procesa sastāvdaļa;

3. Izglītojamo sasniegumi:

- 3.1. izglītojamo sasniegumi ikdienas darbā;
- 3.2. izglītojamo sasniegumi valsts pārbaudes darbos;

4. Atbalsts izglītojamajiem:

- 4.1. psiholoģiskais atbalsts, sociālpedagoģiskais atbalsts un izglītojamo drošības garantēšana (drošība un darba aizsardzība);
- 4.2. atbalsts personības veidošanā;
- 4.3. atbalsts karjeras izglītībā;
- 4.4. atbalsts mācību darba diferenciācijai;
- 4.5. atbalsts izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām;
- 4.6. sadarbība ar izglītojamā ģimeni;

5. Iestādes vide:

- 5.1. mikroklimats;
- 5.2. fiziskā vide;

6. Iestādes resursi:

- 6.1. iekārtas un materiāltehniskie resursi;
- 6.2. personālrresursi;

7. Iestādes darba organizācija, vadība un kvalitātes nodrošināšana:

- 7.1. iestādes darba pašvērtēšana un attīstības plānošana;
- 7.2. iestādes vadības darbs un personāla pārvaldība;
- 7.3. iestādes sadarbība ar citām institūcijām.

Izglītības iestādes darbības un izglītības programmas īstenošanas kvalitāti vērtē, ņemot vērā vērtējamās izglītības programmas veidu un specifisko īstenošanas vietu.

Profesionālās izglītības programmu, kuru īsteno ieslodzījuma vietā, nevērtē kritērijos „Atbalsts karjeras izglītībā”, „Sadarbība ar izglītojamā ģimeni”.

Profesionālās tālākizglītības programmas īstenošanas kvalitāti un izglītības iestādes, kura īsteno profesionālās tālākizglītības vai profesionālās pilnveides izglītības programmas, darbības kvalitāti nevērtē kritērijos „Atbalsts personības veidošanā”, „Atbalsts karjeras izglītībā”, „Atbalsts mācību darba diferenciācijai”, „Sadarbība ar izglītojamā ģimeni”.

Eksperu komisija izglītības iestādes darbību un izglītības programmas īstenošanas kvalitāti jomā „Izglītojamo sasniegumi” nevērtē ar līmeni, bet vērtē aprakstoši, izmantojot statistisko informāciju. Aprakstoši vērtē arī kritēriju „Atbalsts izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām”.

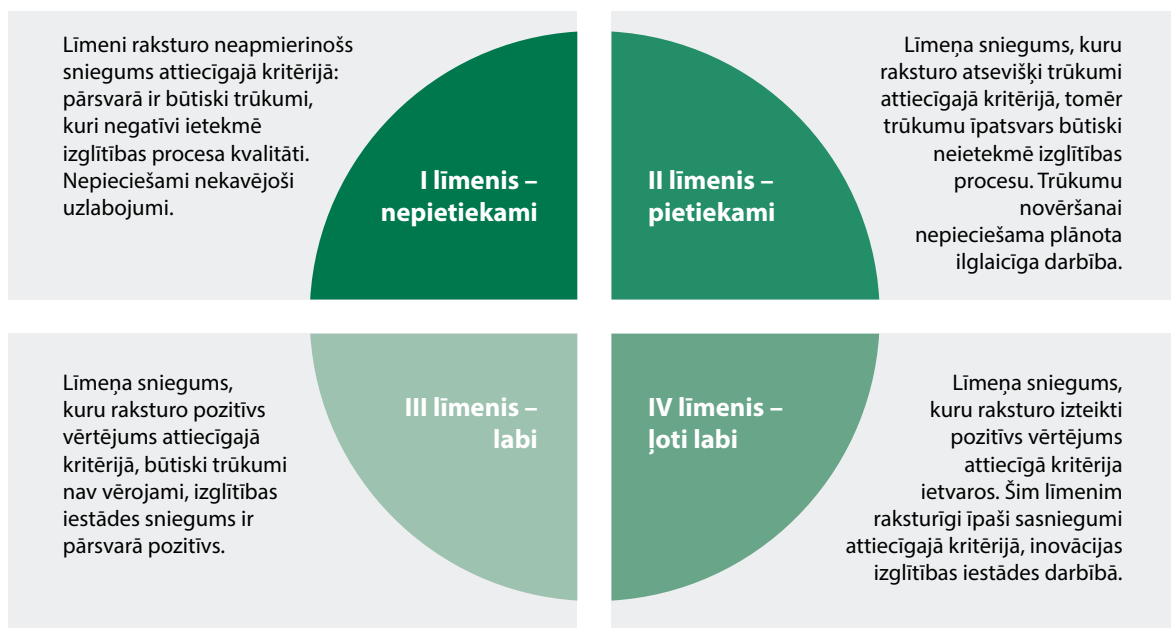
7. tabula

Izglītības iestādes darbības un izglītības programmas īstenošanas kvalitātes vērtēšana jomās un kritērijos

JOMAS UN KRITĒRIJI	Izglītības programmas veids vai specifiska īstenošanas vieta		
	Profesionālās vidējās izglītības, arodizglītības, profesionālās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības izlīdzinošā (arodizglītības turpinājums) programma, izglītības iestāde, kas īsteno profesionālās ievirzes izglītības programmu	Profesionālās tālākizglītības programma, izglītības iestāde profesionālās pilnveides izglītības programmas īstenošanā un izglītības iestāde	Izglītības programma, kuru īsteno ieslodzījuma vietā
1. Mācību saturs – iestādes īstenotās izglītības programmas	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
2. Mācīšana un mācīšanās			
2.1. Mācīšanas kvalitāte	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
2.2. Mācīšanās kvalitāte	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
2.3. Vērtēšana kā mācību procesa sastāvdaļa	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
3. Izglītojamo sasniegumi			
3.1. Izglītojamo sasniegumi ikdienas darbā	vērtē aprakstoši	nevērtē	vērtē aprakstoši
3.2. Izglītojamo sasniegumi valsts pārbaudes darbos	vērtē aprakstoši	nevērtē	vērtē aprakstoši
4. Atbalsts izglītojamajiem			
4.1. Psiholoģiskais atbalsts, sociālpedagoģiskais atbalsts un izglītojamo drošības garantēšana (drošība un darba aizsardzība)	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
4.2. Atbalsts personības veidošanā	nosaka līmeni	nevērtē	nosaka līmeni

4.3. Atbalsts karjeras izglītībā	nosaka līmeni	nevērtē	nevērtē
4.4. Atbalsts mācību darba diferenciācijai	nosaka līmeni	nevērtē	nosaka līmeni
4.5. Atbalsts izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām	vērtē aprakstoši	vērtē aprakstoši	vērtē aprakstoši
4.6. Sadarbība ar izglītojamā ģimeni	nosaka līmeni	nevērtē	nevērtē
5. Iestādes vide			
5.1. Mikroklimats	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
5.2. Fiziskā vide	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
6. Iestādes resursi			
6.1. Iekārtas un materiāltehniskie resursi	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
6.2. Personālrесursi	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
7. Iestādes darba organizācija, vadība un kvalitātes nodrošināšana			
7.1. Iestādes darba pašvērtēšana un attīstības plānošana	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
7.2. Iestādes vadības darbs un personāla pārvaldība	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
7.3. Iestādes sadarbība ar citām institūcijām	nosaka līmeni	nosaka līmeni	nosaka līmeni
Kopsavilkums:	16 vērtējumi	12 vērtējumi	14 vērtējumi

Ekspertu komisija akreditācijas procesā izglītības iestādes, eksaminācijas centra darbības un izglītības programmas īstenošanas kvalitāti vērtē četros kvalitātes vērtējuma līmeņos (*skatīt 17. attēlu*).

17. attēls. Kritēriju kvalitātes vērtējuma līmeņi

Lai pieteiktos akreditācijai, izglītības iestāde vai tās dibinātājs kvalitātes dienestā iesniedz ar dibinātāju saskaņotu:

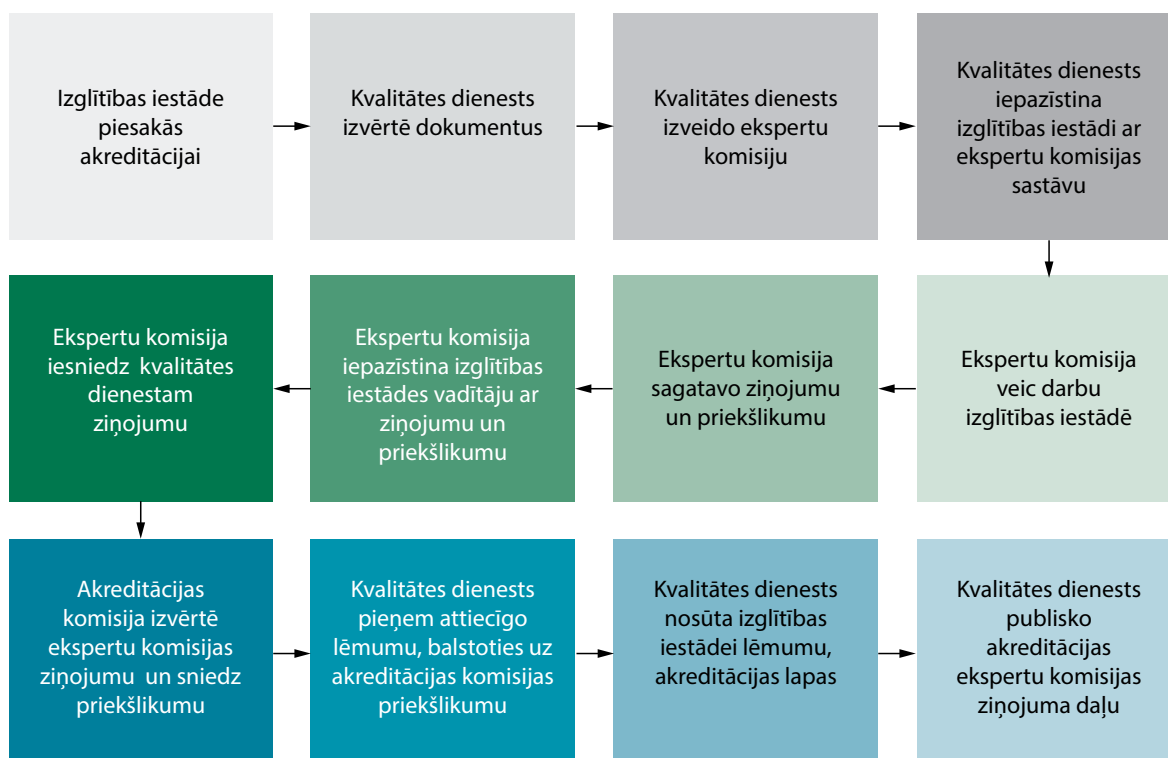
- **akreditācijas iesniegumu**, kurā norāda informāciju par izglītības iestādi, akreditācijai pieteikto/-ām izglītības programmu/-ām, izglītojamo skaitu, izglītības programmas/-u īstenošanas laiku/periodu un īstenošanas vietas/-u adresi/-ēm. Minētajam iesniegumam pievieno dokumentu, kas apliecina izglītības iestādes vadītāja tālākizglītību iestādes darba organizācijā vai kvalitātes novērtēšanā;
- **pašnovērtējuma ziņojumu**, kurā jāatspoguļo informācija par iestādi un tās īstenoto/-ajām izglītības programmu/-ām visu jomu atbilstošajos kritērijos.

Akreditācijas process sastāv no vairākiem posmiem (*skatīt 18. attēlu*).

Sagatavošanas posms notiek kvalitātes dienestā, izvērtējot iesniegtos dokumentus, izveidojot akreditācijas ekspertu komisiju un risinot organizatoriskus jautājumus, lai nodrošinātu priekšnoteikumus kvalitatīvam ekspertu komisijas darbam izglītības iestādē.

Norises posmu izglītības iestādē īsteno ekspertu komisija, iegūstot visaptverošu un objektīvu informāciju par izglītības iestādes darbības un īstenotās izglītības programmas īstenošanas kvalitāti. Ekspertu komisija sagatavo ziņojumu un priekšlikumu, kurā ietverta informācija par novērtēšanas procesā konstatēto, vienlaikus norādot attiecīgos novērtējuma līmeņus. Ekspertu komisijas vadītājs iepazīstina izglītības iestādes vadītāju ar ziņojumu un priekšlikumu.

Noslēguma posms ietver ekspertu komisijas ziņojuma un priekšlikumu iesniegšanu kvalitātes dienestam un virzīšanu izskatīšanai akreditācijas komisijas sēdē, kā arī kvalitātes dienesta lēmuma pieņemšanu, paziņošanu izglītības iestādei un rezultātu publicēšanu tīmekļa vietnē www.ikvd.gov.lv.

18. attēls. Akreditācijas procesa posmi

Akreditācijas komisijas uzdevums ir izvērtēt ekspertu komisijas iesniegtos dokumentus un izteikt priekšlikumu par akreditāciju vai tās atteikumu. Tās sēdes notiek ne retāk kā reizi mēnesī. Minētā komisija darbojas bez atlīdzības un tajā ir iekļauti izglītības procesā iesaistītu institūciju pārstāvji:

- divi IZM pārstāvji;
- viens KM pārstāvis;
- viens VISC pārstāvis;
- viens LDDK pārstāvis;
- viens Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības pārstāvis;
- viens Latvijas Izglītības vadītāju asociācijas pārstāvis;
- viens Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvis;
- viens Profesionālās izglītības biedrības pārstāvis;
- viens Pieaugušo un profesionālās izglītības asociācijas pārstāvis;
- trīs kvalitātes dienesta pārstāvji.

Akreditācijas komisijas priekšsēdētājs un priekšsēdētāja vietnieks ir kvalitātes dienesta pārstāvji.

Pamatojoties uz akreditācijas komisijas priekšlikumu, kvalitātes dienests pieņem lēmumu **par akreditāciju uz sešiem vai diviem gadiem vai tās atteikumu** (skatīt 19. attēlu).

19. attēls. Akreditācijas lēmumu veidi

Akreditācijas process ir maksas pakalpojums un to sedz izglītības iestāde vai tās dibinātājs.⁵¹ Akreditācijas izdevumos ietilpst ekspertu atlīdzība, to aprēķina atbilstoši izglītojamo skaitam izglītības iestādē un akreditējamajām izglītības programmām (skaits, veids, pakāpe, piešķiramā profesionālā kvalifikācija). Eksperti, iesniedzot atbilstošus dokumentus, saņem atlīdzību par komandējumu izdevumiem.⁵²

Kvalitātes dienests ir izveidojis izglītības iestāžu, eksaminācijas centru darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanas metodiku (turpmāk – metodika),⁵³ kas nosaka izglītības iestāžu un eksaminācijas centru darbības, izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanas principus. Metodikā ir ietverti standartizēti vērtējuma līmeņu apraksti katra kritērija II un III vērtējuma līmenim. Kopā ir izveidoti 8 līmeņu apraksti, no kuriem 7 piemērojami profesionālajā izglītībā:

- profesionālās vidējās izglītības, arodisglītības, profesionālās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības

51 MK 2013.gada 10.septembra noteikumi Nr.789 „Izglītības kvalitātes valsts dienesta maksas pakalpojumu cenrādis”.

52 MK 2010.gada 12.oktobra noteikumi Nr.969 „Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi”.

53 Kvalitātes dienesta 2011.gada 24.maija iekšējie noteikumi Nr.5 „Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru darbības un izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanas metodika”.

- izlīdzinošajai (arodizglītības turpinājums) programmai un iestādei;
- profesionālās tālākizglītības programmai un iestādei;
- izglītības iestādei, kas īsteno profesionālās ievirzes (māksla, mūzika) izglītības programmas;
- izglītības iestādei, kas īsteno profesionālās ievirzes (sports) izglītības programmas;
- izglītības iestādei, kas īsteno profesionālās pilnveides izglītības programmas;
- izglītības programmai, kas tiek īstenota tālmācības formā;
- eksaminācijas centram.

3.2. Ekspertu komisijas darbības tiesiskais regulējums

Ekspertu komisijas darbība notiek saskaņā ar:

- šīs rokasgrāmatas izstrādes laikā spēkā esošo kārtību, kādā akreditē vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus – MK noteikumiem Nr. 852;
- kvalitātes dienesta izdoto akreditācijas ekspertu komisijas nolikumu (turpmāk – nolikums);⁵⁴
- kvalitātes dienesta izdoto rīkojumu par ekspertu komisijas izveidi;
- metodiku;
- līgumu par eksperta pienākumu izpildi.

MK noteikumi Nr. 852 nosaka ekspertu komisijas izveides principus. Tajā iekļaujamo ekspertu skaitu nosaka atbilstoši nolikumam, ņemot vērā īstenoto izglītības programmu skaitu, to veidus un pakāpes, izglītojamo skaitu un piešķiramās profesionālās kvalifikācijas, tomēr tas ir ne mazāks kā trīs eksperti. Ekspertu komisijā var iekļaut:

- IZM, VISC vai kvalitātes dienesta pārstāvi;
- izglītības iestāžu pārstāvjus (izņemot akreditējamās izglītības iestādes pārstāvjus);
- pašvaldību izglītības speciālistus;
- citu institūciju pārstāvjus, t.sk. citu ministriju, pašvaldību, nevalstisko organizāciju, darba devēju, amata meistar un arodbiedrību pārstāvjus.

Tā kā mācību process profesionālās vidējās, arodizglītības, profesionālās pamatizglītības un profesionālās tālākizglītības programmās ir virzīts uz konkrētas profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu, lai varētu novērtēt minēto profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitāti, sākot ar 2012. gada septembri, profesionālās izglītības akreditācijas procesā kvalitātes dienests iesaista NEP (ja tāda attiecīgajā nozarē izveidota) deleģētos ekspertus.

Ekspertus, kuri vērtē izglītības iestādes darbības kvalitāti profesionālās ievirzes izglītības programmu īstenošanā vai profesionālās vidējās izglītības programmu īstenošanas kvalitāti mākslas, mūzikas un dejas jomā, deleģē LNKC vai augstskolas. Savukārt izglītības iestādes darbības kvalitātes vērtēšanā sporta profesionālās ievirzes izglītības programmu īstenošanā iesaista Latvijas Sporta federāciju padomes deleģētos ekspertus.

Kvalitātes dienests akreditācijas procesa organizācijai ar **rīkojumu**:

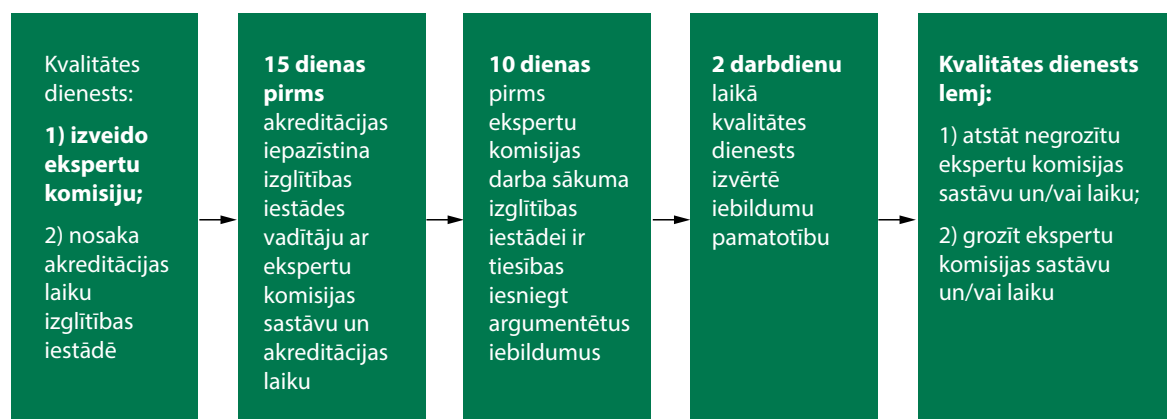
- izveido ekspertu komisiju;
- uzdod vienam no ekspertiem pildīt ekspertu komisijas vadītāja pienākumus, kurš, izvērtējot akreditācijas apjomu un ņemot vērā izglītības programmu skaitu, veidu un piešķiramās kvalifikācijas, vienojas par jomām, kuras akreditācijas procesā vērtēs nozares eksperti.

Rīkojumā kvalitātes dienests ietver pamatinformāciju par izglītības iestādi, akreditācijas laikā vērtējamām izglītības programmām un vērtēšanas periodu.

Rīkojums ir tiesiskais pamats:

- lai eksperts atrastos izglītības iestādē un vērtētu izglītības kvalitāti;
- iesniegšanai darba devējam, attaisnojot eksperta prombūtni darba vietā, t.i., blakus darba veikšanu.

54 Kvalitātes dienesta 2011.gada 15.aprīļa nolikums Nr.2 „Akreditācijas ekspertu komisijas nolikums”.

20. attēls. Akreditācijas procesa organizācija

Izglītības kvalitātes novērtēšanas (akreditācijas) **procesa organizācijas ietvaros** (skatīt 20. attēlu) kvalitātes dienests 15 dienas pirms akreditācijas uzsākšanas informē izglītības iestādes vadītāju par ekspertu komisijas darba sākuma laiku iestādē un ekspertu komisijas sastāvu. Ekspertu komisijas izveides procesā jāņem vērā apstākļi, ka izglītības iestāde vai tās dibinātājs ne vēlāk kā 10 dienas pirms ekspertu komisijas darba sākuma iestādē var iesniegt kvalitātes dienestam argumentētus iebildumus par ekspertu komisijas sastāvu vai akreditācijas laiku. Kvalitātes dienests divu darba dienu laikā izvērtē to pamatotību un lemj par nepieciešamību noteikt citu ekspertu komisijas sastāvu vai citu akreditācijas laiku.

Gan MK noteikumos Nr. 852, gan nolikumā, gan līgumā noteiktas eksperta tiesības un pienākumi visa akreditācijas procesa laikā.

Lai iegūtu informāciju par izglītības iestādes darbības vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti, **ekspertam ir tiesības:**

- pieprasīt izglītības iestādes vadītājam uzrādīt akreditācijai nepieciešamos izglītības iestādes darbības dokumentus;
- vērot mācību nodarbības, eksāmenu norisi, iestādes organizētos pasākumus;
- tikties ar iestādes dibinātāju, iestādes personālu, izglītojamiem, eksaminējamām personām un, ja nepieciešams, ar izglītojamo vecākiem.

Minētais ļauj ekspertam iegūt visaptverošu informāciju, kas ir pamats objektīvam, profesionālam un uz pierādījumiem/faktiem balstītam ekspertu komisijas ziņojumam.

Ekspertu komisijas pienākumu (skatīt 21. attēlu) un ētikas normu ievērošana akreditācijas procesā ir būtiska, lai izglītības iestāde un trešās personas, piemēram, potenciālais izglītojamais, būtu drošs par akreditācijas rezultāta pamatotību, objektivitāti un ekspertu profesionalitāti izglītības kvalitātes vērtēšanas procesā.

Tāpat akreditācijas procesā svarīga loma objektīvas un pamatotas izglītības kvalitātes novērtēšanas nodrošināšanā ir nepieļaut interešu konfliktu vai citus apstākļus, kad eksperta darbības objektivitāte var tikt apšaubīta. Līdz ar to ir būtiski, ka eksperts neatrodas interešu konflikta situācijā, kā arī nav citu apstākļu, kas traucē viņam kvalitatīvi veikt akreditācijas procesā noteiktos pienākumus. Vienlaikus jāuzsver, ka ekspertam nav tiesību akreditācijā uzticētos pienākumus nodot izpildei trešajai personai bez kvalitātes dienesta iepriekšējas rakstiskas piekrišanas.

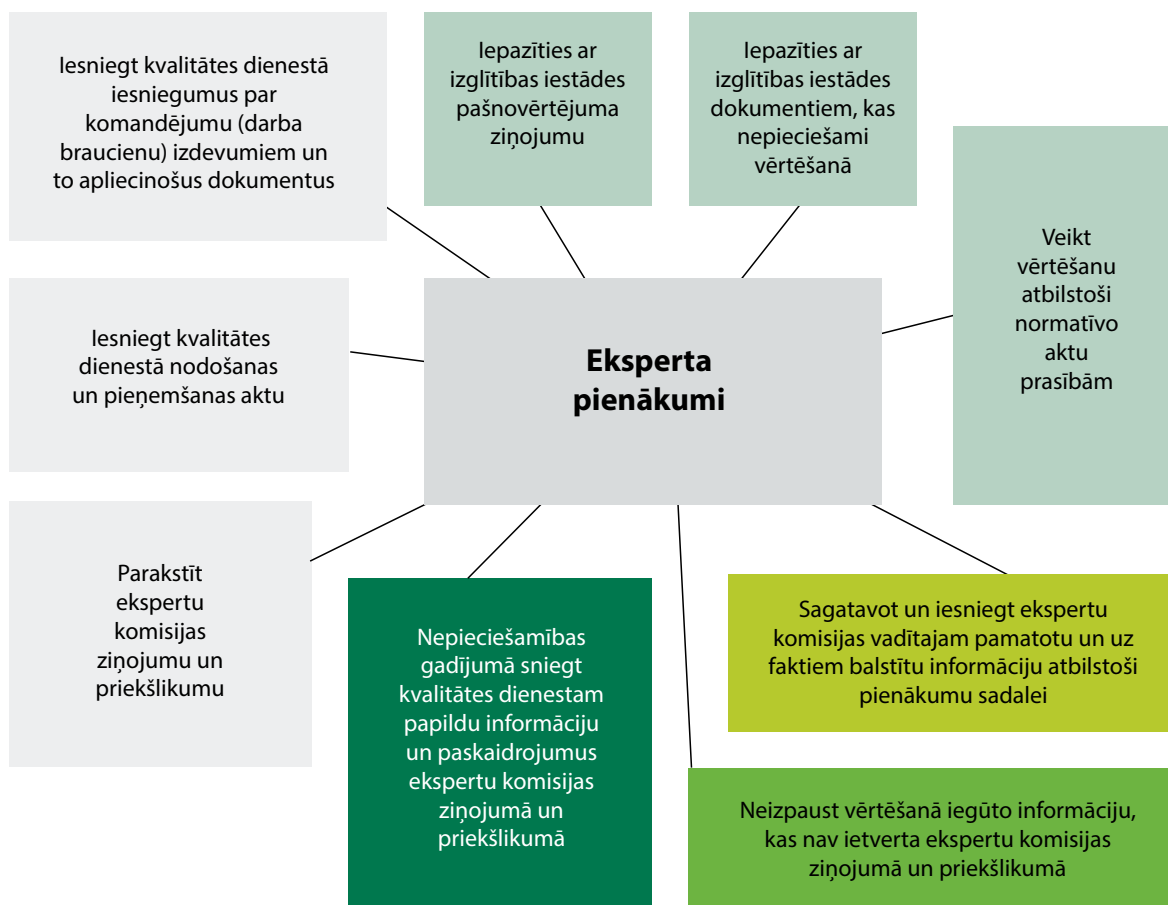
Dalība izglītības kvalitātes novērtēšanas procesā ekspertiem nav pamatdarbs, līdz ar to ir situācijas, kad rodas neparedzēti apstākļi, kuru dēļ nav iespējams pildīt akreditācijā uzticētos pienākumus (neparedzēts komandējums, darba nespēja u.tml.). Ekspertam par minētajiem apstākļiem iespējami ātri jāinformē gan ekspertu komisijas vadītājs, gan kvalitātes dienests.

Viens no akreditācijas procesa organizācijas dokumentiem ir **līgums** par konkrētu eksperta pienākumu veikšanu. Tajā ietverti nosacījumi par darba izpildes laiku, samaksu un pušu atbildību akreditācijas procesa laikā līdz pilnīgu saistību izpildei. Akreditācijas procesa noslēgumā eksperts paraksta un nodod kvalitātes

dienestā Nodošanas un pieņemšanas aktu par līgumā noteikto pienākumu izpildi, kā arī iesniegumu par komandējumu (darba braucienu) izdevumiem un to apliecinošus dokumentus.

Ekspertu komisijas vadītājs darbojas kā eksperts, kā arī organizē un vada ekspertu komisijas darbu.

Ekspertu komisijas vadītājs iesniedz kvalitātes dienestā visu ekspertu komisijas dalībnieku parakstītu ziņojumu un priekšlikumu vienā eksemplārā papīra formā (datordrukā) un elektroniski.

21. attēls. Eksperta pienākumi

3.3. Akreditācijas norise izglītības iestādē

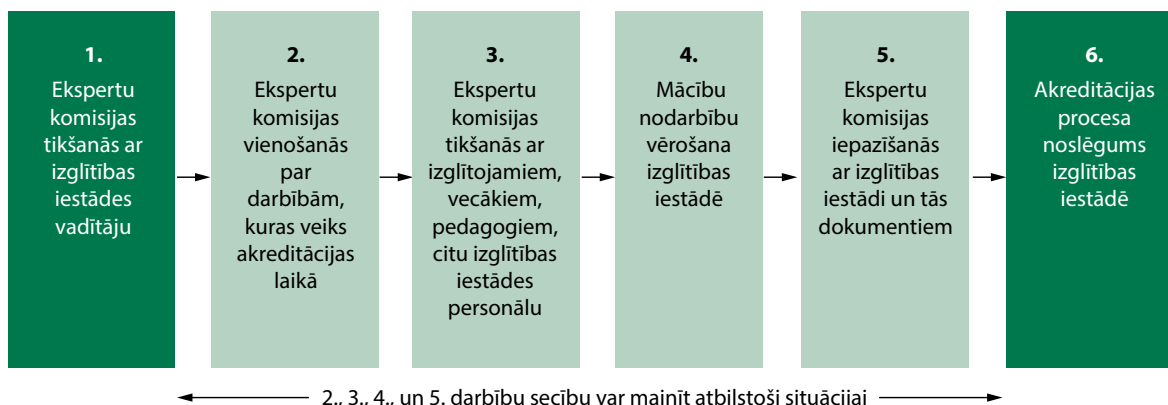
Pirms izglītības iestādes apmeklējuma ekspertu komisijai ir būtiski **iepazīties ar izglītības iestādes pašnovērtējuma ziņojumu**, kas ir neatņemama akreditācijas dokumentu sastāvdaļa. Tajā ietverta informācija par izglītības iestādi, tās darbības pamatmērķi, iepriekšējā vērtēšanas perioda ieteikumu izpildi, izglītības iestādes sniegumu kvalitātes rādītājos visu jomu atbilstošajos kritērijos un citiem sasniegumiem (iestādei svarīgais, specifiskais). Pašnovērtējuma ziņojumā sniegtā informācija kalpo kā izglītības iestādes ārējais tēls un sniedz pirmo priekšstatu par izglītības iestādes darbību un izglītības programmas īstenošanu.

Ekspertu komisijai **jāvienojas par konkrētu laiku** izglītības kvalitātes vērtēšanai izglītības iestādē tā perioda ietvaros, kas norādīts rīkojumā par akreditācijas komisijas izveidi. Vienlaikus jāņem vērā, ka izglītības iestāde par apmeklējumu jābrīdina vismaz vienu dienu iepriekš.

Vispusīgas un objektīvas informācijas ieguvei par izglītības programmas īstenošanas kvalitāti nepieciešams plānot ekspertu komisijas darbu, t.i., arī **ekspertam jāplāno darbības, kuras veiks akreditācijas laikā** (skatīt 22. attēlu).

Ekspertu komisija var izmantot tādas metodes kā:

- **intervijas** (ar izglītojamiem, vecākiem, pedagogiem, citu izglītības iestādes personālu);
- **mācību nodarbību** (t.sk. praktisko nodarbību, mācību un/vai kvalifikācijas prakses) vai eksāmenu norises, kā arī iestādes organizēto pasākumu **vērošana** atbilstoši katras akreditējamās izglītības programmas specifikai. Vērtējot profesionālās vidējās izglītības programmas īstenošanas kvalitāti, pēc ekspertu komisijas izvēles, izvērtējot mācību sasniegumus izglītības iestādē, var vērot mācību stundas vispārizglītojošos mācību priekšmetos;
- pedagogu, izglītojamo vecāku un izglītojamo **anketēšana**, nodrošinot anketēšanas rezultātu konfidencialitāti, izņemot informāciju par cilvēktiesību vai bērnu tiesību pārkāpumiem, un garantējot respondentu anonimitāti.

22. attēls. Ekspertu komisijas darbības izglītības iestādē

Atrodoties izglītības iestādē, eksperts darbojas saskaņā ar šādiem principiem:

- tiek sniegts profesionāls, objektīvs vērtējums. Ekspertu darbība atbilst metodikā ietverto kritēriju vadlīnijām, vienlaikus ņemot vērā nozares specifiku;
- secinājumi tiek izdarīti saskaņā ar faktiem. Akreditācijas laikā izdarītie secinājumi jāpamato ar pierādījumiem, iegūtajai informācijai jābūt pārbaudītai, iegūto faktu daudzumam – pietiekamam vērtējuma veikšanai;
- dokumenti tiek vērtēti atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Eksperti akreditācijas laikā izglītības iestādei drīkst pieprasīt dokumentus, kas pamato izglītības procesa nodrošinājumu un ar to saistīto procesu organizāciju;
- informācijas apmaiņa – tiek nodrošināta atgriezeniskā saite. Sniedzot atgriezenisko saiti (kritiku, uzslavu), ekspertam jāizmanto fakti, viedoklim jābūt skaidri formulētam un precīzam, iegūtam akreditācijas laikā;
- tiek veidotas labvēlīgas attiecības. Informācijas apmaiņā jāievēro cieņa pret izglītības iestādi, tās vadītāju, kā arī ētikas principi un uzvedības normas.

3.4. Ekspertu komisijas ziņojuma sagatavošana, saskaņošana un iesniegšana

Ekspertu komisijas ziņojuma sagatavošanas process ir komandas darbs. Tas ir viens no atbildīgākajiem uzdevumiem akreditācijas laikā, jo, pamatojoties uz ekspertu komisijas ziņojumu, tiek izteikts priekšlikums – akreditācija uz sešiem vai diviem gadiem vai akreditācijas atteikums.

Ekspertu komisijas ziņojuma sagatavošanas process sākas ar katra eksperta iegūtās informācijas apkopošanu un analīzi atbilstošajos vērtējamajos kritērijos. Ekspertam elektroniski jāiesniedz ekspertu komisijas vadītājam informācija katrā kritērijā, pamatojot to ar faktiem un konstatējumiem.

Ekspertiem jāiegūst iespējami pilnīga un objektīva informācija par izglītības iestādes darbību vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti katrā kritērijā.

Ekspertu komisijai ziņojuma sagatavošanas procesā jāņem vērā arī kvalitātes dienesta vai citu kompetento institūciju pārbaudes akti vai atzinumi par iestādes darbību vai izglītības programmas īstenošanu.

Eksperti iegūtos secinājumus salīdzina ar metodikā noteikto katrai jomai atbilstošo kritēriju kvalitātes vērtējuma līmeņa aprakstu, iesaka novērtēt attiecīgo jomu un kritēriju ar noteiktu kvalitātes vērtējuma līmeni, kā arī izveido apkopojošu iegūto rezultātu aprakstu.

Ja rezultāts ir līdzvērtīgs II vai III vērtējuma līmeņa aprakstā atspoguļotajam sniegumam, ekspertu komisija iesaka piešķirt attiecīgo vērtējuma līmeni. Ja iegūtais rezultāts par vērtējamo sniegumu ir labāks par III vērtējuma līmeņa aprakstā atspoguļoto – iesaka piešķirt IV vērtējuma līmeni, ja sliktāks par II vērtējuma līmenim atbilstošo sniegumu – iesaka piešķirt I vērtējuma līmeni.

Ekspertu komisija kopīgi vienojas par katra kritērija galīgo novērtējumu, aprakstā norādot pozitīvo, trūkumus un nepieciešamos uzlabojumus.

Ekspertu komisijas vadītājs sagatavo ziņojuma projektu, izmantojot ekspertu sniegto informāciju, un iepazīstina ar to izglītības iestādes vadītāju.

4. Izglītības kvalitātes vērtēšanas vadlīnijas

Lai novērtētu izglītības iestādes vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti, nodrošinot šī procesa objektīvu, pamatotu un aptverošu pieeju, ekspertu komisijai ieteicams izmantot tabulās ietvertās kvalitātes vērtēšanas vadlīnijas, signāljautājumus ekspertiem un piemērus pamatojuma dokumentiem.

Tabulas sadaļā „Minimums” noteiktas **minimālās prasības** katras vērtējamās jomas kritērijos. Tās var izmantot, lai izglītības iestādes vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti novērtētu ar vērtējuma līmeni „pietiekami”. Savukārt sadaļā „Vairāk nekā minimums” iekļauta informācija, kas **pārsniedz minimālās prasības**, un kritēriju atbilstoši standartizētajiem vērtējuma līmeņu aprakstiem var vērtēt, nosakot kvalitātes vērtējuma līmeni „labi”, „ļoti labi”.

Lai vadlīnijas būtu pārskatāmas un eksperti varētu vieglāk atrast būtisko un vērtēšanai nepieciešamo informāciju, tā tiek norādīta dažādās krāsās atbilstoši profesionālās izglītības programmas veidam:

- – vadlīnijas visām profesionālās izglītības programmām;
- – vadlīnijas profesionālās vidējās, arodizglītības, profesionālās pamatzglītības programmām un profesionālās tālākizglītības programmām;
- – vadlīnijas tikai profesionālās vidējās, arodizglītības un profesionālās pamatzglītības programmām;
- – vadlīnijas profesionālās ievirzes izglītības programmām (mūzika, māksla);
- – vadlīnijas profesionālās ievirzes izglītības programmām (sports).

Citā krāsā norādīti arī izglītības programmas specifikai atbilstošie signāljautājumi ekspertiem.

Svarīgais, vērtējot **tālmācības** izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu, atspoguļots tekstā, kas izvietots zem tabulas.

Lai iegūtu aptverošu informāciju un sagatavotu objektīvu, profesionālu un uz faktiem balstītu ziņojumu, akreditācijas procesā ekspertu komisijai jāiepazīstas ar akreditējamo izglītības iestādi vai izglītības programmu, izglītības iestādes sagatavoto pašnovērtējuma ziņojumu, izglītības iestādes telpām un jāizvērtē izglītības programmas īstenošanai nepieciešamie mācību līdzekļi katrā no konkrētās izglītības programmas īstenošanas vietām, jāizvēlas informācijas iegūšanai efektīvākās metodes un piemērotākie analizējamie materiāli. Tāpat jāiepazīstas ar Latvijas normatīvajiem aktiem (*skatīt 2. pielikumu „Izglītības kvalitātes vērtēšanu reglamentējošie Latvijas normatīvie akti”*) un citiem dokumentiem, kuriem ir nozīme izglītības kvalitātes vērtēšanā (*skatīt „Piemēri pamatojuma dokumentiem” un „Noderīgi” 2. daļas 4.1. – 4.5. nodaļu saturā*).

Tabulās iekļautā strukturētā informācija nav identiska ar vērtējuma līmeņu aprakstiem, tajā ir izcelts būtiskais, kā arī aktualizēti atsevišķi aspekti un prasības. Akreditācijas procesā ekspertu komisija visu ekspertu priekšlikumus apspriež un vienojas par katra kvalitātes rādītāja galīgo vērtējumu.

4.1. Mācību saturs – iestādes īstenotā izglītības programma

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības programma atbilst attiecīgai izglītības pakāpei. Mācību procesu īsteno atbilstoši licencētajai izglītības programmai, t.sk. ievēro prasības iepriekš iegūtajai izglītībai. Mācību priekšmetu vai kursu programmas ir apstiprinātas. Mācību priekšmetu vai kursu programmu apjoms un apguves ilguma dalījums nodrošina: • pēctecību; • mācību satura atbilstību mērķa sasniegšanai; • savstarpējo saikni; • izglītojamo vienmērīgu noslodzi; • teorijas un prakses vienotību.	Izglītības programmas saturs nodrošina pēctecību izglītības turpināšanai augstākas pakāpes izglītības programmās.
Izglītības programma atbilst: • valsts profesionālās izglītības standartam; • profesijas standartam vai profesionālās kvalifikācijas prasībām; • nozares kvalifikāciju struktūras aprakstam. Izglītības iestāde iesaista darba devējus izglītības programmas izstrādē.	Izglītības programma izstrādāta: • sadarbībā ar darba devējiem un/vai darba devēju organizācijām vai sociālajiem partneriem; • atbilstoši pašvaldības/plānošanas reģiona vajadzībām. Profesionālās izglītības programmas absolventi ir pieprasīti darba tirgū.
Konvents ir sniedzis priekšlikumus par profesionālās izglītības iestādes izstrādāto profesionālās izglītības programmu pirms tās iesniegšanas licences saņemšanai <i>(tikai valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestādēm, kuras īsteno profesionālās pamatzglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas, tikai profesionālās izglītības iestādēm mākslas, mūzikas un dejas jomā, kuras ieguvušas profesionālās izglītības kompetences centra statusu).</i>	
Grozījumi izglītības programmā ir veikti atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	
	Izglītības iestāde aktualizē izglītības programmu atbilstoši pašvaldības/plānošanas reģiona, darba tirgus nākotnes vajadzībām un nozares (t.sk. tehnoloģiju) attīstības tendencēm.
Izglītības iestāde nodrošina ar izglītības programmas īstenošanai nepieciešamajiem un atbilstošiem mācību līdzekļiem, t.sk. ar mācību literatūru.	Izglītības iestāde aktualizē izglītības programmas īstenošanai nepieciešamos mācību līdzekļu sarakstus un nodrošina mācību līdzekļu pieejamību. Izglītības iestādes pedagogi aktualizē mācību priekšmetu vai kursu programmās norādīto izmantojamo avotu sarakstu.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītojamo mācību slodze atbilst normatīvo aktu prasībām.	
	Izglītojamo mācību slodze atbilst izglītojamo vecumam, tā ir pārdomāta un optimāla.
Nodarbību saraksts ir apstiprināts, pieejams un pārskatāms, izglītojamie un pedagogi ir informēti par izmaiņām nodarbību sarakstā.	Izglītojamie un pedagogi ir savlaicīgi informēti par izmaiņām nodarbību sarakstā.
Regulāri notiek teorētisko nodarbību satura integrācija mācību treniņu procesā. Mācību procesa ietvaros notiek audzināšanas darbs, veidojot izglītojamā attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti.	Izglītības iestāde nodrošina sporta veidu saikni.
Izglītības programmas īstenošanā plāno mācību priekšmetu, praktisko mācību, mācību un kvalifikācijas prakšu tematisko satura pēctecību.	Izglītības programmas īstenošanā ievēro mācību priekšmetu, praktisko mācību un mācību prakšu, t.sk. darba vidē balstītu mācību tematisko satura pēctecību.
Pedagogi plāno izglītības satura apguves secību, tēmu apguvei paredzēto laiku.	Pedagogi savlaicīgi plāno mācību līdzekļu izmantošanu un metodes, vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus. Pedagogi plāno mācību darba diferenciāciju un individualizāciju.
Sporta treneriem ir mācību teorētisko un praktisko nodarbību sadalījums (grupu un individuālie plāni).	Izglītības iestāde veic izglītības programmas īstenošanai nepieciešamās korekcijas teorētisko un praktisko nodarbību sadalījumā (grupu un individuālajos plānos).
Mācību procesa ietvaros notiek audzināšanas darbs, veidojot izglītojamā attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti.	

Minimums	Vairāk nekā minimums
Mācību procesā un mācību nodarbībās tiek īstenots audzināšanas darbs. Mācību un audzināšanas darbs veido vienotu izglītības procesu izglītības iestādē. Izglītības iestāde un grupu audzinātāji plāno audzināšanas darbu, ievērojot pēctecību. Izglītības iestāde regulāri izvērtē, aktualizē un pilnveido audzināšanas pasākumu un grupu audzinātāju stundu plānojumu. Izglītības iestādē ir izstrādāta audzināšanas darba programma/plāns, saskaņā ar kuru ir izstrādātas grupu audzināšanas programmas/plāni. Audzināšanas darba programmās vispusīgi un pēctecīgi iekļautas tēmas, kas veido izglītojamā attieksmi pret sevi, citiem, darbu, dabu, kultūru, sabiedrību un valsti, audzinot krietnus, godprātīgus, atbildīgus cilvēkus – Latvijas patriotus.	
Izglītības iestādes vadības iesaiste un pedagogu sadarbība mācību priekšmetu vai kursu programmu pilnveidē ir epizodiska.	Izglītības iestādes vadība un pedagogi sadarbojas mācību priekšmetu vai kursu programmu pilnveidē. Pedagogi savstarpēji sadarbojas mācību priekšmetu vai kursu programmu pilnveidē. Izglītības iestādes vadība sistēmiski un sistemātiski pārbauda mācību priekšmetu vai kursu programmu pilnveidi, pedagogiem ir pieejams vadības atbalsts, viņi saņem nepieciešamo informāciju un resursus.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- plāno ieguves formai atbilstošu tehnisko un elektronisko saziņas līdzekļu izmantošanu;
- izglītības iestādē izglītības programmu īstenošanā nodrošina normatīvo aktu un atbilstošo standartu prasību ievērošanu;
- pedagogi plāno izglītības satura apguves secību atbilstoši tālmācības formai;
- ir izveidots konsultāciju grafiks klātienē un neklātienē (*Skype* u.c.).

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības programma un tās grozījumi atbilst attiecīgās izglītības pakāpes un citām normatīvajos aktos noteiktajām prasībām?
- Vai normatīvo aktu prasības tiek savlaicīgi ieviestas izglītības programmas un mācību procesa plānošanā un īstenošanā?
- Vai izglītības iestādes vadība un pedagogi savstarpēji sadarbojas mācību priekšmetu vai kursu programmu pilnveidē, vai vadība sistēmiski pārbauda mācību priekšmetu programmu pilnveidi, vai notiek metodiskais darbs?
- Vai izglītojamo mācību slodze izglītības programmas apguvē atbilst normatīvo aktu prasībām?
- Vai izglītības iestādē ir izveidota sistēma izglītojamo un pedagogu informēšanai par izmaiņām mācību procesa grafikā un nodarbību sarakstā?
- Vai izglītības iestādei ir informācija par nozares/jomas attīstības tendencēm?
- Vai izglītības iestāde īsteno (plāno īstenot) neformālās izglītības programmas (interesu izglītība, pieaugušo neformālā izglītība)?

- Vai izglītības programma un tās grozījumi atbilst valsts profesionālās izglītības standarta, profesijas standarta un citām normatīvajos aktos noteiktajām prasībām?
- Vai piešķiramā profesionālā kvalifikācija ir pieprasīta darba tirgū?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes nolikums;
- izglītības programma, izglītības programmas licence, izglītības iestādes vadītāja apstiprinātās mācību priekšmetu vai kursu programmas, kvalitātes dienesta lēmums par izglītības programmas aktualizāciju u.c.;
- izglītības iestādes vadītāja vai viņa pilnvarotas personas apstiprinātais mācību nodarbību saraksts un konsultāciju grafiks (aplūkojams informācijas stendā un/vai izglītības iestādes tīmekļa vietnē);
- pedagoģiskās padomes sēžu protokoli;
- metodisko komisiju sēžu protokoli (ja šādas komisijas ir izveidotas);
- kompetento institūciju sniegtā informācija (NVA, NEP un/vai profesionālo asociāciju dati, pašvaldības atzinumi, darba devēju pieprasījumi, atsauksmes u.c.).

Noderīgi

- Pamatinformāciju par izglītības iestādi un izglītības programmu var iegūt VIIS tīmekļa vietnē: <https://viis.lv>.
- Iepazīties ar informāciju par nozares kvalifikāciju struktūru var NEP tīmekļa vietnē: <http://www.nozaruekspertupadomes.lv/nozaru-kvalifikaciju-sistema>.
- Iepazīties ar profesijas standartu var LM tīmekļa vietnē: <http://www.lm.gov.lv/text/80> vai VISC tīmekļa vietnē: http://visc.gov.lv/profizglitiba/stand_registrs.shtml.
- Iepazīties ar LNKC iekšējiem noteikumiem par pašvaldību un juridisko personu dibināto izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības programmu mākslā, mūzikā un dejā izstrādes un noformēšanas kārtību, un programmu vadlīnijām var LNKC tīmekļa vietnes sadaļā „Latvijas Nacionālā kultūras centra nozaru dokumenti”: <http://www.lnkc.gov.lv>.

4.2. Mācīšana un mācīšanās

4.2.1. Mācīšanas kvalitāte

Minimums	Vairāk nekā minimums
Notiek visas mācību plānā paredzētās nodarbības. Pedagogi ikdienas darbā aizpilda grupu mācību nodarbību uzskaites žurnālus, t.sk. e-žurnālus, to aizpildīšana ir pārraudzīta.	Izglītības iestādē pastāv vienotas prasības grupu mācību nodarbību uzskaites žurnālu aizpildīšanai, tās tiek ievērotas.
Izglītības iestādes izglītojamo reģistrācija un uzskaitē ir sakārtota atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	
Pedagogi nosaka mācību nodarbību mērķus, skaidri formulē uzdevumus un sasniedzamos rezultātus. Mācību nodarbības ir pārdomātas, strukturētas, un pedagogu skaidrojumi izglītojamajiem ir saprotami.	Notiek informācijas uzkrāšana un aprīte starp visām ieinteresētajām pusēm, ieteikumus izmanto mācību procesa pilnveidei.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Sporta treneri mācību treniņu norisi iespēju robežās tuvina reālai sacensību situācijai.	Regulāri notiek mācību treniņu procesa analīze, mācību procesu pilnveido atbilstoši analīzes rezultātiem.
Pedagogi nodrošina mācību procesa saikni ar audzināšanas darbu un mūsdienu aktualitātēm.	
Pedagogu izmantotās mācību metodes atbilst izglītojamo spējām, personības attīstības vajadzībām, izglītības programmas satura prasībām un mācību priekšmeta vai kursa specifikai.	Pedagogu izmantotās mācību metodes ir daudzveidīgas.
Pedagogiem mācību procesā ir pieejami izglītības programmas īstenošanai nepieciešamie mācību līdzekļi, t.sk. mācību tehniskie līdzekļi, iekārtas un aprīkojums.	Izglītības iestādes vadība ikdienas darbā nodrošina pedagogus ar atbilstošiem un visiem nepieciešamajiem mācību līdzekļiem, t.sk. ar mācību tehniskiem līdzekļiem, iekārtām un aprīkojumu. Izglītojamo vajadzībām ir izstrādāti atbilstoši un daudzveidīgi uzskates līdzekļi, digitālie mācību līdzekļi, izdales materiāli u.c. visas izglītības programmas apjomā.
Prakses organizē savlaicīgi un atbilstoši darba devēju pieprasījumam, ieinteresētībai, mācību un kvalifikācijas prakses programmas izpildes nodrošinājumam un normatīvo aktu prasībām. Izglītības iestādē: • pastāv vienotas prasības mācību un kvalifikācijas prakses organizēšanas (un izglītojamo apdrošināšanas) kārtībai; • notiek kvalifikācijas prakses programmas izpildes kontrole. Izglītojamos savlaicīgi iepazīstina ar mācību prakses, kvalifikācijas prakses un citu darba vidē balstītu mācību dokumentu noformēšanas prasībām.	Izglītības iestādē ir izveidota sistēma mācību prakses, kvalifikācijas prakses norises un programmas izpildes pārraudzībai. Notiek mācību prakses, kvalifikācijas prakses un citu darba vidē balstītu mācību organizācijas pilnveide. Izglītojamajiem ir nodrošināta iespēja piedalīties mācību ekskursijās un atbilstoši izglītības programmas specifikai apmeklēt nozares uzņēmumus.
Izglītības iestāde organizē izglītojamo piedalīšanos oficiālajās sacensībās un citās sacensībās, dalība tajās un citos izglītības iestādes organizētajos pasākumos notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Izglītības iestādē ir izstrādāta sistēma, lai nodrošinātu izglītojamo sagatavošanu sacensībām augstākā pakāpē (valsts sacensībām un dažāda līmeņa starptautiskajām sacensībām).

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestāde atbilstoši īstenotajai izglītības programmai piedalās Latvijas izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības izglītojamo Valsts konkursā, organizējot konkursa pirmo kārtu savā izglītības iestādē. Izglītības iestādē organizē izstādes, koncertus u.c. pasākumus.	Izglītības iestāde atbilstoši īstenotajai izglītības programmai regulāri piedalās Latvijas izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības izglītojamo Valsts konkursos, organizējot konkursa pirmo kārtu savā izglītības iestādē. Izglītības iestāde regulāri organizē izstādes, koncertus u.c. pasākumus. Izglītojamajiem ir nodrošināta iespēja piedalīties mācību ekskursijās, koncertos, izstādēs u.c. pasākumos ārpus izglītības iestādes. Valsts konkursa pirmās kārtas dokumenti ir pieejami izglītības iestādē. Izglītības iestādes organizētie pasākumi ir atbilstoši izglītojamo personības attīstības vajadzībām un interesēm.
Izglītības iestādē: epizodiski notiek pedagogu darba kvalitātes vērtēšana; pedagogiem sniedz informāciju par viņu paveiktā darba kvalitāti; pedagogu darba kvalitātes vērtēšanas procesā ievēro normatīvo aktu prasības.	Izglītības iestādē regulāri analizē mācību procesu. Pedagogu darba kvalitātes vērtēšana notiek ne retāk kā reizi gadā. Pedagogi veic sava darba pašnovērtēšanu.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītojamajiem nodrošināta iespēja iepazīties ar mācību plānu e-vidē;
- pedagogi mācību procesā izmanto tālmācības formai atbilstošas, daudzveidīgas mācību metodes;
- pedagogi mācību tēmām ir izstrādājuši testus un citus pārbaudes darbus (ievadvērtēšanai, kārtējai un noslēguma vērtēšanai), laboratorijas darbus, praktiskos uzdevumus paškontrolei;
- mācību e-vidē ir pieejami digitālie mācību līdzekļi un resursi, saites uz informācijas avotiem;
- izstrādātos mācību līdzekļus regulāri atjauno un papildina.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai pedagogi informē izglītojamos par mācību uzdevumiem?
- Vai mācību procesā notiek pedagogu un izglītojamo sadarbība?
- Vai grupu mācību nodarbību uzskaites žurnāli ir aizpildīti, vai notiek pārraudzība?
- Vai izglītības iestādes vadība ikdienas darbā nodrošina pedagogus ar atbilstošiem mācību līdzekļiem (mācību tehniskiem līdzekļiem, iekārtām, aprīkojumu u.c.), vai pedagogi tos izmanto?
- Vai izglītojamo vajadzībām ir izstrādāti atbilstoši mācību līdzekļi (mācību literatūra, metodiskie līdzekļi, uzskates līdzekļi, digitālie mācību līdzekļi un resursi, izdales materiāli)?
- Vai pedagogi izmanto atbilstošas mācību metodes?
- Vai izglītības iestādē organizē metodisko darbu?

- Vai ir nodrošinātas mācību prakses, kvalifikācijas prakses (vai citas darba vidē balstītu mācību iespējas?
- Vai darba devēji ir apmierināti ar praktikantu/absolventu apgūto prasmju izmantošanu darba vietā/prakses vietā?
- Vai izglītojamie ir apmierināti ar prakses vietām un apgūto prasmju izmantošanu prakses vietās?
- Vai izglītības iestāde analizē darba devēju un praktikantu savstarpējo apmierinātību, vai to izmanto prakšu organizācijas pilnveidē?
- Vai mācību prakse un kvalifikācijas prakse, kas notiek izglītības iestādē, ir maksimāli tuvināta darba videi, vai tās uzdevumi atbilst darba tirgus vajadzībām?
- Vai izglītības iestādē izglītojamais informē par mācību prakses un kvalifikācijas prakses dokumentu noformēšanas prasībām?
- Vai izglītojamie ir apdrošināti pret nelaimes gadījumiem mācību prakses un kvalifikācijas prakses laikā?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- profesionālās izglītības programma;
- mācību nodarbību saraksts un konsultāciju grafiks (aplūkojams informācijas stendā un/vai izglītības iestādes tīmekļa vietnē);
- grupas mācību nodarbību uzskaites žurnāls;
- izglītojamo reģistrācijas un uzskaites grāmata;
- pedagoģiskās padomes sēžu protokoli;
- metodisko komisiju sēžu protokoli (ja šādas komisijas ir izveidotas);
- izglītības iestādes vadītāja rīkojumi par prakses vadītāju noteikšanu, prakses programma, līgums par profesionālās izglītības iestādes izglītojamā mācību praksi; prakses dienasgrāmata un/vai pārskats, praktikanta raksturojums;
- prakses vietu datu bāze, sadarbības līgumi par prakses organizēšanu;
- prakses atsauksmes, pateicības u.c.;
- sacensību protokoli (tikai sporta profesionālās ievirzes izglītības programmām);
- nodarbību vērošanas dokumenti.

4.2.2. Mācīšanās kvalitāte

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestāde regulāri informē izglītojamos par mācību un audzināšanas darbam izvirzītajām prasībām. Izglītojamie zina mācību darbam izvirzītās prasības.	Izglītojamie izprot mācību un audzināšanas darbam izvirzītās prasības. Izglītojamie līdzdarbojas un sadarbojas mācību procesā.
Izglītības iestāde nodrošina izglītības iestādes resursu (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, bibliotēkas, lasītavas, sporta zāles u.c.) pieejamību, izglītojamie tos izmanto.	Izglītojamie regulāri izmanto izglītības iestādes piedāvātos resursus (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, bibliotēkas, lasītavas, sporta zāles u.c.) un citas piedāvātās iespējas mācību mērķu sasniegšanai. Izglītojamie izmanto sazināšanās iespējas izglītības iestādes tīmekļa vietnē.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītojamie apmeklē nodarbības. Izglītības iestādē uzskaita nodarbību kavējumus un analizē to iemeslus.	Izglītojamie apmeklē: • individuālās un grupu konsultācijas; • ārpusstundu pasākumus. Izglītības iestādē: • veic nodarbību kavējumu monitoringu; • izstrādā un īsteno pasākumus kavējumu novēršanai.
Izglītojamie apmeklē mācību treniņu nodarbības un sacensības. Izglītības iestādē notiek apmeklējumu uzskaitē.	
Izglītības iestādē notiek koncertu, izstāžu un citu kultūras pasākumu apmeklējumu uzskaitē.	Izglītojamie patstāvīgi iesaistās kopīgos grupu darbos, projektos u.c. Izglītības iestādes izglītojamie piedalās projektos, konkursos, izstādēs un citos kultūras pasākumos, izglītības iestādes vadība to atbalsta un veicina.
	Izglītojamie atbilstoši sacensību kalendāram, sasniedzot labus rezultativitātes rādītājus, piedalās oficiālajās, valsts sacensībās un dažāda līmeņa starptautiskajās sacensībās.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītojamajiem ar mācību un audzināšanas darbam izvirzītajām prasībām ir iespējams iepazīties e-vidē;
- izglītības iestādē ir izveidota informācijas apmaiņas sistēma starp izglītojamajiem, pedagogiem, vadību un ģimeni:
 - izglītojamie e-vidē var izteikt savu viedokli, uzdot jautājumus, piedalīties diskusijās un intervijās;
 - izglītojamajiem ir nodrošinātas iespējas savstarpēji sazināties un sadarboties;
- pedagogi mācību procesā sniedz nepieciešamo atbalstu, gan izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus, gan klātienē individuālās un grupu konsultācijās;
- izglītības iestādē analizē izglītojamo e-vides apmeklējuma biežumu un mācību plāna izpildi.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītojamie līdzdarbojas un sadarbojas mācību procesā?
- Vai izglītojamajiem ir pieejami mācību darbam nepieciešamie resursi (bibliotēkas, lasītavas u.c.), vai izglītības iestādes noteiktā kārtība motivē tos izmantot?
- Vai izglītojamie izmanto izglītības iestādes resursus?
- Vai izglītības iestādē uzskaita, analizē kavējumu iemeslus un veic pasākumus kavējumu novēršanai?
- Vai izglītības iestāde izvērtē izglītojamo motivāciju apgūt izglītības programmu?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- profesionālās izglītības programma;
- mācību nodarbību saraksts un konsultāciju grafiks (aplūkojams informācijas standā un/vai izglītības iestādes tīmekļa vietnē);
- grupas mācību nodarbību uzskaites žurnāls;
- izglītojamo reģistrācijas un uzskaites grāmata;
- izglītojamā personas lieta;
- prakses programma, prakses dienasgrāmata un/vai pārskats, praktikanta raksturojums;
- prakses atsauksmes, pateicības;
- sekmju grāmatiņa (izņemot profesionālās ievirzes vai profesionālās pilnveides, kā arī tālākizglītības

- programmas, kuru īstenošanas laiks nav ilgāks par septiņiem mēnešiem);
- sacensību protokoli (tikai sporta profesionālās ievirzes izglītības programmām);
- profesionālās kvalifikācijas eksāmena protokols (izņemot profesionālās ievirzes vai profesionālās pilnveides izglītības programmas);
- grupas sekmju izraksts (izņemot profesionālās ievirzes izglītības programmas).

4.2.3. Vērtēšana kā mācību procesa sastāvdaļa

Minimums	Vairāk nekā minimums
Pedagogi, vērtējot izglītojamo mācību sasniegumus, ievēro valstī noteiktos vērtēšanas pamatprincipus un kārtību.	
Izglītības iestādē pastāv vienotas prasības pārbaudes darbu veidošanai un izglītojamo mācību sasniegumu vērtēšanai, pedagogi tās ievēro. Izglītojamie ir informēti par izglītības procesā izmantojamajiem vērtēšanas veidiem, formām, metodiskajiem paņēmieniem, mācību sasniegumu vērtēšanas kārtību un kritērijiem.	Izglītojamie izprot mācību sasniegumu vērtēšanas kārtību un kritērijus visās mācību priekšmetu vai kursu programmās. Ieinteresētās puses ir informētas par izglītības iestādes prasībām izglītojamo mācību sasniegumu vērtēšanai.
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni atbilst mācību priekšmetu vai kursu programmu specifikai.	Mācību procesa laikā notiek izglītojamo pašvērtēšana un savstarpējā vērtēšana. Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni motivē izglītojamos un sniedz atbalstu turpmākajā mācību procesā. Izglītojamo mācību sasniegumi motivē turpmākajā mācību procesā.
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni atbilst izglītojamo personības attīstības vajadzībām.	
Pedagogi vērtē izglītojamo mācību sasniegumus un veic atbilstošus ierakstus grupu mācību nodarbību uzskaites žurnālos, e-žurnālos u.c. Pedagogi analizē izglītojamo mācību sasniegumus. Izglītības iestādes vadība pārbauda vērtēšanu un vērtējumu uzskaiti.	Izglītības iestādē ir izveidota vienota sistēma izglītojamo mācību sasniegumu vērtējumu apkopošanai un analīzei. Izglītojamo mācību sasniegumu analīzi izmanto turpmāko uzdevumu noteikšanai un mācību procesa pilnveidei.
Izglītojamo sasniegumu vērtēšanu organizē atbilstoši teorētisko nodarbību un mācību treniņu plānam.	
Pastāv vienotas prasības prakses (mācību un/ vai kvalifikācijas prakses) vērtēšanai atbilstoši piešķiramaļai profesionālajai kvalifikācijai. Darba devēji (ja mācību un/ vai kvalifikācijas prakse vai citas darba vidē balstītas mācības notiek pie darba devēja) ir iesaistīti izglītojamo prakses novērtēšanā un veic atbilstošus ierakstus prakses dienasgrāmatās un/ vai prakses pārskatos.	Darba devēju un/ vai citu ieinteresēto pušu ieteikumus apkopo un izvērtē. Mācību un/ vai kvalifikācijas prakses uzdevumu izpildes un sasniegumu analīzi veic sadarbībā ar darba devējiem un/ vai citām ieinteresētajām pusēm.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē apkopo un analizē informāciju par izglītojamo sasniegumiem un piedalīšanos sacensībās.	Izglītības iestāde veic izglītojamo sasniegumu dinamikas analīzi; secinājumus izmanto turpmāko uzdevumu noteikšanai un mācību treniņu procesa pilnveidei.
Kvalifikācijas eksāmena: • saturs atbilst izglītības programmas saturam; • satura izveidei ir nodrošinātas jautājumu brīvas atlases iespējas (<i>izņemot, ja profesionālās kvalifikācijas eksāmena norisi eksaminācijas institūcija nodrošina sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru</i>). Kvalifikācijas eksāmena dokumentus noformē atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Izglītības iestāde nodrošina kvalifikācijas eksāmena teorētiskās un praktiskās daļas norisi ar atbilstošām telpām, tehniskiem līdzekļiem, iekārtām, aprīkojumu un materiāliem. Kvalifikācijas eksāmena eksaminācijas komisijas personālsastāvs atbilst normatīvo aktu prasībām.	Kvalifikācijas eksāmenu saturu izstrādā un analizē sadarbībā ar darba devējiem un/vai darba devēju organizācijām.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītības iestādē izstrādāta izglītojamo mācību sasniegumu vērtēšanas kārtība, pastāv vienotas prasības pārbaudes darbu veidošanai, kas atbilst tālmācības formai;
- izglītojamajiem nodrošināta iespēja iepazīties ar pārbaudījumu grafiku un vērtējumiem e-vidē;
- izglītojamie izprot izglītības iestādes noteikto vērtēšanas kārtību visos mācību priekšmetos, ar to iespējams iepazīties izglītības iestādes e-vidē;
- izglītības iestādē apkopo informāciju par katra izglītojamā mācību sasniegumiem; veic nepieciešamās mācību procesa norises korekcijas izglītojamo mācību sasniegumu uzlabošanai, ievērojot vecumu, vajadzības un intereses.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādē ir noteiktas vienotas prasības izglītojamo mācību sasniegumu vērtēšanai?
- Vai izglītojamo mācību sasniegumu vērtējumus uzskaita, vai tos pārbauda?
- Vai izglītojamie zina kā tiks vērtēti, vai tiek iepazīstināti ar vērtējumiem?
- Vai izglītības iestādē izglītojamo mācību sasniegumus analizē, vai secinājumus izmanto mācību procesa pilnveidei?

- **Vai izglītojamo mācību sasniegumu vērtēšanā iesaista darba devējus/darba devēju organizācijas?**
- **Vai kvalifikācijas eksāmena norisi plāno savlaicīgi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām?**

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- profesionālās izglītības programma;
- grupas mācību nodarbību uzskaites žurnāls;
- sacensību protokoli (tikai sporta profesionālās ievirzes izglītības programmām);
- prakses programma, prakses dienasgrāmata un/vai pārskats, praktikanta raksturojums;
- kvalifikācijas eksāmena programma;
- kvalifikācijas eksāmenu norises grafiks;
- kvalifikācijas eksāmena teorētiskās un praktiskās daļas norises darbību laiki;
- eksaminācijas komisijas personālsastāva saraksts;

- izglītības iestādes vadītāja rīkojums par izglītojamajiem, kuri ir tiesīgi kārtot kvalifikācijas eksāmenu;
- kvalifikācijas eksāmena rezultātu kopsavilkums;
- kvalifikācijas eksāmena protokols;
- grupas sekmju izraksts.

Noderīgi

- Informāciju par centralizēto kvalifikācijas eksāmenu programmām var iegūt VISC tīmekļa vietnē: <http://visc.gov.lv>.
- Informāciju par LNKC apstiprinātajām kvalifikācijas eksāmenu programmām var iegūt LNKC tīmekļa vietnē: <http://www.lnkc.gov.lv/nozares/kulturizglitiba/profesionalas-kvalifikacijas-eksameni>.

4.3. Izglītojamo sasniegumi

4.3.1. Izglītojamo sasniegumi ikdienas darbā

Ekspertu komisija, aprakstot vērtējot izglītības iestādes darbību vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti kritērijā „Izglītojamo sasniegumi ikdienas darbā”, norāda izglītojamo mācību sasniegumus un problēmas ikdienas darbā, izmantojot statistisko informāciju.

4.3.2. Izglītojamo sasniegumi valsts pārbaudes darbos

Ekspertu komisija vērtēšanas kritēriju „Izglītojamo sasniegumi valsts pārbaudes darbos” apraksta, norādot statistisko informāciju par izglītojamo sasniegumiem vispārīzglītojošā (ja tādi iekļauti izglītības programmā) un profesionālā satura centralizētajos un necentralizētajos obligāti noteiktajos valsts pārbaudes darbos, salīdzinot izglītības iestādes pēdējo divu gadu (vai vairāk) vidējos rādītājus ar profesionālās izglītības iestāžu vidējiem rādītājiem valstī.

Ekspertu komisija, kura vērtē profesionālās vidējās izglītības programmas, arodizglītības, profesionālās pamatzglītības un profesionālās tālākizglītības īstenošanas kvalitāti, norāda kvalifikācijas eksāmenu rezultātus salīdzinājumā ar kopvērtējumu valstī.

Paraugs tabulai „Kvalifikācijas eksāmenu rezultāti”:

Izglītības programmas nosaukums	Piešķiramās kvalifikācijas nosaukums	Vidējais vērtējums izglītības iestādē			Vidējais vērtējums profesionālās izglītības iestādēs		
		2013. gads	2014. gads	2015. gads	2013. gads	2014. gads	2015. gads

Ekspertu komisija var norādīt:

- izglītojamo skaitu, kas kārtoja kvalifikācijas eksāmenu izglītības programmā noteiktās piešķiramās profesionālās kvalifikācijas ieguvei;
- maksimālo kvalifikācijas eksāmenā iegūto atzīmi ballēs.

Ekspertu komisija, kura vērtē profesionālās vidējās izglītības programmas īstenošanas kvalitāti, norāda valsts pārbaudes darbu (eksāmenu vispārīzglītojošos mācību priekšmetos) rezultātus salīdzinājumā ar kopvērtējumu pēc tipa (VISC dalījums), kopvērtējumu pēc urbanizācijas (VISC dalījums) un kopvērtējumu valstī.

Paraugs tabulai „Centralizēto eksāmenu rezultāti par vidējās izglītības ieguvu 20__/20__ . mācību gadā”

Eksāmens	Kopvērtējums % izglītības iestādē	Kopvērtējums % pēc tipa profesionālās (un mākslas) izglītības iestādēs (VISC dalījums)	Kopvērtējums % pēc urbanizācijas (VISC dalījums)	Kopvērtējums % valstī
Latviešu valoda				
Matemātika				
Latvijas un pasaules vēsture				
Angļu valoda				
Izglītības iestādei specifiski mācību priekšmeti				

Ja salīdzināšanas rezultātā valsts pārbaudes darbu rezultāti izglītības iestādē būtiski atšķiras no citiem salīdzināmajiem rādītājiem, ekspertu komisijai jānoskaidro un īsi jāraksturo to iemesli.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādē analizē valsts pārbaudes darbu rezultātus, vai secinājumi tiek izmantoti turpmākai uzdevumu izvirzīšanai un mācību procesa pilnveidei?
- Vai izglītības iestādes valsts pārbaudes darbu rezultāti atšķiras no citiem salīdzināmajiem rādītājiem par vairāk nekā 10%, kādi tam ir iemesli?

Svarīgi

Valsts pārbaudes darbi nav paredzēti profesionālās ievirzes un profesionālās pilnveides izglītības programmās, kā arī vispārējās vidējās izglītības priekšmetos – arodizglītības programmās.

Noderīgi

- Informāciju par valsts pārbaudes darbu statistiku, rezultātu raksturojumu un centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu kopsavilkumu var iegūt VISC tīmekļa vietnes sadaļās: <http://visc.gov.lv/vispizglitiba/eksameni/statistika.shtml> un <http://visc.gov.lv/profizglitiba/eksameni/statistika.shtml> vai LNKC tīmekļa vietnes sadaļā “Latvijas Nacionālā kultūras centra nozaru dokumenti”: <http://www.lnkc.gov.lv/nozares/kulturizglitiba/profionalas-kvalifikācijas-eksamenu-prezentācijas-un-ekspertu-secinājumi>.

4.4. Atbalsts izglītojamajiem

4.4.1. Psiholoģiskais atbalsts, sociālpedagoģiskais atbalsts un izglītojamo drošības garantēšana (drošība un darba aizsardzība)

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē ir drošības pasākumu organizēšanai un nodrošināšanai (norādes, drošības instrukcijas u.tml.), ar to ir iepazīstināti izglītojamie un izglītības iestādes personāls. Ir pieejamas pirmās palīdzības sniegšanas aptiecināšanas. Ir noteikta kārtība, kā rīkoties traumu un pēkšņas saslimšanas gadījumos. Personāls ir ieguvis speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā <i>(tikai izglītības iestādēs, kurās ir nepilngadīgas personas)</i>.	Tiek kontrolēta darba aizsardzības un ugunsdrošības prasību izpilde. Izstrādātas atbilstošas instrukcijas vai noteikumi. Profesionālo mācību priekšmetu vai kursu programmās iekļauti darba drošības jautājumi. Izglītības iestādē izvērtē darba vietu drošības riskus, atbilstoši izvērtējumam veic to novēršanu. Izglītības iestādei ir mācību procesa organizēšanai nepieciešamā informācija par izglītojamo veselību un individuālajām vajadzībām. Izglītojamie un personāls zina, kā rīkoties vardarbības gadījumos.
Izglītības iestādē darbojas atbalsta personāls <i>(speciālās izglītības iestādēs)</i>.	Izglītības iestāde veic atbalsta personāla darba plānošanu, iepriekšējā darba izvērtējumu. Izglītības iestāde popularizē veselīgu dzīvesveidu un organizē veselību veicinošus pasākumus. Izglītības iestāde izglītojamiem piedāvā ēdināšanas pakalpojumus, veicina veselīgas pārtikas lietošanu.
	Izglītības iestāde nodrošina izglītojamo un personāla apmācību pirmās medicīniskās palīdzības sniegšanā.
Izglītības iestāde nepieciešamības gadījumā sadarbojas ar pašvaldības sociālo dienestu un citām atbildīgajām valsts un pašvaldības institūcijām.	Izglītības iestādē tiek apzinātas un nodrošinātas izglītojamo psiholoģiskās un sociālās vajadzības un organizēti atbalsta pasākumi.
	Izglītības iestāde organizē pasākumus jaunuzņemto izglītojamo sekmīgai adaptācijai.
Izglītības iestāde nodrošina izglītojamo profilaktisko veselības aprūpi un pirmās palīdzības pieejamību. Izglītības iestāde nodrošina izglītojamo piedalīšanos obligātajās veselības pārbaudēs. Izglītības iestāde nodrošina medicīniskā personāla pieejamību izglītības iestādes rīkotajās sacensībās. Visās mācību treniņu norises vietās ir pirmās palīdzības sniegšanas aptiecināšanas.	

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītojamajiem tiek sniegts organizatorisks atbalsts elektroniskā veidā (izziņas, elektroniskas vēstules u.c.);
- izglītojamajiem ir pieejams atbalsts tehnisku problēmu risināšanā visā izglītības procesa laikā;
- e-vidē ir informācija par tehniskā atbalsta personāla pieejamību.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai telpās ir izvietota drošības prasībām atbilstoša informācija (informācija par operatīvo dienestu izsaukšanu, iekšējās kārtības noteikumi, drošības noteikumi un evakuācijas plāns)?
- Vai izglītojamie ir iepazīstināti ar iekšējās kārtības noteikumiem, drošības noteikumiem un evakuācijas plānu, vai ir nodrošināta izglītojamo (līdz 18 gadu vecumam) vecāku vai likumisko pārstāvju iepazīstināšana ar minētajiem noteikumiem?
- Vai ir noteiktas atbildīgās personas par izglītojamo iepazīstināšanu ar evakuācijas plānu, iekšējās kārtības noteikumiem un drošības noteikumiem?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes iekšējās kārtības un drošības noteikumi (par drošību mācību kabinetos un telpās, kurās ir iekārtas un vielas, kas var apdraudēt izglītojamo drošību un veselību, par ugunsdrošību, par elektrodrošību, par pirmās palīdzības sniegšanu, par drošību ekskursijās, pārgājienos un pastaigās, par drošību sporta sacensībās un nodarbībās, par drošību citos izglītības iestādes organizētajos pasākumos u.c.);
- kontroles institūciju veikto pārbaūžu aktu reģistrācijas žurnāli;
- kontroles institūciju pārbaudes akti un atzinumi.

Noderīgi

- Ar normatīvajiem aktiem drošības un veselības jautājumos iespējams iepazīties kvalitātes dienesta tīmekļa vietnē: <http://ikvd.gov.lv/izglitojamo-drosiba-izglitojamo-apdrosinasana.html>, Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē: <http://www.vi.gov.lv/lv/sakums/normativie-akti/normativie-dokumenti-paraugs>, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietnē: http://www.vugd.gov.lv/lat/par_vugd/tiesibu_akti.
- Iepazīties ar informāciju par darba drošību var LBAS tīmekļa vietnē: <http://www.lbas.lv/upload/stuff/201103/darbadrosiba.pdf>.
- Iepazīties ar informāciju par darba drošību un veselības aizsardzību Latvijā var Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras tīmekļa vietnē: <http://osha.lv/lv>.

4.4.2. Atbalsts personības veidošanā

Šis kritērijs netiek vērtēts profesionālās tālākizglītības programmas, izglītības iestādes profesionālās pilnveides izglītības programmas īstenošanas vērtēšanā.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādes izglītojamie darbojas izglītības iestādes padomē.	Izglītības iestādē darbojas izglītojamo pašpārvalde. Izglītības iestādē tiek atbalstīti un īstenoti izglītojamo pašpārvaldes lēmumi un iniciatīvas.
Notiek tematiskās audzināšanas stundas grupās. Ir izstrādāta audzināšanas darba programma/plāns.	
Izglītības iestādē organizē ārpusstundu pasākumus, t.sk. pilsoniskās audzināšanas, patriotismu un piederības apziņu veicinošus audzināšanas pasākumus izglītojamajiem. Izglītības iestāde veic pasākumu satura un norises analīzi.	Ir izstrādāti ārpusstundu pasākumu plāni. Audzināšanas pasākumu sagatavošanā veiksmīgi iesaistās izglītojamie.
	Izglītības iestādē ir interešu izglītības programmu piedāvājums.

Minimums	Vairāk nekā minimums
	Personības izaugsmei izglītības iestāde veicina izglītojamo dalību konkursos, sacensībās u.tml.
	Izglītības iestādē ir izstrādāta sistēma, lai nodrošinātu izglītojamo iesaistīšanu sagatavošanai sacensībām augstākā pakāpē administratīvās teritorijas un valsts mērogā.
	Izglītības iestādē organizē daudzveidīgus kultūras pasākumus (koncertus, izstādes u.tml. pasākumus), ir izstrādāti kultūras pasākumu plāni.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītības iestādē nodrošina izglītības iestādes padomes un izglītojamo pašpārvaldes funkcijas elektroniskā veidā;
- izglītības iestāde sniedz atbalstu izglītojamajiem, ievērojot viņu individuālās vajadzības un spējas.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādē notiek mērķtiecīgi plānots audzināšanas darbs?
- Ar kurām iestādēm un institūcijām izglītības iestāde sadarbojas audzināšanas jautājumos?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- audzināšanas darba programma/plāns, izglītības iestādes darba plāns, izglītības iestādes padomes, reglaments, izglītojamo pašpārvaldes nolikums/reglaments, konventa nolikums;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

Noderīgi

- iepazīties ar informāciju par audzināšanas darba jautājumiem var VISC tīmekļa vietnē: <http://visc.gov.lv/audzinasana/info.shtml>.
- iepazīties ar informāciju par valsts konkursiem mūzikā, mākslā un dažādiem konkursiem mākslā, mūzikā un dejā var LNKC tīmekļa vietnē: <http://www.lnkc.gov.lv/nozares/kulturizglitiba>.
- iepazīties ar informāciju par starptautiskajām, valsts un dažāda līmeņa sporta sacensībām var tīmekļa vietnē <http://www.latsports.lv>.
- iepazīties ar informāciju par Latvijā atzīto sporta federāciju darbību var biedrības „Latvijas Sporta federāciju padome” tīmekļa vietnē: <http://www.lsfp.lv>.

4.4.3. Atbalsts karjeras izglītībā

Šis kritērijs netiek vērtēts profesionālās tālākizglītības programmas, izglītības programmas, kuru īsteno ieslodzījuma vietā, un izglītības iestādes profesionālās pilnveides izglītības programmas īstenošanas vērtēšanā.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē, t.sk. arī izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē, ir pieejama aktuāla informācija par īstenotajām izglītības programmām, to saturu, iestāšanās nosacījumiem, mācību ilgumu un izglītības ieguves formām, iegūstamo kvalifikāciju, nodarbinātības iespējām, karjeras attīstību un tālākizglītības iespējām.	
Izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē pieejamo informāciju par izglītības procesu aktualizē atbilstoši reālajai situācijai.	
Izglītības iestādē ir izstrādāta karjeras izglītības programma izglītojamajiem.	
Izglītības iestādes personāls iesaistās karjeras izglītības pasākumu īstenošanā.	Karjeras izglītības pasākumu koordinēšanai un vadīšanai ir norīkots atbildīgais darbinieks. Karjeras atbalsta īstenošana tiek monitorēta.
Izglītības iestāde organizē informatīvos pasākumus izglītojamajiem, potenciālajiem izglītojamajiem, viņu vecākiem, un attiecīgie pasākumi tiek dokumentēti.	
Izglītības iestādē apkopota informācija par absolventu profesionālo darbību vismaz viena gada garumā pēc izglītības programmas pabeigšanas.	
Izglītības iestādē apkopota informācija par absolventu profesionālajām darba gaitām vismaz viena gada garumā pēc izglītības programmas apguves.	Izglītības iestādē veic monitoringu saistībā ar absolventu profesionālajām darba gaitām vismaz viena gada garumā pēc izglītības programmas apguves.
	Izglītības iestādē ir izstrādāta sistēmiska un sistemātiska karjeras izglītības programma izglītojamo interešu un spēju pilnveidei kā integrēta izglītības iestādes darba sastāvdaļa. Ir iespējams dokumentāli pierādīt izglītības iestādes personāla atbildības sadali par izglītības programmas izstrādi un tās īstenošanu.
	Izglītojamajiem paredzētajos izglītības iestādes organizētajos karjeras izglītības pasākumos ir iesaistīti sociālie partneri, potenciālie darba devēji, pašvaldība, izglītības iestādes dibinātājs, absolventi un izglītojamo vecāki.

Minimums	Vairāk nekā minimums
	Izglītības iestāde organizē administratīvās teritorijas mēroga konkursus, izstādes u.c. pasākumus, kuri popularizē izglītības iestādē īstenotās izglītības programmas un tālākās izglītības iespējas nozarē. Izglītības iestāde iesaistās, veicina un atbalsta izglītojamo dalību valsts un starptautiskā mēroga organizētajos konkursos, festivālos, meistarklasēs un mākslas forumos u.tml. pasākumos, kas ļauj apliecināt apgūtās kompetences.
Izglītojamajiem nodrošina iespēju piedalīties dažāda līmeņa sacensībās gan administratīvās teritorijas ietvaros, gan valsts mērogā.	Izglītības iestādē ir izstrādāta sistēma, lai nodrošinātu labāko izglītojamo iesaistīšanu sagatavošanai sacensībām augstākajā pakāpē administratīvās teritorijas un valsts mērogā. Izglītojamajiem nodrošina iespēju piedalīties dažāda līmeņa izlases komandās.
Izglītojamajiem ir pieejama informācija par dažādām sacensībām.	Izglītības iestāde motivē izglītojamos tālākai izglītības turpināšanai sporta jomā.
	Izglītības iestāde motivē izglītojamos tālākai izglītības turpināšanai mākslas/mūzikas jomā.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītības iestāde izglītojamajiem nodrošina informācijas par karjeras izglītības jautājumiem pieejamību izglītības iestādes tīmekļa vietnē un/vai e-vidē, sniedz organizatorisku atbalstu elektroniskā veidā (išziņas, elektroniskas vēstules u.c.);
- izglītojamajiem nodrošināta elektroniskās saziņas atgriezeniskā saite.

Signāljaudājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādē ir pieejams karjeras konsultants, un izglītojamajiem tiek nodrošinātas individuālās un grupu karjeras konsultācijas?
- Vai karjeras izglītības pasākumu koordinēšanai un vadīšanai ir norīkots atbildīgais darbinieks, un vai ir noteikta personāla atbildības sadale par karjeras programmas izstrādi un tās īstenošanu?
- Kā karjeras izglītības saturs tiek integrēts īstenotās izglītības programmas saturā?
- Vai izglītojamajiem ir brīvi pieejams daudzveidīgs karjeras attīstības atbalsta informatīvais nodrošinājums, t.sk. par tālākizglītības iespējām vidējās profesionālās un augstākās izglītības iestādēs un to piedāvāto izglītības programmu izvēles nosacījumiem, par darba pasaules daudzveidību, tās attīstības tendencēm, dažādām profesijām?
- Vai un kā karjeras izglītības pasākumi tiek īstenoti filiālēs, citās izglītības programmas īstenošanas vietās?

- Vai un kā karjeras konsultants tiek piesaistīts ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanas procesā, piemēram, bezmaksas konsultācijās pretendentiem (gadījumā, ja izglītības iestāde ir deleģēta veikt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu)?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- audzināšanas darba un/vai karjeras izglītības programma, izglītības iestādes darba plāns, pasākumu plāns;

- metodisko komisiju sēžu protokoli (ja šādas komisijas ir izveidotas);
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par karjeras izglītības jautājumiem var VIAA tīmekļa vietnē: http://viaa.gov.lv/lat/karjeras_atbalsts/karjeras_atbalsts.
- Iepazīties ar informāciju par profesiju/amatu dažādību var tīmekļa vietnē: <http://www.profesijupasaule.lv>.
- Iepazīties ar informāciju par izglītības iespējām var Nacionālajā izglītības iespēju datubāzē: <http://www.niid.lv>.

4.4.4. Atbalsts mācību darba diferenciācijai

Šis kritērijs netiek vērtēts profesionālās tālākizglītības programmas, izglītības iestādes profesionālās pilnveides izglītības programmas īstenošanas vērtēšanā.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē sniedz palīdzību vai konsultācijas izglītojamiem, kuriem mācības sagādā grūtības vai kuri ilgstoši nav apmeklējuši izglītības iestādi.	
Pedagogi izmanto dažādas mācību metodes mācību procesa diferenciācijai.	
	Izglītojamajiem ir plānots un īstenots individuālais darbs teorētisko un praktisko nodarbību ietvaros.
	Mācību procesā pedagogi ņem vērā izglītojamo talantus, intereses un spējas.
	Izglītības iestāde veicina un atbalsta talantīgo izglītojamo dalību konkursos, olimpiādēs, projektos, ārvalstu praksēs, zinātniskās pētniecības darbu izstrādēs u.c. Izglītības iestāde atbalsta pedagogus darbā ar talantīgiem izglītojamajiem.
	Izglītības iestāde atbalsta sporta trenerus darbā ar talantīgiem izglītojamajiem. Nodrošina spējīgāko izglītojamo augstākās meistarības pilnveidošanas iespējas sportā.
	Izglītības iestāde plāno, veicina un atbalsta talantīgo izglītojamo līdzdalību konkursos, festivālos, skatēs, projektos u.tml. Izglītības iestāde atbalsta pedagogus darbā ar talantīgiem izglītojamajiem.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītības iestāde nodrošina pedagogu un izglītojamo neklātienas sadarbības sistēmu;
- izglītojamajiem sniedz atbalstu individuālo konsultāciju laikā, t.sk. izmantojot elektroniskās saziņas līdzekļus;
- izglītības iestādē organizē darbu ar izglītojamajiem, kuri vēlas sasniegt labākus rezultātus.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītojamie ir informēti par konsultāciju norises grafikiem?

- Vai izglītības iestāde organizē darbu ar izglītojamajiem, kuri ilgstoši nav apmeklējuši izglītības iestādi?
- Vai izglītojamie piedalās profesionālajos konkursos, sacensībās?
- Vai izglītības iestāde organizē projektu nedēļas, darbu skates, atskaites koncertus u.c.?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes darba plāns, pasākumu plāns;
- metodisko komisiju sēžu protokoli (ja šādas komisijas ir izveidotas);
- nodarbību saraksts un/vai konsultāciju saraksts;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par iespējām pedagogu profesionālās kompetences pilnveidei var VISC tīmekļa vietnē: <http://visc.gov.lv/profizglitiba/pedprofpilnveide/prosem.shtml>.
- Informāciju par metodiskiem ieteikumiem individuālā izglītības plāna izveidošanai un īstenošanai var iegūt VISC tīmekļa vietnē: http://visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/metiet_ind_plana_sastadisanai.pdf.

4.4.5. Atbalsts izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām

Ekspertu komisija vērtēšanas kritēriju „Atbalsts izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām” apraksta, norādot, vai izglītības iestādē vai vērtējamā izglītības programmā ir izglītojamie ar speciālām vajadzībām.

Ja izglītības programmā ir izglītojamie ar speciālām vajadzībām, ekspertu komisija izvērtē, vai izglītības iestādē pieejamais nodrošinājums ar atbilstošu pedagoģisko un atbalsta personālu, resursiem un speciālo aprīkojumu ir atbilstošs. Izvērtē, vai par katru izglītojamo ar speciālām vajadzībām izglītības iestādē ir attiecīgs pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums, kā arī vai tas ir savlaicīgi aktualizēts. Vienlaikus būtisks aspekts ir mācību procesa koordinēšana un pārraudzīšana, izglītojamiem apgūstot profesionālās izglītības programmas.

Profesionālās izglītības programmu īstenošana izglītības iestādēs, kurās ir izglītojamie ar speciālām vajadzībām, nav retums. Visbiežāk tiek īstenotas *izglītības programmas*, pēc kuru apguves tiek piešķirts pirmais vai otrais kvalifikācijas līmenis – *pavāra palīgs, galdnieka palīgs, apavu labotāja palīgs, būvstrādnieks, remontstrādnieks, mājkalpotājs*.

Izglītības programmas īstenošanas vērtēšanā ekspertiem jānoskaidro, vai izglītojamie spēj apgūt konkrēto izglītības programmu un vai noslēgumā profesionālā kvalifikācija tiek piešķirta pamatoti.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādei ir pasākumu plāns mācību procesa pieejamības nodrošināšanai izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām?
- Vai izglītības programma ir atbilstoša izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām?
- Vai izglītības iestādes inventārs ir piemērots praktisko darbu, praktisko mācību īstenošanai?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums, individuālais mācību plāns, izglītības programma;
- mācību līdzekļi darbam izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām.

Noderīgi

- Informāciju par atbalsta mehānismiem un metodiskos materiālus izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām var iegūt VISC tīmekļa vietnē: <http://visc.gov.lv/specizglitiba/programmas.shtml>.

4.4.6. Sadarbība ar izglītojamā ģimeni

Šis kritērijs netiek vērtēts profesionālās tālākizglītības programmas, izglītības programmas, kuru īsteno ieslodzījuma vietā, un izglītības iestādes profesionālās pilnveides izglītības programmas īstenošanas vērtēšanā.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestāde sadarbojas ar izglītojamā ģimeni. Nepieciešamības gadījumā notiek tikšanās ar vecākiem.	Izglītības iestādē notiek regulāra sadarbība ar izglītojamā ģimeni izglītojamo izaugsmes veicināšanai.
Izglītības iestāde sadarbojas ar vecākiem grupas audzināšanas un citu audzināšanas pasākumu īstenošanā.	
Vecākiem ir iespēja iepazīties ar mācību procesa norisi un izglītojamo sasniegumiem, tomēr informācija nav pilnīga.	Izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē ir iespējams iegūt informāciju par izglītības iestādes darbību.
Izglītības iestādē ir noteikta kārtība, saskaņā ar kuru var izteikt iebildumus un ierosinājumus.	
Vecākus regulāri un savlaicīgi informē par pasākumu, mācību, treniņu nometņu un sacensību plānu, norises laiku, vietu.	Notiek regulāra sadarbība ar vecākiem, organizējot sporta pasākumus.
Vecākus regulāri un savlaicīgi informē par kultūras pasākumu plānu, norises laiku, vietu.	Notiek regulāra sadarbība ar vecākiem, organizējot kultūras pasākumus.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītības iestāde e-vidē informē nepilngadīgo izglītojamo vecākus vai likumiskos pārstāvjus par izglītojamo mācību sasniegumiem;
- izglītības iestādē ir noteikta kārtība, saskaņā ar kuru vecāki vai likumiskie pārstāvji e-vidē var izteikt savus iebildumus un ierosinājumus, un ir par šo kārtību informēti; izteiktos priekšlikumus un iebildumus analizē un secinājumus izmanto izglītības iestādes turpmākā darbībā;
- ģimene var iegūt informāciju par izglītības iestādes darbību izglītības iestādes tīmekļa vietnē.

Signāljautājumi ekspertiem

- Kādā veidā un formā notiek informācijas apmaiņa starp izglītības iestādi un izglītojamā vecākiem?
- Vai izglītības iestāde plāno un regulāri organizē daudzveidīgus pasākumus (vecāku sapulces, vecāku dienas u.c.) vecākiem?
- Vai izglītības iestāde organizē pasākumus kopā ar vecākiem, kāda ir viņu atsaucība?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes darba plāns, pasākumu plāns, audzināšanas darba programma/plāns;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

4.5. Iestādes vide

4.5.1. Mikroklimats

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestāde kopj savas tradīcijas, rūpējas par tēla veidošanu un izmanto Latvijas valsts simbolus atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	Izglītības iestāde rūpējas par izglītības iestādes tēla veidošanu, kopj esošās un ievieš jaunas tradīcijas.
Izglītības iestādē ir izstrādāti iekšējās kārtības noteikumi un darba kārtības noteikumi.	Izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumi ir demokrātiski izstrādāti un kvalitatīvi. Izglītojamie un personāls ir iepazināti ar noteikumiem un tos ievēro.
Konfliktsituācijas tiek risinātas savlaicīgi un taisnīgi.	
Izglītības iestādes personāls ievēro politisko neitralitāti mācību un audzināšanas procesā un ir lojāls Latvijas Republikai un tās Satversmei. Izglītības iestādes personāls ievēro pedagoģijas, profesionālās ētikas, cilvēktiesību, pilsoniskuma un humānisma principus, ar savu rīcību nediskreditē izglītības iestādi.	
	Izglītības iestādes vadība, personāls un izglītojamie savstarpēji sadarbojas, attiecībās valda labvēlība un savstarpēja cieņa. Izglītības iestādes vadība un personāls sniedz atbalstu, jauniešiem izglītojamajiem un darbiniekiem iekļaujoties izglītības iestādes dzīvē.
	Izglītības iestāde ir kultūrvides veidotāja.

Svarīgi, vērtējot tālmācības izglītības ieguves formā īstenoto profesionālās izglītības programmu:

- izglītojamajiem ir iespēja izteikt savu viedokli par izglītības iestādes darbību, tajā skaitā e-vidē;
- izglītības iestāde sniedz informāciju par izglītības iestādi un tās tradīcijām tīmekļa vietnē un e-vidē.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādes personāls un izglītojamie var brīvi paust savus uzskatus?
- Vai izglītības iestāde strādā ar riska grupām un kā tās iekļaujas profesionālajā izglītībā?
- Vai izglītības iestādes personāls un izglītojamie savā darbībā ievēro un audzināšanas darbā veicina vispārcilvēcisko un demokrātijas vērtību apguvi un sekmē to ievērošanu izglītības iestādē?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes darba plāns, pasākumu plāns, audzināšanas darba programma;
- izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumi;
- izglītības iestādes darba kārtības noteikumi;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par psihosociālo darba vidi var LBAS tīmekļa vietnē: <http://www.lbas.lv/upload/stuff/201103/psihosocialadarbavide.pdf>.

4.5.2. Fiziskā vide

Minimums	Vairāk nekā minimums
Sanitārhygiēniskie apstākļi (apgaismojums, temperatūra, uzkopšana u.tml.) izglītības iestādes telpās ir atbilstoši mācību procesa prasībām. Pastāv kontroles institūciju veikto pārbaūžu aktu reģistrācijas žurnāls (reģistrs), pārbaūžu dokumenti ir pieejami.	Izglītības iestāde nodrošina racionālu resursu izmantošanu un rīkojas dabai draudzīgi.
Izglītības iestādes telpas ir tīras un kārtīgas.	Izglītības iestādes telpas ir tīras, kārtīgas un estētiskas.
Izglītības iestādei piederošā teritorija ir sakopta.	Izglītības iestādes teritorija un tās funkcionālās zonas (sporta zona, saimniecības zona, ietves, pievedceļi, zaļā zona, nožogojumi) ir labiekārtotas. Izglītojamajiem un personālam ārpus mācību procesa ir nodrošināta iespēja uzturēties drošā un estētiskā vidē, t.sk. ir organizēta ceļu satiksme (ātruma vaļņi, aizsargbarjeras, stāvvietas/ apstāšanās vietas transporta līdzeklim u.tml.).
	Izglītojamie piedalās izglītības iestādes vides uzkopšanā un sakārtošanā.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādes telpas ir funkcionālas, estētiski noformētas, tīras un kārtīgas?
- Vai izglītības iestādes telpas atbilst izglītības programmas izglītojamo skaitam?
- Vai izglītības iestādei ir noslēgts telpu nomas/īres līgums?
- Vai sadarbībā ar izglītības iestādes dibinātāju (valsts dibinātās izglītības iestādēs - sadarbībā ar attiecīgās administratīvās teritorijas pašvaldību), pieaicinot atbildīgos uzraudzības institūciju speciālistus, ne retāk kā reizi gadā ir organizēta apskate, lai novērtētu izglītības iestādes atbilstību drošības prasībām?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- kontroles institūciju pārbaudes akti un atzinumi;
- nomas līgumi.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par darba higiēnu un darba drošību var LBAS tīmekļa vietnē: <http://www.lbas.lv/upload/stuff/201103/darbahigiena.pdf> un <http://www.lbas.lv/upload/stuff/201103/darbadrosiba.pdf>.
- Ar normatīvajiem aktiem drošības un veselības jautājumos iespējams iepazīties kvalitātes dienesta tīmekļa vietnē: <http://ikvd.gov.lv/izglitajamo-drosiba-izglitajamo-apdrosinasana.html>, Veselības inspekcijas tīmekļa vietnē: <http://www.vi.gov.lv/lv/sakums/normativie-akti/normativie-dokumentiparaugs>, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietnē: http://www.vugd.gov.lv/lat/par_vugd/tiesibu_akti.

4.6. Iestādes resursi

4.6.1. Iekārtas un materiāltehniskie resursi

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē ir izglītības programmas īstenošanai nepieciešamās telpas. To iekārtojums un platība ir atbilstoša izglītības iestādes īstenojamās izglītības programmas specifikai un izglītojamo skaitam, ir plānota telpu noslodze.	
Izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo ēku, telpu nomas līgumu/nodomu līgumu termiņi atbilst izglītības programmas īstenošanas periodam.	
Izglītības iestādē ir noteikta kārtība telpu (darbnīcu, bibliotēkas/krātuves, lasītavas, datorklases u.c.) izmantošanai un tā tiek ievērota.	Izglītības iestādē noteikto kārtību telpu (darbnīcu, kabinetu, bibliotēkas/krātuves, lasītavas, datorklases u.c.) izmantošanai ievēro un regulāri aktualizē.
Treniņu bāze nodrošina izglītības programmas izpildi un atbilst normatīvo aktu prasībām.	Treniņu bāze nodrošina izglītības programmas izpildi, ir iekārtota un tiek pilnveidota atbilstoši izglītības (sporta veida) programmas specifikai, normatīvo aktu prasībām un sporta veida sacensību noteikumiem.
Izglītības iestāde ir apzinājusi sadarbības partnerus un/vai noslēgusi atbilstošus sadarbības līgumus ārpus izglītības iestādes organizējamo mācību/darba vidē balstīto mācību īstenošanai.	
Izglītības iestāde ir noslēgusi atbilstošus sadarbības līgumus ārpus izglītības iestādes organizējamo mācību treniņu norisei.	
Izglītības iestāde nodrošina ar izglītības programmas īstenošanai un izglītības satura apguvē nepieciešamajiem mācību līdzekļiem.	Mācību līdzekļi atbilst izglītības programmai, nozares attīstības tendencēm, to izvēle ir pamatota. Mācību līdzekļus regulāri papildina un/vai atjauno.
Izglītības programmas īstenošanai nepieciešamie mācību tehniskie līdzekļi, iekārtas un aprīkojums ir droši lietošanai.	Notiek regulāra mācību tehnisko līdzekļu, iekārtu un aprīkojuma apkope un remonts.
Izglītības iestāde nodrošina ar izglītības programmas specifikai un apguvei atbilstošām informācijas un komunikācijas, un citām tehnoloģijām.	Izglītības iestāde nodrošina ar izglītības programmas specifikai un apguvei atbilstošām informācijas un komunikācijas, un citām tehnoloģijām, tās tiek pilnveidotas atbilstoši nozares attīstībai.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādes nodrošinājums ar telpām (skaits, platība) atbilst īstenojamās izglītības programmas specifikai un izglītojamo skaitam?
- Vai izglītības iestāde ir apzinājusi sadarbības partnerus un/vai noslēgusi atbilstošus sadarbības līgumus ārpus izglītības iestādes organizējamo mācību/darba vidē balstīto mācību īstenošanai?
- Vai līgumi par telpu īri atbilst izglītības programmas īstenošanas periodam?
- Vai izglītības programmas īstenošanai izmanto atbilstošus mācību līdzekļus?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- profesionālās izglītības programma (profesionālās izglītības programmas īstenošanai nepieciešamie materiālie līdzekļi);
- ēku, telpu, mācību līdzekļu (iekārtu, aprīkojuma) īres līgumi un nodomu līgumi;
- sadarbības līgumi.

Noderīgi

Izglītības likuma 1. pantā ir noteikts mācību līdzekļu terminu skaidrojums (*skatīt 23. attēlu*).

23. attēls. Mācību līdzekļi

4.6.2. Personālrresursi

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestāde nodrošina ar izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo personālu (pedagoģisko, atbalsta un tehnisko).	
Personāla darba slodze atbilst normatīvo aktu prasībām.	
Visiem izglītības iestādes pedagogiem ir normatīvo aktu prasībām un mācību priekšmetam/-iem vai kursiem atbilstoša izglītība un profesionālā kvalifikācija.	
Visiem izglītības iestādes sporta treneriem un sporta metodiķiem, t.sk. sporta speciālistam, ir normatīvajos aktos noteiktajām prasībām atbilstoša izglītība.	
Izglītības iestāde plāno pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi. Pedagogi atbilstoši normatīvo aktu prasībām pilnveido profesionālo kompetenci.	Izglītības iestāde veicina un atbalsta pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi (atbilstoši mācību priekšmetam/-iem vai kursiem, nozarei u.c.). Izglītības iestādes vadība atbalsta un pedagogi piedalās dažādās ar pedagoģisko darbu saistītās un/vai profesionālās aktivitātēs gan izglītības iestādē, gan ārpus tās. Ar pedagoģisko darbu saistītajās un/vai profesionālās aktivitātēs iegūto pieredzi pedagogi izmanto, ieviešot jauninājumus mācību priekšmeta/izglītības jomas saturā un metodikas pilnveidē u.c.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai pedagogu izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinošie dokumenti atbilst normatīvo aktu prasībām?
- Vai pedagoga izglītība un profesionālā kvalifikācija atbilst, lai mācītu attiecīgo/atbilstošo mācību priekšmetu/kursu?
- Vai pedagogs pilnveido savu profesionālo kompetenci atbilstoši nozares attīstības tendencēm un jaunajām tehnoloģijām?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- profesionālās izglītības programma (profesionālās izglītības programmas īstenošanai nepieciešamās pedagogu kvalifikācijas apraksts);
- mācību nodarbību saraksts un grupas mācību nodarbību uzskaites žurnāls;
- štatu saraksts;
- pedagogu tarifācija;
- darbinieku personas lietas, izglītības, profesionālās kvalifikācijas un profesionālās kompetences pilnveidi apliecinoši dokumenti;
- darba līgumi, uzņēmuma un autoratlīdzības līgumi.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par pedagogu profesionālās kompetences pilnveides iespējām var VISC tīmekļa vietnē: <http://visc.gov.lv/profizglitiba/pedprofpilnveide/prosem.shtml>.

4.7. Iestādes darba organizācija, vadība un kvalitātes nodrošināšana

4.7.1. Iestādes darba pašvērtēšana un attīstības plānošana

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē notiek mācību procesa un izglītības iestādes darbības pašnovērtēšana.	Izglītības iestādes: • pašvērtēšanas sistēma ir skaidri strukturēta un plānota katrā darbības jomā; • pašvērtēšana aptver visas izglītības iestādes darbības jomas; • pašnovērtējuma ziņojums ir objektīvs un pamatots. Izglītības iestādes vadība sistēmiski iesaista personālu pašvērtēšanas procesā.
	Izglītības iestādes pašvērtēšanā un attīstības plānošanā piedalās izglītības iestādes personāls, izglītojamie, izglītības iestādes padome, konvents (tikai valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestādēm, kuras īsteno profesionālās pamatzglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas, tikai profesionālās izglītības iestādēm mākslas, mūzikas un dejas jomā, kuras ieguvušas profesionālās izglītības kompetences centra statusu) un sadarbības partneri.
Ir sagatavots izglītības iestādes darba plāns kārtējam mācību gadam un pārskats par iepriekšējā gada darba plāna izpildi.	
	Vismaz trim gadiem ir noteiktas izglītības iestādes attīstības prioritātes. Prioritāšu īstenošanas plānojums ietver sasniedzamo mērķi, uzdevumus un rezultātus.
Izglītības iestāde plāno attīstību.	Izglītības iestāde veido attīstības plānošanas dokumentu.
Izglītības iestādes pašnovērtējuma ziņojums ir publiskots iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē un katru gadu tiek aktualizēts.	

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādes pašnovērtējuma ziņojums ir objektīvs?
- Vai izglītības iestādē tiek veikta pašvērtēšana un vai tā ir plānveidīga?
- Vai izglītības iestādes vadība pašvērtēšanas procesā iesaista personālu, izglītojamos?
- Vai izglītības iestāde izvirza darba prioritātes noteiktam laika periodam (piemēram, mācību gadam) un veic izglītības iestādes attīstības plānošanu?

- **Vai izglītības iestāde īsteno ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu un kā tas tiek atspoguļots pašvērtējumā?**

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes darba plāns, attīstības plāns, pašnovērtējuma ziņojums, publiskais pārskats, anketas;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publicētā informācija;
- deleģēšanas līgums(-i) par ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūras pašvērtēšanas metodiskajiem ieteikumiem var tīmekļa vietnē <http://www.eqavet.eu/gns/policy-context/european-quality-assurance-reference-framework/framework-overview.aspx>.

4.7.2. Iestādes vadības darbs un personāla pārvaldība

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestādē ir noteikta vadības organizatoriskā struktūra.	Ir noteikta vadības organizatoriskā struktūra, kas aptver visas izglītības iestādes darbības jomas.
	Katra vadītāja kompetence ir precīzi noteikta.
Izglītības iestādē ir visi izglītības procesa organizēšanai nepieciešamie obligātie dokumenti.	
Pastāv personāla darba pienākumu apraksti un ir noslēgti darba līgumi.	
	Izglītības iestādes vadītājs plāno, organizē un vada izglītības iestādes darbību, deleģē pienākumus un pārrauga to izpildi. Izglītības iestādes vadītājs ievieš jauninājumus izglītības iestādes darbības un kvalitātes kultūras pilnveidei. Vadības sanāksmes ir plānotas, notiek regulāri.
Pedagogu darba slodzes ir noteiktas atbilstoši normatīvo aktu prasībām.	
	Izglītības iestādes konvents piedalās profesionālās izglītības iestādes pedagogu atlases un novērtēšanas procesā <i>(tikai valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestādēm, kuras īsteno profesionālās pamatzglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas, tikai profesionālās izglītības iestādēm mākslas, mūzikas un dejas jomā, kuras ieguvušas profesionālās izglītības kompetences centra statusu).</i>
Izglītības iestādes dokumenti atbilst dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas prasībām un ir sakārtoti atbilstoši lietu nomenklatūrai.	
Izglītības iestādes vadība noteiktos laikos pieņem apmeklētājus.	
	Izglītības iestādē ir izveidota izglītojamo pašpārvalde, izglītības iestādes vadība atbalsta tās lēmumus un iniciatīvas.

Minimums	Vairāk nekā minimums
Ir izveidota izglītības iestādes padome un pedagoģiskā padome.	Ir izveidotas pedagogu metodiskās komisijas. Metodisko darbu organizē regulāri atbilstoši izglītības iestādes darba plānam, izglītības iestādes vadība to pārbauda.
Izglītības iestāde kopj savas tradīcijas, rūpējas par tēla veidošanu. Izglītības iestādes vadība savā darbībā ievēro un veicina gan izglītojamās, gan personālu ievērot vispārcilvēciskās un demokrātijas vērtības, t.sk. lojalitāti Latvijas Republikai un Satversmei, un ētikas normas.	
	Ir izveidota pedagogu metodiskā komisija. Metodisko darbu veic sadarbībā ar sporta federācijām un citām sportu pārstāvošām institūcijām. Sporta treneriem nodrošina metodisko atbalstu.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai izglītības iestādē ar pedagogiem ir noslēgti darba līgumi?
- Vai izglītības iestādes vadītājs plāno, organizē un vada izglītības iestādes darbu, deleģē pienākumus un pārbauda to izpildi?
- Vai izglītības iestādes nolikums ir aktualizēts un atbilst reālajai izglītības iestādes darbībai?
- Kādus izglītību apliecinājošos dokumentus izglītības iestāde izsniegusi izglītojamiem pirms akreditācijas (piemēram, izziņas, izdrukas, apliecinājums par izglītības programmas apguvi/daļēju apguvi)?

- **Vai ir ieviesta dokumentu pārvaldības sistēma saistībā ar ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu (gadījumā, ja izglītības iestāde ir deleģēta veikt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu)?**

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes darba plāns;
- lietu nomenklatūra;
- personas lietas;
- pedagoģisko sēžu protokoli, metodisko komisiju sēžu protokoli (ja šādas komisijas ir izveidotas);
- darba kārtības noteikumi;
- darba līgumi un darba pienākumu apraksti;
- izglītības dokumentu izsniegšanas reģistrācijas žurnāls;
- izglītojamo pašpārvaldes nolikums/reglaments;
- konventa nolikums;
- deleģēšanas līgums(-i) par ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu u.c.;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par labas pārvaldības iespējām ikvienas organizācijas darbā var LDDK tīmekļa vietnē: http://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3419/Labas_parvaldibas_rokasgramata.pdf.
- Iepazīties ar informāciju par personāla novērtēšanas jautājumiem var tīmekļa vietnē: <http://www.darbakompetences.lv/gramata/nakotne-svarigas-kompetences/> un <http://www.eiropersonals.lv/pakalpojumi/novertesana>.

4.7.3. Iestādes sadarbība ar citām institūcijām

Minimums	Vairāk nekā minimums
Izglītības iestāde sadarbojas ar dibinātāju.	Dibinātājs sistemātiski līdzdarbojas izglītības iestādes attīstības plānošanā.
Izglītības iestāde sadarbojas ar dažādām valsts un pašvaldības institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un uzņēmumiem.	
Izglītības iestāde rūpējas par izglītības iestādes tēlu sabiedrībā.	Izglītības iestāde mērķtiecīgi iesaistās reģionālos, valsts un starptautiskos projektos, konkursos un citās aktivitātēs, veicinot izglītības iestādes atpazīstamību un prestižu.
	Izglītības iestādei ir sadarbība ar citām izglītības iestādēm. Izglītības iestāde mērķtiecīgi sadarbojas ar nozaru ekspertu padomi/-ēm, darba devējiem un darba devēju organizācijām.
Izglītības iestāde sadarbojas ar attiecīgā sporta veida federāciju.	Notiek regulāra izglītības iestādes, t.sk. vadības, sporta treneru, nevalstisko un sporta organizāciju sadarbība. Izglītības iestāde piedalās dažādos projektos, reģionālā un starptautiskā līmeņa sacensībās.
Izglītības iestāde sadarbojas ar attiecīgo reģionālo metodisko centru.	Notiek regulāra izglītības iestādes, t.sk. vadības un pedagogu sadarbība ar profesionālajām organizācijām.

Signāljautājumi ekspertiem

- Vai ir noslēgti sadarbības līgumi ar partneriem?
- Vai sadarbības partneri ir mērķtiecīgi izvēlēti?
- Vai sadarbība ar partneriem notiek regulāri?
- Kādi ir sadarbības rezultāti?

- Vai un kā notiek sadarbība ar darba devējiem un/vai darba devēju organizācijām, nozaru ekspertu padomēm un citām profesionālajām organizācijām?
- Kā izglītības iestāde nodrošina sadarbību ar prakses vietām?
- Kā tiek īstenota pretendentu informēšana par ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanas iespējām (gadījumā, ja izglītības iestāde ir deleģēta veikt ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanu)?

Piemēri pamatojuma dokumentiem:

- izglītības iestādes darba plāns;
- sadarbības līgumi, nodomu līgumi, nodomu protokoli;
- projektu dokumenti;
- izglītības iestādes vai tās dibinātāja tīmekļa vietnē publiskotā informācija.

Noderīgi

- Iepazīties ar informāciju par ES izglītības, mācības, jaunatnes un sporta programmas Erasmus+ iespējām var VIAA tīmekļa vietnē: <http://www.viaa.gov.lv>.
- Iepazīties ar informāciju par NEP var tīmekļa vietnē: <http://www.nozaruexpertupadomes.lv>.
- Iepazīties ar informāciju par Latvijā atzīto sporta federāciju darbību var biedrības „Latvijas Sporta federāciju padome” tīmekļa vietnē: <http://www.lsf.lv>.

5. Profesionālās izglītības iestāžu un īstenoto izglītības programmu novērtēšanas rezultāti un akreditācijas ekspertu ieteikumi, to nozīme

Kvalitātes dienests, sākot ar 2012. gadu, regulāri, līdz kārtējā gada 1. decembrim, apkopo izglītības iestāžu un eksaminācijas centru sniegto informāciju par ekspertu komisijas ieteikumu ieviešanu un publisko ziņojumu par akreditācijas ekspertu ieteikumu ieviešanu savā tīmekļa vietnē.

Vērtējot izglītības iestādes darbības vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti, ekspertam jāiepazīstas ar iepriekšējā vērtēšanas perioda ieteikumu izpildi.

Visām izglītības iestādēm ir noteikta vienota kārtība informācijas sniegšanai kvalitātes dienestā par ieteikumu ieviešanas gaitu:

- ja izglītības iestāde visus ieteikumus izpilda, tad tā vienreiz informē un atkārtota informācija par šo ieteikumu izpildi nav jāsniedz;
- ja ieteikumi nav izpildīti vai ir daļēji izpildīti, informācija jāiesniedz katru gadu līdz ieteikumu ieviešanai vai kārtējai akreditācijai.

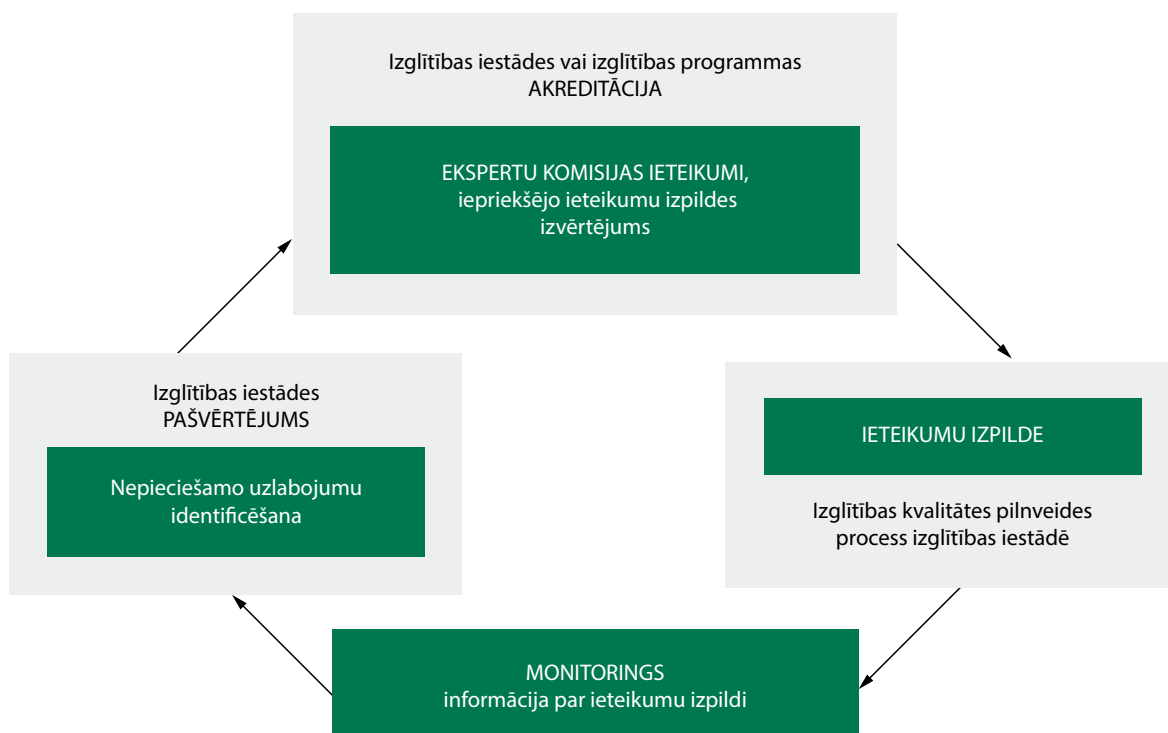
Ekspertu komisijas savos ziņojumos norāda izglītības iestādes darbības vai izglītības programmas īstenošanas pozitīvos virzienus, kā arī ieteikumus izglītības iestādes darbības vai izglītības programmas īstenošanas kvalitātes uzlabošanai. Savukārt kvalitātes dienests analizē izglītības iestāžu iesūtītās atskaites par ieteikumu izpildi, kā arī apkopo informāciju par izglītības iestāžu aktivitātēm izglītības kvalitātes uzlabošanā pēc akreditācijas procesa. Salīdzinot ieteikumu skaitu, var secināt, ka tie katru gadu palielinās. Piemēram, 2014. gadā ekspertu komisiju ziņojumos par profesionālās izglītības iestādēm vai izglītības programmām, t.sk. izglītības iestādēm, kas īsteno profesionālās ievirzes vai profesionālās pilnveides izglītības programmas, norādīti kopumā 1884 ieteikumi un izglītības iestāžu īpašie piedāvājumi, un to skaits gada laikā ir palielinājies par apmēram 18%. Tas liecina, ka kvalitātes dienesta organizētie kursi profesionālās izglītības iestāžu un izglītības programmu akreditācijas ekspertu komisiju vadītājiem un ekspertiem veicināja zināšanas par aktualitātēm un problēmām izglītības kvalitātes vērtēšanā.

Kopumā gan no profesionālās izglītības iestādēm, gan no vispārējās izglītības iestādēm par pārskata periodu līdz 2014. gada 1. decembrim kvalitātes dienests saņēma 159 atskaites, bet līdz 2015. gada 1. septembrim – 145 atskaites. Piemēram, 2014. gada pārskata periodā tika apkopota informācija no profesionālās izglītības iestādēm par 519 ieteikumiem. Visvairāk ekspertu komisijas ieteikumu ir kritērijos: „Iestādes vadības darbs un personāla pārvaldība”, „Mācīšanas kvalitāte” un „Iekārtas un materiāltehniskie resursi”. Kritērijā „Iekārtas un materiāltehniskie resursi” ieteikumi visbiežāk ir saistīti ar esošās mācību tehnisko līdzekļu bāzes pilnveidi atbilstoši izglītības programmu specifikai, infrastruktūras un mācību aprīkojuma modernizācijas procesu un profesionālās mācību literatūras klāsta pilnveidi. Vērtējot izglītības iestāžu iesūtītos pārskatus par ieteikumu izpildi, var secināt, ka ekspertu komisijas ieteikumus atsevišķos gadījumos tās ir spējušas izpildīt, piesaistot ESF u.c. projektu finansējumu.

Būtiski, ka profesionālās izglītības iestādes jau pirmajā gadā pēc akreditācijas izpilda 63% ieteikumu, daļēji izpilda 31% ieteikumu, bet 6% ieteikumu paliek neizpildīti. Šie neizpildītie ieteikumi, galvenokārt saistīti

ar nepieciešamību piesaistīt papildu finansējumu, kura trūkuma dēļ nav iespējams tos izpildīt, piemēram, iegādāties, pilnveidot vai modernizēt materiāltehnisko bāzi, uzlabot fizisko vidi. Līdz ar to šos ieteikumus varēs izpildīt tikai tad, ja izglītības iestāde iegūs papildu finanšu līdzekļus.

Tomēr ekspertu komisijas ieteikumi ļauj izglītības iestādei pamatoti lūgt atbalstu dibinātājam izglītības iestādes darbības attīstībai.

24. attēls. Izglītības kvalitātes pilnveides process

Ekspertu komisijas ieteikumu ieviešanas monitoringa sistēma nodrošina uzraudzību, lai tiktu izpildītas ekspertu komisijas norādes par nepieciešamajiem uzlabojumiem izglītības iestādes darbībā vai izglītības programmas īstenošanā, tādējādi izglītojamajiem tiek nodrošināts kvalitatīvāks mācību process, kā arī tiek saņemta atgriezeniskā saikne, vienlaicīgi veicinot nepārtrauktu izglītības kvalitātes pilnveides procesu izglītības iestādēs.

Ieteikumu ieviešanas monitorings kalpo kā atgriezeniska saikne, ļaujot pārlicināties par to, cik noderīgi ir ekspertu ieteikumi, kā arī sekot to ieviešanas procesam.

6. Nobeigums

Pārmaiņas, lai attīstītu adaptēties spējīgu un konkurētspējīgu profesionālās izglītības sistēmu Latvijas Republikā, kas atbilst mūsdienu izglītības un darba tirgus prasībām, joprojām turpinās, sākot ar tās regulējošo normatīvo aktu pilnveidi un beidzot ar sabiedrības vajadzību un prasību pret profesionālo izglītību identificēšanu un ieviešanu. Gan Latvijas Republikā, gan Eiropā par vienu no prioritātēm ir kļuvusi profesionālās izglītības kvalitātes un pievilcības paaugstināšana.

Tomēr jāapzinās, ka kvalitātes nodrošināšana nav iespējama bez regulāra iekšējā un ārējā izvērtējuma – akreditācijas. Tas izvirza prasību gan pēc profesionālās izglītības un profesionālās tālākizglītības (apmācības) programmu, gan pēc profesionālās izglītības iestāžu, gan pēc akreditācijas sistēmas nepārtrauktas attīstības, apzinoties ka izglītībā arvien parādās jauni izaicinājumi un problēmjautājumi.

Tādēļ darba grupa, kas izstrādāja profesionālās izglītības akreditācijas ekspertu rokasgrāmatu, ir aktualizējusi akreditācijas ekspertiem būtiskus jautājumus profesionālās izglītības iestāžu darbības un profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanā, vienlaikus rokasgrāmatā aplūkojot gan Latvijas profesionālās izglītības sistēmu kopumā, gan prasības profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes vērtēšanai. Tomēr rokasgrāmatas autori apzinās, ka jebkuras izglītības iestādes akreditācijas procesā var aktualizēties arī citas (problēm)situācijas un jautājumi, kuru risināšanā ir nepieciešamas ne tikai ekspertu zināšanas un pieredze konkrētajā nozarē/jomā, bet arī prasmes un spējas komunicēt ar dažādām grupām, risināt konfliktus, izskaidrot un pamatot viedokli, sniegt ieteikumus un atbalstu, sadarboties ar ieinteresētām pusēm, masu medijiem u.c.

Līdz ar to darba grupa kopā ar ekspertiem un sociālo partneru pārstāvjiem ir veikusi ievērojamu darbu, lai sagatavotu izglītības kvalitātes vērtēšanas vadlīnijas. Notika diskusijas par rokasgrāmatas struktūru un saturu, tika analizētas prasības profesionālās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības programmu vērtēšanai. Vienlaikus tas nav vienīgais materiāls, ar kuru būtu jāiepazīstas akreditācijas ekspertiem, jo vairāk – rokasgrāmatas saturs neatbrīvo ekspertus no pienākuma iepazīties ar normatīvajiem aktiem, politikas plānošanas dokumentiem, izglītības iestādes dokumentiem un citiem materiāliem. Šī rokasgrāmata, piedāvājot sistemātisku un apkopojošu pārskatu par noteiktiem jautājumiem, būs praktiski izmantojams atbalsta materiāls gan jau pieredzējušiem ekspertiem, gan tiem, kas tikai uzsāk savu eksperta pienākumu veikšanu.

Rokasgrāmatas saturs ir veidots, balstoties uz normatīvajiem aktiem, kas stājušies spēkā līdz 2015. gada 1. oktobrim. Tādējādi rokasgrāmatas lietotājiem ir būtiski sekot līdzi normatīvo aktu un citu dokumentu izmaiņām arī turpmāk.

7. Izmantotie avoti

- Staris A., Ūsiņš V. Izglītības un pedagoģijas ideju attīstība Latvijā līdz 1990. gadam. – Rīga – Raka, 2007. – 318 lpp.
- Staris A., Ūsiņš V., Žukovs L. Skolas un izglītība Latvijā (1900 – 1920). – Rīga – Raka, 2000. – 156 lpp.
- Aušeiks G. Īsumā par izglītību, skolotājiem un viņu darbu Latvijā no 1919. līdz 1940. gadam [skatīts 2015. gada 30. aprīlī]. Pieejams: <http://alv.lv/lv/biblioteka/isuma-par-izglitibu-latvija-krievijas-imperijas-sa>.
- Kultūra Latvijā 20. gs. 20 – 40 gados [skatīts 2015. gada 5. maijā]. Pieejams: <http://valoda.aialab.lv/kultura/vesture/kultura/latvija/kl2040/teksts.htm>.
- Profesionālās izglītības iestāžu pamatnostādnes 2010.-2015. gadam [skatīts 2015. gada 5. maijā]. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=203373>.
- Neformālā izglītība un tās iedzīvināšanas procesi Latvijā [skatīts 2015. gada 5. maijā]. Pieejams: www.lbas.lv/upload/stuff/201004/soc_zin_marts_2010.pdf.
- Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai, Pašvērtējuma ziņojums [skatīts 2015. gada 5. maijā]. Pieejams: <http://www.nki-latvija.lv/content/files/Latvijas%20zinojums%201.versija%202011.pdf>.
- CEDEFOP rokasgrāmata par darba vidē balstītām mācībām (*work-based learning*) un mācekļību (*apprenticeship*), *Work-Based Learning in Europe: Practices and Policy Pointers*, http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/work-based-learning-in-europe_en.pdf.
- Eiropas izglītības fonda (ETF) rokasgrāmata par darba vidē balstītām mācībām, *Work-based learning. A handbook for policy makers and social partners in ETF countries*, [skatīts 2015. gada 22. jūlijā]. Pieejams: http://ec.europa.eu/education/library/publications/etf-wbl-handbook_en.pdf.
- Ministru kabineta 2015. gada 14. jūlija noteikumi Nr. 397 „Izglītības iestāžu un citu Izglītības likumā noteikto institūciju reģistrācijas kārtība” [skatīts 2015. gada 3. augustā]. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/275431>.
- Ministru kabineta 2013. gada 19. marta noteikumi Nr. 144 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība” [skatīts 2015. gada 22. jūlijā]. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=255589>.
- Izglītības iestāžu paraugnolikumi [skatīts 2015. gada 22. jūlijā]. Pieejams: <http://ikvd.gov.lv/izglitibas-un-zinatnes-ministrijas-apstiprinatie-izglitibas-iestazu-paraugnolikumi.html>.
- Pamatdati par izglītību 2012. Eiropas izglītības sistēmu attīstība pēdējā desmitgadē [skatīts 2015. gada 22. jūlijā]. Pieejams: http://www.viaa.gov.lv/files/news/13703/lv_key_data_on_education_2012_highlights.pdf.
- Nozaru sociāla dialoga stiprināšanas vadlīnijas [skatīts 2015. gada 22. jūlijā]. Pieejams: <http://www.lddk.lv/wp-content/uploads/2014/03/Nozaru-sociala-dialoga-stiprinanas-vadlinijas>.
- Nozaru sociālā dialoga attīstība un tā šķēršļi Latvijā [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://www.lddk.lv/wp-content/uploads/2014/07/ZI%C5%85OJUMS_-_NOZARU-SOCI%C4%80L%C4%80-DIALOGA-ATT%C4%AAST%C4%AABA-UN-T%C4%80-%C5%A0%C4%B6%C4%92R%C5%A0%C4%BBI-LATVIJ%C4%80.pdf.
- Nozaru sociālā dialoga analīze [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://www.lddk.lv/wp-content/uploads/2013/12/Nozaru-SD1.pdf>.
- Nozaru ekspertu padomes [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://www.nozaruekspertupadomes.lv>.
- Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Pašvērtējuma ziņojums [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/Latvijas%20pasvertejuma%20zinojums%2020versija_maijs%202012.pdf.
- Informatīvais ziņojums „Par darba vidē balstītu mācību īstenošanas iespējām Latvijas profesionālās izglītības attīstības kontekstā” [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40319533>.

- Ziņojums par Latvijas un Eiropas Savienības normatīviem aktiem profesionālās izglītības jomā [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: [http://www.ddd.lv/wp-content/uploads/2014/01/2013-ziņojums-par-latvijas-un-eiropas-savienības-normatīviem-aktiem-reģionālās-attīstības-un-nodarbinātības-jomās.docx](http://www.ddd.lv/wp-content/uploads/2014/01/2013-ziņojums-par-latvijas-un-eiropas-savienibas-normativiem-aktiem-reģionālās-attīstības-un-nodarbinātības-jomās.docx).
- Latvijas izglītības klasifikācija [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/184810-noteikumi-par-latvijas-izglitibas-klasifikaciju>.
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://m.likumi.lv/doc.php?id=266406>.
- Eiropas Komisijas Latvijas nacionālā reformu programma „ES 2020” stratēģijas īstenošanai [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_latvia_lv.pdf.
- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020. gadam [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att?doc=13858.
- Kultūrpolicies pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija” [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4877>.
- Konceptija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=197894>.
- Profesiju klasifikators un profesiju klasifikatora lietošana [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>.
- Profesijas standarti no 2008. gada [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://visc.gov.lv/profizglitiba/stand_registrs.shtml.
- Profesiju standarti, kas sagrupēti pa pieciem profesionālās kvalifikācijas līmeņiem un kas attiecas uz profesionālās izglītības jomu [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/80>.
- Latvijas Nacionālā kultūras centra iekšējie noteikumi „Pašvaldību un juridisko personu dibināto izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības programmu mākslā, mūzikā un deju izstrādes un noformēšanas kārtība” [skatīts 2015. gada 22. aprīlī]. Pieejams: http://www.lnkc.gov.lv/Uploads/2014/09/08/1410186830_4921.pdf.
- Skolu vērtēšanas un attīstības plānošanas rokasgrāmata. – Rīga – 2002.
- Skolu darbības kvalitātes vērtēšanas metodika. – Rīga – 2004. – 88 lpp.
- Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas metodika. Nacionālās programmas projekta „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai” materiāli. – 2007. – 66 lpp.
- Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. – Rīga – Zvaigzne ABC, 2000. – 248 lpp.

8. Rokasgrāmatas eksperti

Kvalitātes dienests pateicas ekspertiem par ieguldījumu rokasgrāmatas izveidē, vērtīgiem viedokļiem un komentāriem!

Rokasgrāmatas tapšanā piedalījās:

- Iveta Agleniece, Rīgas Domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Sporta un jaunatnes pārvaldes Sporta un interešu izglītības iestāžu nodaļas vadītāja vietniece;
- Ruta Ančupāne, Valsts izglītības satura centra Profesionālās izglītības pārbaudījumu nodaļas vadītāja;
- Gunta Auza, Pašvaldības iestādes „Jelgavas izglītības pārvalde” vadītāja;
- Rimma Āboltiņa, Tūrisma un skaistumkopšanas nozares ekspertu padomes locekle, Baltijas Imidža speciālistu asociācijas prezidente;
- Valērija Baltā, Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošanas nozares ekspertu padomes deleģētā eksperte, IU „Valerija B” vadītāja;
- Elita Barisa, Latvijas Nacionālā kultūras centra Kultūras un radošās industrijas izglītības nodaļas Izglītības sistēmas eksperte;
- Ieva Bečere, Latvijas Darba devēju konfederācijas Nozares konsultante darba devēju satura jautājumos, Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācijas izpilddirektore;
- Ludmila Beļikova, Balvu Sporta skolas direktore, Latvijas Sporta izglītības iestāžu direktoru padomes valdes priekšsēdētājas vietniece, Latvijas Viegatlētikas savienības valdes locekle;
- Silvija Bruņa, Latvijas Darba devēju konsultante darba devēju satura jautājumos;
- Artūrs Bukonts, Latvijas Darba devēju konfederācijas Nozares konsultants darba devēju satura jautājumos, Latvijas Neatkarīgo mežizstrādātāju asociācijas un Latvijas Kokapstrādes uzņēmēju un eksportētāju asociācijas izpilddirektors;
- Inese Cvetkova, Elektronisko un optisko iekārtu ražošanas, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozares ekspertu padomes locekle, Latvijas Elektrotehnikas un elektronikas rūpniecības asociācijas (LETERA) izpilddirektore;
- Anita Čapkovska, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības Uzņēmējdarbības, finanšu, grāmatvedības, administrēšanas (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības) nozares konsultante darba ņēmēju satura jautājumos;
- Santa Graikste, Latvijas Darba devēju konfederācijas Tūrisma un skaistumkopšanas nozares konsultante darba devēju satura jautājumos, Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijas izpilddirektore;
- Inta Grīnberga, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Uzņēmējdarbības, finanšu, grāmatvedības, administrēšanas (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības) nozares konsultante darba devēju satura jautājumos, Baltijas Starptautiskās akadēmijas docente, Alberta koledžas vieslektore;
- Rita Irbe, Latvijas Viegatlētikas savienības biedre, Sporta skolas „Arkādija” direktore;
- Māris Valdis Kalniņš, Enerģētikas nozares konsultants darba devēju satura jautājumos;
- Juta Ķimenīte, Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošanas nozares ekspertu padomes deleģētā eksperte, SIA „Petra.lv” dizainere;
- Maija Lablaika, Valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums” eksaminācijas daļas vadītāja;
- Andis Lejiņš, Latvijas Darba devēju konfederācijas Metālapstrādes, mašīnbūves, mašīnzinību nozares konsultants darba devēju satura jautājumos;
- Ludmila Māriņa, Ķīmiskās rūpniecības nozares un tās saskarnozaru – ķīmijas, farmācijas, biotehnoloģijas, vides nozares – ekspertu padomes locekle, AS „Olainfarm” KVD laboratoriju kvalitātes sistēmas vadītāja;

- Jānis Nipers, Profesionālās izglītības kompetences centra „Rīgas Tehniskā koledža” direktora vietnieks studiju pētniecības darbā;
- Vija Pavļukeviča, Rīgas 3. arodskolas direktora vietniece mācību un audzināšanas darbā;
- Līdija Plavinska, Daugavpils pilsētas Izglītības pārvaldes Izglītības atbalsta nodaļas vadītāja;
- Ruta Porniece, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības nacionālā koordinatore;
- Dzintars Rozītis, Ķīmiskās rūpniecības nozares un tās saskarnozaru – ķīmijas, farmācijas, biotehnoloģijas, vides nozares – ekspertu padomes loceklis, Latvijas Ķīmijas un farmācijas uzņēmēju asociācija/AS „Grindeks”, notekūdeņu attīrīšanas iekārtu ķīmiķis;
- Jānis Silarājs, Enerģētikas nozares konsultants darba ņēmēju satura jautājumos;
- Jāzeps Spridzāns, Transporta un loģistikas nozares ekspertu padomes loceklis, Latvijas kuģu kapteiņu asociācijas prezidents;
- Dace Štrodaha, Mārupes Mūzikas un mākslas skolas direktore;
- Maija Vanaga, Rīgas Amatniecības vidusskolas direktore;
- Valdis Vārvs, Enerģētikas nozares ekspertu padomes loceklis, AS „RĪGAS SILTUMS” Personāla un darba algas daļas vadītāja vietnieks, mācību centra vadītājs;
- Ilze Zuimača, Pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības nozares ekspertu padomes locekle, biedrības „Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija” projektu vadītāja;
- Jānis Zutis, Pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības nozares ekspertu padomes loceklis, biedrības „Latvijas gaļas ražotāju un gaļas pārstrādātāju asociācija” izpilddirektors.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS

Lietotie termini un to skaidrojums

Vispārējie termini

Akreditācija	– process, kura ietvaros vērtē izglītības iestādes darbības un/vai izglītības programmas īstenošanas kvalitāti. Izglītības iestādes un izglītības programmas akreditācija dod tiesības izglītības iestādei izsniegt valsts atzītu izglītības dokumentu par konkrētai izglītības programmai atbilstošas izglītības ieguvu (<i>Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums</i>).
Formālā izglītība	– sistēma, kas ietver pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments, kā arī izglītības un profesionālās kvalifikācijas dokuments (<i>Izglītības likums</i>).
Iekļaujošā izglītība	– process, kurā tiek nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena izglītojamā līdzdalības iespējas mācību procesā, kultūrā un dažādās kopienās un samazinot izslēgšanas iespējas no izglītības un izglītības ieguves procesa (<i>Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam</i>).
Ikdienējā mācīšanās	– mācīšanās, kas notiek ikdienā saistībā ar darbu, ģimenes dzīvi vai brīvo laiku, tā nav organizēta vai strukturēta mērķu, laika vai mācīšanās atbalsta ziņā. (<i>Eiropas padomes 2012. gada 20. decembra ieteikumi par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu</i>).
Interesu izglītība	– personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības (<i>Izglītības likums</i>).
Izglītība	– mērķtiecīgi organizēta sabiedrības vēsturiskās pieredzes, kultūrvērtību apgušanas, pārmantošanas, sistematizētu zināšanu un prasmju apguves, personības īpašību, pārlicību, attieksmju, un vērtību veidošanas un veidošanās joma, atbilstošu praktisku darbību kopums un rezultāts. Izglītības process ietver personības veidošanas un veidošanās darbību, mācību un audzināšanas darbību vienotību. Izglītības rezultāts ir personas iegūto zināšanu, prasmju, pārlicību, attieksmju, kultūrvērtību, personības īpašību kopums (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Mācību process	– mērķtiecīgi organizētas mācīšanas un mācīšanās tiešā norise kā pedagoģiskā procesa sastāvdaļa. Kurā ciešā pedagoga un izglītojamo mijiedarbībā tiek apgūta jauna informācija, papildinot zināšanas, tiek attīstītas jaunas prasmes un iemaņas un tiek nostiprinātas iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un iemaņas. Tas ir izziņas, saskarsmes un personības attīstības process (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).

Mūžizglītība	– izglītības process cilvēka dzīves garumā, kas balstās uz mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas, prasmes, pieredzi, lai paaugstinātu vai mainītu savu kvalifikāciju atbilstoši darba tirgus prasībām un savām interesēm un vajadzībām. Mūžizglītība apvieno neformālo mācīšanos ar formālo izglītību, attīsta iedzimtas spējas līdztekus jaunām kompetencēm (<i>Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam</i>).
Neformālā izglītība	– ārpus formālās izglītības organizēta izglītojoša darbība, kas papildina formālo izglītību, nodrošinot to iemaņu un prasmju apguvi, kā arī vērtību sistēmas veidošanos, kas nepieciešamas sociāli un ekonomiski aktīvam valsts pilsonim, lai integrētos sabiedrībā un darba tirgū (<i>Izglītības likums</i>).
Pašizglītība	– ārpus izglītības iestādes iegūta izglītība (<i>Izglītības likums</i>).
Pieaugušo izglītība	– personu daudzveidīgs izglītošanas process, kas cilvēka mūža garumā nodrošina personības attīstību un konkurētspēju darba tirgū (<i>Izglītības likums</i>).
Profesionālā izglītība	– praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un profesionālās kompetences pilnveidei (<i>Izglītības likums</i>).
Profesionālā pilnveide	– profesionālās izglītības īpašs veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālā tālākizglītība	– profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālās ievirzes izglītība	– sistematizēta zināšanu un prasmju apguve, kā arī vērtīborientācijas veidošana mākslā, kultūrā vai sportā līdztekus pamatzglītības vai vidējās izglītības pakāpei, kas dod iespēju sagatavoties profesionālās izglītības ieguvei izraudzītajā virzienā (<i>Izglītības likums</i>).
Tālākizglītība	– iepriekš iegūtās izglītības turpināšana un profesionālās meistarības pilnveidošana atbilstoši konkrētās profesijas prasībām (<i>Izglītības likums</i>).
Tālmācība	– izglītības ieguves neklātienes formas paveids, kuru raksturo īpaši strukturēti mācību materiāli, individuāls mācīšanās temps, īpaši organizēts izglītības sasniegumu novērtējums, kā arī dažādu tehnisko un elektronisko saziņas līdzekļu izmantošana (<i>Izglītības likums</i>).
Vērtībizglītība	– personas pamatvērtību – garīguma, morāles, kultūras, gara un fiziskās stājas – izkopšana; personas pašapziņas, pašvērtības apziņas, pašrefleksijas, valodspējas un radošuma izkopšana; iecietības, izlīgumspējas, līdzjūtības u.c. vispārcilvēcisko spēju attīstīšana; ievirze, motivācija un sagatavošana veiksmīgai profesionālajai karjerai (<i>Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam</i>).

Izglītības pakāpes un profesionālās kvalifikācijas līmeņi

Arodizglītība	– daļēja vidējās pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt otrā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Augstākā izglītība	– izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā saknota personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai arī akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai (<i>Izglītības likums</i>).
Izglītības pakāpe	– nobeigts izglītības posms, kas ietver organizētu un secīgi īstenotu izglītības ieguvu (<i>Izglītības likums</i>).
Profesionālā augstākā izglītība	– augstākās pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt ceturtā vai piektā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālā pamatizglītība	– pamata pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt pirmā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālā vidējā izglītība	– vidējās pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālās kvalifikācijas līmenis	– teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt noteiktai sarežģītības un atbildības pakāpei atbilstošu darbu (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Vidējā izglītība	– izglītības pakāpe, kurā notiek daudzpusīga personības pilnveide, mērķtiecīga un padziļināta izaugsme apzināti izraudzītā vispārējās vai profesionālās izglītības vai arī vispārējās un profesionālās izglītības virzienā, sagatavošanās studijām augstākajā izglītības pakāpē vai profesionālajai darbībai, iesaiste sabiedrības dzīvē (<i>Izglītības likums</i>).

Izglītības procesa dalībnieki

Bērns	– persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kuras saskaņā ar likumu izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas (<i>Bēnu tiesību aizsardzības likums</i>).
Eksaminācijas centrs	– MK noteiktajā kārtībā akreditēta komercsabiedrība vai biedrība, kura neīsteno izglītības programmas, bet kurā atbilstoši tās darbībai noteiktā preču ražošanas, sadales vai pakalpojumu jomā kārtojami eksāmeni profesionālās kvalifikācijas ieguvei (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Ieinteresētās puses	– persona vai personu grupa, t.sk. arī institūcijas, kam ir tieša vai netieša ietekme uz izglītības iestādes darbību, kas var ietekmēt izglītības iestādes darbības un izglītības programmas īstenošanas kvalitāti (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Izglītības atbalsta iestāde	– valsts, pašvaldību un citu juridisko vai fizisko personu dibināta iestāde, kas nodrošina metodisko, psiholoģisko, zinātnisko, informatīvo un citu intelektuālo atbalstu pedagogiem, izglītojamajiem, izglītojamo vecākiem un izglītības iestādēm (<i>Izglītības likums</i>).

Izglītības iestāde	– valsts, pašvaldību vai citu juridisko vai fizisko personu dibināta iestāde, kuras uzdevums ir izglītības programmu īstenošana, vai komercsabiedrība, kuram izglītības programmu īstenošana ir viens no darbības veidiem (<i>Izglītības likums</i>).
Izglītības iestādes padome	– izglītības iestādes koleģiāla institūcija, kurā darbojas izglītojamo deleģēti pārstāvji, izņemot izglītojamās pirmsskolas izglītības programmās, izglītojamo vecāku (personu, kas realizē aizgādību) deleģēti pārstāvji un izglītības iestādes pedagogu un citu darbinieku deleģēti pārstāvji (<i>Izglītības likums</i>).
Izglītības iestādes personāls	– visi izglītības iestādē strādājošie darbinieki. Pedagoģiskais personāls ir izglītības iestādes pedagoģiskie darbinieki, kas veic pedagoģisku darbu (direktors, direktora vietnieki, pedagogi, metodiķi u.c.). Atbalsta personāls ir speciālisti, kuri nepiedalās mācību procesā tieši, bet sniedz atbalstu šajā procesā iesaistītajām pusēm (psihologs, logopēds, speciālais pedagogs, sociālais pedagogs, ārstniecības persona). Tehniskais personāls ir darbinieki, kuri nodrošina izglītības iestādes saimniecisko darbību, bet paši nepiedalās mācību procesā (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Izglītības iestādes vadība	– darbinieki, kuri atbilstoši pienākumu sadalei vada un organizē izglītības iestādes darbu (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Izglītojamais	– skolēns, audzēknis, students vai klausītājs, kas apgūst izglītības programmu izglītības iestādē vai pie privātpraksē strādājoša pedagoga (<i>Izglītības likums</i>).
Izglītojamo pašpārvalde	– institūcija, ko veido no grupas/klares izvirzīti vai ievēlēti izglītojamie, lai risinātu dažādas problēmas, aizstāvētu izglītojamo intereses, realizētu jaunas idejas, lemtu skolas dzīves jautājumus, organizētu izklaides un izglītojošus pasākumus, palīdzētu pedagogiem mācību procesa organizēšanā (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Jaunietis	– persona vecumā no 13 līdz 25 gadiem (<i>Jaunatnes likums</i>).
Profesionālās izglītības iestādes konvents	– koleģiāla padomdevēju institūcija valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestādēs, kas īsteno profesionālās pamatzglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas, kuras mērķis ir veicināt profesionālās izglītības iestādes attīstību atbilstoši darba tirgus prasībām (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Pedagogs	– fiziskā persona, kurai ir šajā vai citā izglītību reglamentējošā likumā noteiktā izglītība un profesionālā kvalifikācija un kura piedalās izglītības programmas īstenošanā izglītības iestādē vai sertificētā privātpraksē (<i>Izglītības likums</i>).
Praktikants	– izglītojamais, kas saskaņā ar attiecīgās profesionālās izglītības programmas praktiskās daļas apguvi atrodas mācību praksē iestādē, pie komersanta vai biedrībā (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).

Profesija, profesijas standarts u.tml.

Attieksmes	– personas izpausme (izjūtas, uzskati, vērtīborientācija), kas ietekmē rīcības izvēli attiecībā uz kādu lietu, cilvēku vai notikumu (<i>Projekts "Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai"</i>).
Mērķis	– paredzētais darbības vēlamais rezultāts, tas, ko cenšas panākt, sasniegt, kas piešķir virzību. Mērķis izsaka jebkuras aktivitātes jēgu (<i>LU Matemātikas un informātikas institūta vārdnīca</i>).
Pienākums	– ilgā laika periodā veicams darbs, kas ir radniecīgu uzdevumu grupējums (<i>Projekts "Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai"</i>).
Prasmes	– māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un apjomam; darbības izpildes priekšnosacījums; tāda zināšanu un darbības paņēmieni apguves pakāpe, kas ļauj apgūto izmantot mērķtiecīgā darbībā (<i>Projekts "Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai"</i>).
Profesija	– fiziskas personas nodarbošanās veids preču ražošanas, sadales vai pakalpojumu sfērā, arī izglītībā, kultūrā un mākslā, kam nepieciešama noteikta sagatavotība (izglītība) (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesijas standarts	– nosaka profesijai atbilstošos profesionālās darbības pamatzuddevumus un pienākumus, profesionālās kvalifikācijas prasības, to izpildei nepieciešamās vispārējās un profesionālās zināšanas, prasmes, attieksmes un kompetences (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālā kompetence	– pierādāma spēja mērķtiecīgi izmantot zināšanas, prasmes un attieksmes darba izpildē un profesionālajā attīstībā. Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopums noteiktā darba situācijā (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālās kvalifikācijas prasības	– nosaka zināšanas, prasmes, attieksmes, profesionālās kompetences, kas nepieciešamas darba uzdevumu veikšanai attiecīgās nozares saistītajās profesijās un specializācijās (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Resursi	– uzdevumu veikšanai nepieciešamie līdzekļi, instrumenti, aprīkojums, materiāli u.c. (<i>Projekts "Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai"</i>).
Sasniedzamais rezultāts	– Formulējums vai apgalvojums, izteikts zināšanu, prasmju un kompetenču izteiksmē par to, ko mācību procesa rezultātā zina, prot un spēj darīt izglītojamais (<i>Projekts "Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai"</i>).
Spējas	– personas fiziskās un psihiskās īpašības, kas dod iespēju kaut ko sekmīgi darīt, veikt, uztvert, reaģēt un kas nodrošina šādai norisei nepieciešamos nosacījumus (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Uzdevums	– darbību kopums, kas jāpaveic mērķa sasniegšanai (<i>LU Matemātikas un informātikas institūta vārdnīca</i>).

Zināšanas

- sistematizēts objektīvu atziņu kopums, ko cilvēks ieguvis mācoties, darba pieredzē, pētniecībā u.tml.; izziņas rezultāts. Tas ir atbilstošs lietu, parādību, procesu atspoguļojums jēdzienos, kas veido katras pārliecības, hipotēzes, zinātniskās teorijas konkrēto saturu (*Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*).

Prakse un darba vidē balstītas mācības**Darba vidē balstītas mācības**

- profesionālās izglītības ieguves forma, saskaņā ar kuru izglītības programmas profesionālā satura teoriju un praksi pārmijus apgūst izglītības iestādē un uzņēmumā (*IZM*).
Eiropas Savienības dalībvalstīs pastāv trīs galvenās darba vidē balstīto mācību formas:
Mācekļība (*apprenticeship*) – sistemātiskas, ilgtermiņa mācības, kas pārmaiņus notiek darba vietā un profesionālās izglītības iestādē. Māceklis ir līgumiski saistīts ar darba devēju, kurš ir atbildīgs par praktisko iemaņu apguvi mācekļa izvēlētajā profesijā. Par savu darbu māceklis var saņemt atlīdzību;
Mācības darba vietā (*on-the-job training*) – profesionālās izglītības programmas obligāta vai izvēles daļa, kura tiek organizēta uzņēmumā un ļauj izglītojamajam sagatavoties (apgūt nepieciešamās iemaņas) profesionālās kvalifikācijas ieguvei. Mācību darba vietā ilgums parasti nepārsniedz 50% no profesionālās izglītības programmas apjoma;
Darba vide integrēta profesionālās izglītības programmas ietvaros (*integration into a school-based programme*) – profesionālās izglītības ieguves forma, kurā izglītojamie praktiskās iemaņas apgūst izglītības iestādes laboratorijās, darbnīcās, mācību restorānos, mācību uzņēmumos, darba vides un situāciju simulācijās (*Work-Based Learning in Europe. Practices and Policy Pointers*).

Kvalifikācijas prakse

- attiecīgās profesionālās izglītības programmas praktiskās daļas (profesionālo iemaņu un prasmju) apguves noslēdzošā daļa pirms valsts pārbaudījuma profesionālās kvalifikācijas iegūšanai (*Profesionālās izglītības likums*).

Mācību prakse

- attiecīgās profesionālās izglītības programmas praktiskās daļas apguve izglītības iestādē vai ārpus tās, izņemot kvalifikācijas praksi (*Profesionālās izglītības likums*).

Izglītības dokumenti**Izglītības dokuments**

- dokuments, kas apliecina personas iegūto izglītību atbilstoši noteiktai izglītības pakāpei, veidam un programmai vai šīs izglītības daļēju apgūšanu (*Izglītības likums*).

Profesionālā kvalifikācija

- noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums (*Izglītības likums*).

Profesionālās kvalifikācijas dokuments

- dokuments, kas apliecina personas profesionālo kvalifikāciju un dod tiesības pretendēt uz konkrētai profesijai un kvalifikācijas pakāpei atbilstoša amata ieņemšanu vai attiecīgā sertifikāta saņemšanu darbam privātp praksē (*Izglītības likums*).

Mācību priekšmeta vai kursa programmas un eksāmeni

Centralizēts eksāmens	– pēc īpašas metodikas izveidots un pēc vienas kārtības valsts mērogā organizēts eksāmens, lai novērtētu izglītojamo mācību sasniegumus profesionālās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas ieguvei (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Mācību priekšmeta vai kursa programma	– izglītības programmas sastāvdaļa, kas ietver mācību priekšmeta vai kursa mērķus un uzdevumus, saturu, satura apguves plānojumu, iegūtās izglītības vērtēšanas kritērijus un kārtību, kā arī programmas īstenošanai nepieciešamo metožu un līdzekļu uzskaitījumu (<i>Izglītības likums</i>).
Mācību priekšmeta vai kursa standarti	– valsts izglītības standarta sastāvdaļa, kas nosaka mācību priekšmeta vai kursa galvenos mērķus un uzdevumus, mācību priekšmeta vai kursa obligāto saturu, izglītības sasniegumu novērtēšanas formas un kārtību (<i>Izglītības likums</i>).
Profesionālās izglītības programma	– profesionālo izglītību reglamentējošs dokuments, kas atbilstoši attiecīgās izglītības pakāpes valsts profesionālās izglītības standartam un profesijas standartam vai profesionālās kvalifikācijas prasībām (ja profesijai neapstiprina profesijas standartu) nosaka: profesionālās izglītības programmas mērķi un sasniedzamos rezultātus; profesionālās izglītības programmas saturu; profesionālās izglītības programmas īstenošanas plānu; prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību; profesionālās izglītības programmas līmeni Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā; profesionālās izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo personālu, finanšu un materiālos līdzekļus (<i>Profesionālās izglītības likums</i>).
Profesionālās kvalifikācijas eksāmens	– eksāmens, kuru kārtoti, lai iegūtu pirmā, otrā vai trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju Latvijas izglītības klasifikācijā ietvertajās profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās izglītības un profesionālās tālākizglītības programmās vai, ja persona vēlas, novērtētu tās ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci (izņemot izglītības programmas civilās un militārās aizsardzības jomā (<i>MK 2011. gada 30. augusta noteikumi Nr. 662 „Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtība akreditētās profesionālās izglītības programmās”</i>)).
Starppriekšmetu saikne	– vienā priekšmetā apgūto zināšanu un prasmju izmantošana cita priekšmeta apgūvē, saglabājot katra priekšmeta loģiku. Starppriekšmetu saikne balstās uz mācību satura sastāvdaļām, kas ir kopīgas (vai saskarīgas) dažādos priekšmetos, bet dažādos priekšmetos tām tiek veltīts vairāk vai mazāk laika. Mācību satura atlasē starp priekšmetiem, kurus māca katrā klasē, ir nepieciešama saskaņošana, lai novērstu dublēšanos un racionāli izmantotu to, ko viens priekšmets var dot otra priekšmeta apgūvē (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).

Audzināšana

Audzināšana	– mērķtiecīgi organizēts cilvēkdarbības process, kas virzīts uz sociālās kultūras pieredzes nodošanu no paaudzes paaudzei, uz jaunās paaudzes vērtīborientāciju un pašregulācijas veidošanu un garīguma izkopšanu. Audzināšanas procesā veidojas un attīstās nozīmīga personības attieksme pret cilvēku, cilvēka darbību, kultūras vērtībām, dabu, sabiedrību, valsti. Tas nodrošina iespēju kļūt par pilntiesīgiem sabiedrības locekļiem, pašiem noteikt savu dzīvi, rīcību un būt atbildīgiem par to (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Ģimene	– laulātie un viņu bērni, kamēr tie vēl atrodas nedalītā saimniecībā. Vecāki ir bērna dabiskie aizbildņi (likumiskie pārstāvji). Viņu pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un ar likumu aizsargātās intereses (<i>Civillikums, Bērnu tiesību aizsardzības likums</i>).
Lojalitāte	– izturēšanās, rīcība, kurā izpaužas respekts pret pastāvošo varu, tās likumu ievērošana. Izturēšanās, rīcība, kurā izpaužas godprātīga, korekta, cieņas pilna attieksme (<i>Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca</i>).
Patriotisms	– savas dzimtenes, tautas mīlestība, uzticība savai dzimtenei, tautai, gatavība pašaiizliedzīgi darboties to labā. Patriotisms ir svarīgs sabiedriskās un tikumiskās audzināšanas princips (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Pilsoniska audzināšana	– mērķtiecīgs process, kurā pedagoga vadībā attīstās un realizējas personiski nozīmīga, valsts pilsonim būtiski svarīga attieksme pret attiecīgās valsts likumos noteiktiem pienākumiem un tiesībām (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Pilsoniskums	– katra pilsoņa tiesību un pienākumu apzināšanās attiecībā pret valsti, sabiedrību (<i>Izglītības pētījums „Pilsoniskās izglītības jēdziens, prakse un rezultāti: virzība uz darbībā balstītu modeli sabiedrības saskaņas veicināšanai”</i>).
Pilsoniskā sabiedrība	– sabiedrība, kurā indivīdi sadarbojas ar citiem indivīdiem un publisko varu sabiedrības problēmu risināšanā. Pilsoniskajā sabiedrībā ietilpst dažādu veidu formāli un neformāli veidojumi, kas nodrošina dažādu sabiedrības grupu interešu aizstāvību (<i>Izglītības pētījums „Pilsoniskās izglītības jēdziens, prakse un rezultāti: virzība uz darbībā balstītu modeli sabiedrības saskaņas veicināšanai”</i>).
Riska grupa	– sociāla grupa, kas pēc sava labklājības vai veselības stāvokļa un dzīvesveida atrodas kritiskā situācijā un var būt bīstama pati sev, kā arī citiem sabiedrības locekļiem. Riska grupa praktiski nepārtraukti atrodas tādās riska zonās, kuras visvairāk ietekmē nelabvēlīgi sociālie un bioloģiskie faktori (kriminogēnās grupas, piesārņotā vide, garīgo vērtību trūkums, alkoholisms, līdzekļu trūkums utt.). Riska grupu var veidot gan atsevišķi indivīdi, gan ģimenes (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Vecāks	– bērna dabiskais aizbildnis (likumiskais pārstāvis), kura pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un intereses, rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā arī sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, pēc iespējas respektējot viņa individualitāti, ievērojot spējas un tieksmes (<i>Civillikums, Bērnu tiesību aizsardzības likums</i>).

Karjera un karjeras izglītība

Karjera	– izglītības, darba un privātās dzīves mijiedarbība cilvēka mūža laikā (<i>Izglītības likums</i>).
Karjeras izglītība	– izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei (<i>Izglītības likums</i>).

Sports

Sporta bāze	– speciāla sportam būvēta vai piemērota būve, kā arī vide (laukumi, celiņi sporta nodarbībām, veselības takas u.tml.) (<i>Sporta likums</i>).
Sporta izglītības programma	– profesionālās ievirzes sporta izglītības programma vai interešu izglītības programma, kurā ietverts noteikts sporta izglītības saturs (<i>Sporta likums</i>).
Sporta sacensības	– pasākums labāko sportistu vai komandu noteikšanai, kurš noris atbilstoši normatīvo aktu prasībām, sporta federāciju apstiprinātajiem sacensību norises noteikumiem un sacensību organizētāju apstiprinātajiem nolikumiem (<i>Sporta likums</i>).
Sporta treniņš	– process prasmju, iemaņu un spēju iegūšanai, saglabāšanai un pilnveidošanai sportā (<i>Sporta likums</i>).

Citi

Aktualizācija	– informācijas atjaunošana atbilstoši faktiskajai situācijai. Faktu, parādību, norišu šā brīža nozīmīguma, darāmā neatliekamības uzsvēršana (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Diferenciācija	– mācību princips, kas paredz nepieciešamību un iespējamību mācību procesu pielāgot izglītojamā interesēm, spējām, talantam, vajadzībām. To īsteno, veidojot izglītojamo grupas atbilstoši viņu spējām, interesēm, vajadzībām u.tml. un izvēloties tām atbilstošu mācību saturu un tā apgūšanai atbilstošu mācību metodisko nodrošinājumu (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Individualizācija	– princips ievērot izglītojamā mācību stila īpatnības, vajadzības un spējas, kā arī attīstības, iepriekšējo zināšanu un pieredzes līmeni, izvirzot mācību mērķus un uzdevumus, izvēloties metodes, darba organizāciju un materiālus izglītības procesā un programmu izstrādē atbilstoši katra izglītojamā reālajām spējām (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Interesu konflikts	– konflikts starp publiskas amatpersonas publiskajiem pienākumiem un privātajām interesēm, kurā publiskajai amatpersonai ir privātas intereses, kas varētu neatbilstoši ietekmēt personas spējas pildīt tās oficiālos pienākumus un tās atbildību (<i>Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO)</i>).

Izglītojamo mācību stundu/ nodarbību slodze	– izglītības programmā ietvertais regulāri apmeklējamo mācību priekšmetu stundu skaits mācību nedēļā (<i>Vispārējās izglītības likums</i>).
Monitorings	– ilgtermiņa novērošanas, kontroles, analīzes un prognozēšanas sistēma, kurā atkārtoti vēro vienu un to pašu objektu (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Personības attīstības vajadzības	– tieksme, nepieciešamība pēc noteikta psiholoģiskā stāvokļa vai darbības dažādos cilvēka fiziskās un garīgās attīstības posmos, kas tiek izjusta kā nepieciešamība darboties vajadzību apmierināšanai. Vienā attīstības posmā cilvēkiem piemīt līdzīgas attīstības vajadzības (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Regulāri	– tāds, kas pastāvīgi atkārtojas, tiek atkārtots pēc noteikta laikposma; tāds, kura darbība pastāvīgi atkārtojas noteiktā veidā (<i>LU Matemātikas un informātikas institūta vārdnīca</i>).
Salīdzināmie rādītāji	– līdzvērtības noteikšana starp noteiktās izglītības iestādes un noteiktu izglītības iestāžu grupu un valsts sniegumu valsts pārbaudes darbos. Akreditācijas procesā izglītības iestādes mācību sasniegumi tiek analizēti šādos salīdzināmajos rādītājos: kopvērtējums pēc skolu tipiem (<i>pamatskola, vidusskola, vakarskola, ģimnāzija, valsts ģimnāzija, profesionālās un mākslas skolas, speciālās un internātskolas</i>), kopvērtējums pēc urbanizācijas (<i>Rīga, Republikas pilsētas, pilsētas, lauki</i>) un kopvērtējums valstī (<i>Kvalitātes dienests</i>).
Sistemātiskums	– īpašība, kas raksturo regulāru, noteiktā secībā un pēc noteikta plāna norisošu darbību vai procesu (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Sistēmiskums	– īpašība, kas raksturo sistēmai vai ir pamatā sistēmai; īpašība, kas raksturo regulāru, loģiski izkārtotu, pēc noteikta plāna, stingrā secībā veidotu elementu kopumu, norīšu darbību, procesu vai parādību. Sakārtotība noteiktā sistēmā (<i>Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca</i>).
Speciālās vajadzības	– nepieciešamība saņemt tāda veida atbalstu un rehabilitāciju, kas rada iespēju izglītojamajam apgūt izglītības programmu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni (<i>Vispārējās izglītības likums</i>).
Tiesiskums	– izglītības iestādes rīcības atbilstība tiesību normām. Izglītības iestāde darbojas un pieņem lēmumus normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim (<i>Valsts pārvaldes principi Eiropā</i>).

2. PIELIKUMS

Izglītības kvalitātes vērtēšanu reglamentējošie Latvijas normatīvie akti

1. joma. Mācību saturs – iestādes īstenotās izglītības programma:

- Izglītības likums;
- Profesionālās izglītības likums;
- Sporta likums;
- Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumi Nr. 165 „Noteikumi par profesionālās izglītības iestāžu pedagoģiskā procesa un eksaminācijas centru profesionālās kvalifikācijas ieguves organizēšanai obligāti nepieciešamo dokumentāciju”;
- Ministru kabineta 2009. gada 14. jūlija noteikumi Nr. 775 „Vispārējās un profesionālās izglītības programmu licencēšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2008. gada 2. decembra noteikumi Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”;
- Ministru kabineta 2012. gada 20. novembra noteikumi Nr. 785 „Mācību prakses organizācijas un izglītojamo apdrošināšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2000. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”;
- Ministru kabineta 2007. gada 27. februāra noteikumi Nr. 149 „Profesiju standartu izstrādes kārtība”;
- Ministru kabineta 2010. gada 18. maija noteikumi Nr. 461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”;
- Ministru kabineta 2010. gada 10. augusta noteikumi Nr. 749 „Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos”;
- Ministru kabineta 2013. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 404 „Prasības bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzējiem un bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzēju reģistrēšanas kārtība”;
- Latvijas Nacionālās kultūras centra 2013. gada 8. maija iekšējie noteikumi „Pašvaldību un juridisko personu dibināto izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības programmu mākslā, mūzikā un dejā izstrādes un noformēšanas kārtība”;
- Izglītības un zinātnes ministrijas 2010. gada 11. oktobra iekšējie noteikumi Nr. 22 „Profesionālās izglītības programmu izstrādes kārtība”.

2. joma. Mācīšana un mācīšanās:

- Izglītības likums;
- Profesionālās izglītības likums;
- Bērnu tiesību aizsardzības likums;
- Bibliotēku likums;
- Ministru kabineta 2000. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”;
- Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumi Nr. 165 „Noteikumi par profesionālās izglītības iestāžu

pedagoģiskā procesa un eksaminācijas centru profesionālās kvalifikācijas ieguves organizēšanai obligāti nepieciešamo dokumentāciju”;

- Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr. 1036 „Kārtība, kādā valsts finansē profesionālās ievirzes sporta izglītības programmas”;
- Ministru kabineta 2012. gada 20. novembra noteikumi Nr. 785 „Mācību prakses organizācijas un izglītojamo apdrošināšanas kārtība”.

3. joma. Izglītojamo sasniegumi:

- Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumi Nr. 1510 „Valsts pārbaudījumu norises kārtība”;
- Ministru kabineta 2011. gada 30. augusta noteikumi Nr. 662 „Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtība akreditētās profesionālās izglītības programmās”;
- Ministru kabineta 2010. gada 6. aprīļa noteikumi Nr. 335 „Noteikumi par centralizēto eksāmenu saturu un norises kārtību”;
- Ministru kabineta 2005. gada 29. novembra noteikumi Nr. 902 „Kārtība, kādā izsniedzami profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītību apliecinoši dokumenti”;
- Ministru kabineta 2005. gada 21. jūnija noteikumi Nr. 451 „Kārtība, kādā izsniedzami valsts atzīti profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinoši dokumenti un akreditētas profesionālās izglītības programmas daļas apguvi apliecinoši dokumenti”;
- Ministru kabineta 2003. gada 11. marta noteikumi Nr. 112 „Kārtība, kādā izglītojamie atbrīvojami no valsts noteiktiem pārbaudījumiem”;
- Ministru kabineta 2010. gada 26. janvāra noteikumi Nr. 77 „Noteikumi par sporta speciālistu sertifikācijas kārtību un sporta speciālistam noteiktajām prasībām”;
- Ministru kabineta 2013. gada 10. decembra noteikumi Nr. 1412 „Profesionālo kvalifikāciju saraksts, kuras iegūstot kārtojami centralizētie profesionālās kvalifikācijas eksāmeni”.
- Ministru kabineta 2015. gada 15. decembra noteikumi Nr. 729 „Noteikumi par 2016./2017. mācību gada un mācību semestru sākuma un beigu laiku”.

4. joma. Atbalsts izglītojamajiem:

- Izglītības likums;
- Profesionālās izglītības likums;
- Civilās aizsardzības likums;
- Ministru kabineta 2010. gada 23. marta noteikumi Nr. 277 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs”;
- Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumi Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”;
- Ministru kabineta 2002. gada 27. decembra noteikumi Nr. 610 „Higiēnas prasības vispārējās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēm”;
- Ministru kabineta 2012. gada 20. novembra noteikumi Nr. 785 „Mācību prakses organizācijas un izglītojamo apdrošināšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2011. gada 1. februāra noteikumi Nr. 89 „Kārtībā, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi”;
- Ministru kabineta 2002. gada 28. maija noteikumi Nr. 206 „Noteikumi par darbiem, kuros aizliegts

nodarbināt pusaudžus, un izņēmumi, kad nodarbināšana šajos darbos ir atļauta saistībā ar pusaudža profesionālo apmācību”;

- Ministru kabineta 2006. gada 14. marta noteikumi Nr. 195 „Sportistu un bērnu ar paaugstinātu fizisko slodzi veselības aprūpes un medicīniskās uzraudzības kārtība”;
- Ministru kabineta 2012. gada 3. janvāra noteikumi Nr. 26 „Noteikumi par kārtību, kādā piešķiramas naudas balvas par izciliem sasniegumiem sportā, un naudas balvu apmēru”.

5. joma. Iestādes vide:

- Būvniecības likums;
- Ministru kabineta 2010. gada 23. marta noteikumi Nr. 277 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe un pirmās palīdzības pieejamība izglītības iestādēs”;
- Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumi Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”;
- Ministru kabineta 2002. gada 27. decembra noteikumi Nr. 610 „Higiēnas prasības vispārējās pamatzglītības, vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēm”;
- Ministru kabineta 2000. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”.

6. joma. Iestādes resursi:

- Darba likums;
- Darba aizsardzības likums;
- Izglītības likums;
- Likums „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”;
- Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums;
- Brīvprātīgā darba likums;
- Būvniecības likums;
- Civillikums (Saistību tiesības);
- Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumi Nr. 165 „Noteikumi par profesionālās izglītības iestāžu pedagoģiskā procesa un eksaminācijas centru profesionālās kvalifikācijas ieguves organizēšanai obligāti nepieciešamo dokumentāciju”;
- Ministru kabineta 2014. gada 28. oktobra noteikumi Nr. 662 „Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību”;
- Ministru kabineta 2009. gada 28. jūlija noteikumi Nr. 836 „Pedagogu darba samaksas noteikumi”;
- Ministru kabineta 2011. gada 10. maija noteikumi Nr. 354 „Noteikumi par pedagogu profesiju un amatu sarakstu”;
- Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumi Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”;
- Ministru kabineta 2010. gada 17. augusta noteikumi Nr. 788 „Valsts izglītības informācijas sistēmas saturs, uzturēšanas un aktualizācijas kārtība”;
- Ministru kabineta 2013. gada 29. janvāra noteikumi Nr. 66 „Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku darba samaksu un tās noteikšanas kārtību”;
- Ministru kabineta 2010. gada 21. jūnija noteikumi Nr. 565 „Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju

amatpersonu un darbinieku sociālajām garantijām”;

- Ministru kabineta 2011. gada 5. jūlija noteikumi Nr. 523 „Kārtība, kādā aprēķina un sadala valsts budžeta mērķdotāciju pedagogu darba samaksai pašvaldību izglītības iestādēs, kurās īsteno profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas”;
- Ministru kabineta 2012. gada 10. jūlija noteikumi Nr. 494 „Noteikumi par valsts tiešās pārvaldes iestādēs nodarbināto darba izpildes novērtēšanu”;
- Ministru kabineta 2010. gada 30. novembra noteikumi Nr. 1075 „Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs”;
- Ministru kabineta 2014. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 350 „Pedagogu profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanas kārtība”.

7. joma. Iestādes darba organizācija, vadība un kvalitātes nodrošināšana:

- Izglītības likums;
- Profesionālās izglītības likums;
- Darba likums;
- Civillikums;
- Valsts pārvaldes iekārtas likums;
- Valsts civildienesta likums;
- Arhīvu likums;
- Iesniegumu likums;
- Paziņošanas likums;
- Valsts valodas likums;
- Dokumentu juridiskā spēka likums;
- Elektronisko dokumentu likums;
- Ministru kabineta 2012. gada 6. novembra noteikumi Nr. 748 „Dokumentu un arhīvu pārvaldības noteikumi”;
- Ministru kabineta 2010. gada 12. oktobra noteikumi Nr. 969 „Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi”;
- Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumi Nr. 165 „Noteikumi par profesionālās izglītības iestāžu pedagoģiskā procesa un eksaminācijas centru profesionālās kvalifikācijas ieguves organizēšanai obligāti nepieciešamo dokumentāciju”;
- Ministru kabineta 2013. gada 20. augusta noteikumi Nr. 594 „Noteikumi par valsts statistikas pārskatu veidlapu paraugiem izglītības jomā”;
- Ministru kabineta 2012. gada 20. novembra noteikumi Nr. 785 „Mācību prakses organizācijas un izglītojamo apdrošināšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2013. gada 19. marta noteikumi Nr. 144 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2015. gada 25. augusta noteikumi Nr. 495 „Kārtība, kādā piešķir un anulē profesionālās izglītības kompetences centra statusu mākslas, mūzikas vai dejas jomā”;
- Ministru kabineta 2010. gada 28. septembra noteikumi Nr. 916 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2010. gada 17. augusta noteikumi Nr. 788 „Valsts izglītības informācijas sistēmas

saturs, uzturēšanas un aktualizācijas kārtība”;

- Ministru kabineta 2013. gada 10. septembra noteikumi Nr. 791 „Profesionālās izglītības iestāžu un eksaminācijas centru maksas pakalpojumu cenrādis”;
- Ministru kabineta 2001. gada 10. jūlija noteikumi Nr. 309 „Kārtība, kādā no valsts budžeta sedzami izdevumi profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvei izglītojamiem ar speciālām vajadzībām un notiesātajiem”;
- Ministru kabineta 2011. gada 22. februāra noteikumi Nr. 146 „Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci”;
- Ministru kabineta 2012. gada 6. novembra noteikumi Nr. 749 „Kārtība, kādā nodod dokumentus pastāvīgā valsts glabāšanā Latvijas Nacionālajā arhīvā”;
- Ministru kabineta 2005. gada 28. jūnija noteikumi Nr. 473 „Elektronisko dokumentu izstrādāšanas, noformēšanas, glabāšanas un aprites kārtība valsts un pašvaldību iestādēs un kārtība, kādā notiek elektronisko dokumentu aprīte starp valsts un pašvaldību iestādēm vai starp šīm iestādēm un fiziskajām un juridiskajām personām”;
- Ministru kabineta 2004. gada 24. augusta noteikumi Nr. 740 „Noteikumi par stipendijām”;
- Ministru kabineta 2008. gada 21. jūlija noteikumi Nr. 578 „Noteikumi par darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.2.1.1.4. apakšaktivitāti “Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana””;
- Ministru kabineta 2006. gada 6. jūnija noteikumi Nr. 460 „Noteikumi par specialitāšu, apakšspecialitāšu un papildspecialitāšu sarakstu reglamentētajām profesijām”;
- Izglītības un zinātnes ministrijas 2011. gada 9. augusta iekšējie noteikumi Nr. 39 „Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošo tiešās pārvaldes iestāžu iekšējo normatīvo aktu saskaņošanas kārtība”.

3. PIELIKUMS

Izglītības iestādes ieteicamo darbību izvērtējuma veidlapas

Izglītības iestādes ieteicamo darbību kontroljautājumu lapa

Kontroljautājumi	Atbilst/ izpildīts	Neatbilst/ nav veikts	Piezīmes
Izglītības iestādes nolikums ir aktualizēts/atbilst normatīvo aktu prasībām.			
Katras īstenotās izglītības programmas licences derīguma termiņš ir spēkā.			
Izglītības iestādes akreditācijas termiņš un katras īstenotās izglītības programmas akreditācijas termiņš ir spēkā.			
Valsts izglītības informācijas sistēmā (VIIS) ir aktuāla informācija par izglītības iestādi, izglītības programmu/-ām, īstenošanas vietām (adresēm), pedagogiem u.c.			
Pedagoģiskā procesa organizēšanai ir visa nepieciešamā obligātā dokumentācija atbilstoši normatīvo aktu prasībām.			
Izglītības iestādes pašpārvaldes institūcijas (Padome, Pedagoģiskā padome, izglītojamo pašpārvalde u.c.) ir izveidotas un darbojas.			
Izglītības programmas/-u satura aktualizācija ir veikta un atbilstība standartam ir nodrošināta.			
Mācību priekšmetu stundu/nodarbību sarakstā stundu/nodarbību skaits dienā ir atbilstošs noteiktajai izglītojamo slodzei.			
Pedagogiem ir atbilstoša mācāmajam priekšmetam nepieciešamā izglītība un profesionālā kvalifikācija, kā arī regulāra profesionālās kompetences pilnveide.			
Ziņas no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Sodū reģistra par personas atbilstību Izglītības likuma 50. pantā un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektajā un sestajā daļā minētajām prasībām ir pieprasītas, t.sk. izmantojot VIIS.			
Darba, drošības un iekšējās kārtības noteikumi ir izstrādāti/aktualizēti atbilstoši normatīvo aktu prasībām.			

Kontroljautājumi	Atbilst/ izpildīts	Neatbilst/ nav veikts	Piezīmes
Izglītības iestādē ir izveidota izglītojamo kavējumu uzskaites sistēma.			
Izglītības iestādē izglītojamo vajadzībām ir nodrošināta atbalsta personāla pieejamība.			
Regulāra izglītības iestādes pašvērtēšana ir veikta un pašnovērtējuma ziņojums ir publiskots.			

Izglītības iestādes darbiniekiem noteikto ierobežojumu ievērošanas izvērtējums

Nr. p.k.	Tiesību norma	Jā	Nē	Piezīmes
1.	Izglītības iestādē par pedagogu strādā:			
1.1.	Persona, kas sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas). <i>(Izglītības likuma 50. panta 1. punkts)</i>			
1.1.1.	Izņemot gadījumu, kad pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas Izglītības kvalitātes valsts dienests ir pieņēmis lēmumu, ka tas nekaitē izglītojamo interesēm, un ir izsniedzis atļauju strādāt par pedagogu izglītības iestādē personai, kas bijusi sodīta par tīšu kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu (bez ierobežojuma attiecībā uz izglītības mērķgrupām). <i>(Ministru kabineta 15.04.2014. noteikumu Nr. 195 „Kārtība, kādā tiek izvērtēts, vai atļauja strādāt par pedagogu personai, kas bijusi sodīta par tīšu kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, nekaitēs izglītojamo interesēm” 13.1. un 14.1. punkts)</i>			
1.1.2.	Izņemot gadījumu, kad pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas Izglītības kvalitātes valsts dienests ir pieņēmis lēmumu, ka tas nekaitē izglītojamo interesēm, un ir izsniedzis atļauju strādāt par pedagogu izglītības iestādē personai, kas bijusi sodīta par tīšu kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu (ar ierobežojumu attiecībā uz konkrētu izglītības programmas mērķgrupu). <i>(Ministru kabineta 15.04.2014. noteikumu Nr. 195 „Kārtība, kādā tiek izvērtēts, vai atļauja strādāt par pedagogu personai, kas bijusi sodīta par tīšu kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, nekaitēs izglītojamo interesēm” 13.2. un 14.2. punkts)</i>			
1.2.	Persona, kuras rīcībspēja ierobežota normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. <i>(Izglītības likuma 50. panta 2. punkts)</i>			

Nr. p.k.	Tiesību norma	Jā	Nē	Piezīmes
1.3.	Valsts vai pašvaldību dibinātās izglītības iestādēs – persona, kurai nav Ministru kabineta noteiktajā kārtībā izsniegta dokumenta, kas apliecina valsts valodas prasmi augstākajā pakāpē. <i>(Izglītības likuma 50. panta 3. punkts)</i>			
1.4.	Persona, kurai ar tiesas lēmumu atņemtas aizgādības tiesības. <i>(Izglītības likuma 50. panta 4. punkts)</i>			
2.	Izglītības iestādē strādā persona:			
2.1.	Kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības draudējumu, – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. <i>(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektās daļas 1. punkts)</i>			
2.2.	Kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. <i>(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektās daļas 2. punkts)</i>			
2.3.	Kurai tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus. <i>(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektās daļas 3. punkts)</i>			
3.	Izglītības iestādes vadītājs ne retāk kā reizi gadā pieprasa ziņas no Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Sodū reģistra, lai pārliecinātos par personas atbilstību Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektajā un sestajā daļā minētajām prasībām. <i>(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta ceturtā daļa)</i>			
4.	Izglītības iestādes vadītājs ir izvērtējis un ir atļāvis strādāt izglītības iestādē personai, kura sodīta par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 155.panta trešajā un ceturtajā daļā, 167.², 172., 172.¹, 172.², 172.³, 172.⁴, 172.⁵ un 173. pantā minēto administratīvo pārkāpumu vai par tīšu noziedzīgu nodarījumu, kas nav minēts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta piektās daļas 1. un 2. punktā, jo tā neapdraud bērna drošību, veselību vai dzīvību. <i>(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 72. panta sestā daļa)</i>			

Izglītojamo tiesību nodrošināšanas un dzīvībai un veselībai drošiem apstākļiem izglītības iestādē un tās organizētajos pasākumos izvērtējums

Nr. p.k.	Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” punkts un apakšpunkts	Jā	Nē	Daļēji	Piezīmes
1.	Ne retāk kā reizi mācību gadā saņemts (3.1.):				
1.1.	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta atzinums (3.1.)				
1.2.	Veselības inspekcijas atzinums (3.1.)				
2.	Plānoti un organizēti izglītojošie pasākumi par izglītojamo drošību, t.sk. vardarbības un ievainojumu profilakses jautājumos (3.4.)				
3.	Izstrādāts evakuācijas plāns (3.5.)				
4.	Nodrošina, ka izglītības iestādes darbiniekiem un izglītojamiem ir pieejama informācija par: (3.8.)				
4.1.	operatīvo dienestu izsaukšanu (3.8.)				
4.2.	iekšējās kārtības noteikumiem (3.8.)				
4.3.	drošības noteikumiem (3.8.)				
4.4.	evakuācijas plānu (3.8.)				
5.	Noteikti atbildīgie pedagogi par izglītojamo iepazīstināšanu ar (3.6.):				
5.1.	evakuācijas plānu (3.6.)				
5.2.	iekšējās kārtības noteikumiem (3.6.)				
5.3.	drošības noteikumiem (3.6.)				
6.	Izstrādāti izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumi (3.5.), kuri nosaka:				
6.1.	izglītojamo uzvedības noteikumus izglītības iestādē, tās teritorijā un izglītības iestādes organizētajos pasākumos (6.1.)				
6.2.	evakuācijas plāna un informācijas par operatīvo dienestu izsaukšanu izvietojumu izglītības iestādē (6.2.)				

Nr. p.k.	Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” punkts un apakšpunkts	Jā	Nē	Daļēji	Piezīmes
6.3.	alkohola, cigarešu, narkotisko, toksisko un psihotropo vielu, gāzes baloniņu, gāzes pistoļu, šaujamieroču un auksto ieroču iegādāšanās, lietošanas, glabāšanas un realizēšanas aizliegumu izglītības iestādē un tās teritorijā (6.3.)				
6.4.	izglītojamā rīcību, ja izglītojamais kādas personas darbībā saskata draudus savai vai citu personu drošībai (6.4.)				
6.5.	vadītāja un pedagogu rīcību, ja tiek konstatēta fiziska vai emocionāla vardarbība pret izglītojamo (6.5.)				
6.6.	atbildību par iekšējās kārtības noteikumu neievērošanu (6.6.)				
6.7.	citus jautājumus, kurus izglītības iestāde uzskata par būtiskiem (6.7.)				
7.	Izstrādāti drošības noteikumi (3.5.), t.sk.:				
7.1.	par drošību mācību kabinetos un telpās, kurās ir iekārtas un vielas, kas var apdraudēt izglītojamo drošību un veselību (7.1.)				
7.2.	par ugunsdrošību (7.2.)				
7.3.	par elektrodrošību (7.3.)				
7.4.	par pirmās palīdzības sniegšanu (7.4.)				
7.5.	par drošību ekskursijās, pārgājienos un pastaigās (7.5.)				
7.6.	par drošību citos izglītības iestādes organizētajos pasākumos (7.6.)				
7.7.	par drošību sporta sacensībās un nodarbībās (7.7.)				
8.	Drošības noteikumos iekļauta šāda informācija (8.):				
8.1.	par rīcību ekstremālās situācijās (piemēram, ja izcēlies ugunsgrēks, telpās jūtama gāzes smaka, plūdi, vardarbības situācija) (8.1.)				
8.2.	par rīcību nestandarta situācijās (piemēram, saskarē ar bīstamiem priekšmetiem un vielām) (8.2.)				

Nr. p.k.	Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” punkts un apakšpunkts	Jā	Nē	Daļēji	Piezīmes
8.3.	par ceļu satiksmes drošību (8.3.)				
8.4.	par drošību uz ūdens un ledus (8.4.)				
8.5.	par personas higiēnu un darba higiēnu (8.5.)				
8.6.	par darba drošību, veicot praktiskos un laboratorijas darbus (izņemot profesionālās ievirzes sporta izglītības iestādēs) (8.6.)				
8.7.	par drošību mācību laikā un mācību nodarbību starplaikos (8.7.)				
9.	Izglītojamies iepazīstina ar (9.):				
9.1.	iekšējās kārtības noteikumiem (9.1.), drošības noteikumiem par ugunsdrošību (9.1.), drošības noteikumiem par elektrodrošību (9.1.), drošības noteikumiem par pirmās palīdzības sniegšanu (9.1.) <i>katru gadu septembrī</i>				
9.2.	drošības noteikumiem par drošību mācību kabinetos un telpās, kurās ir iekārtas un vielas, kas var apdraudēt izglītojamo drošību un veselību <i>ne retāk kā divas reizes gadā un pirms tādu jaunu darbību uzsākšanas, kuras var apdraudēt izglītojamo drošību un veselību</i> (9.2.)				
10.	Izglītojamo iepazīstināšanu ar: iekšējās kārtības noteikumiem, drošības noteikumiem, evakuācijas plānu reģistrē klases vai grupas žurnālā (10.)				
10.1.	Izglītojamais, izņemot pirmsskolas vecuma bērnus, atbilstoši spējām un prasmēm iepazīšanos ar iekšējās kārtības noteikumiem, drošības noteikumiem un evakuācijas plānu apliecina ar ierakstu „iepazinos”, norādot datumu, un parakstu (10.)				
11.	Nodrošina izglītojamo (līdz 18 gadu vecumam) vecāku vai bērnu likumisko pārstāvju iepazīstināšanu ar iekšējās kārtības noteikumiem (3.7.)				
12.	Noteikta izglītojamo vecākiem un citām personām saistoša uzturēšanās kārtība izglītības iestādē (3.10.)				

Nr. p.k.	Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” punkts un apakšpunkts	Jā	Nē	Daļēji	Piezīmes
12.1.	Kārtība pieejama izglītojamo vecākiem un citām personām (3.10.)				
13.	Noteikti atbildīgie pedagogi par: drošību ekskursijās, pārgājienos, sporta sacensībās, citos izglītības iestādes rīkotajos pasākumos (3.9.)				
13.1.	Noteikts pedagogu skaits, kam jāpiedalās attiecīgajā pasākumā (3.9.)				
13.2.	Nodrošināts, ka (3.9.): <i>pirms došanās ekskursijā vai pārgājienā</i> atbildīgais pedagogs vadītājam iesniedz rakstisku informāciju, kurā norādīts pārgājiena vai ekskursijas mērķis, maršruts, ilgums, dalībnieku saraksts, vecums, pārvietošanās veids, nakšņošanas vieta, saziņas iespējas un pirmās palīdzības sniegšanas iespējas (11.), izglītojamie iepazīstināti ar drošības noteikumiem par drošību ekskursijās, pārgājienos un pastaigās <i>pirms katras ekskursijas, pārgājiena vai pastaigas</i> (9.3.), <i>pirms pasākuma</i> atbildīgais pedagogs pārliecinās par telpu tehniskā nodrošinājuma piemērotību attiecīgajam pasākumam, atbilstību ekspluatācijas un drošības prasībām, kā arī saskaņo ar vadītāju pasākuma plānu. Plānā norāda attiecīgā pasākuma norises laiku, vietu, aptuveno dalībnieku skaitu un veicamos drošības pasākumus (15.), izglītojamie iepazīstināti ar drošības noteikumiem par drošību citos izglītības iestādes organizētajos pasākumos <i>pirms katra pasākuma</i> (9.4.) <i>pirms piedalīšanās sporta sacensībās</i> atbildīgais pedagogs iesniedz vadītājam rakstisku informāciju, kurā norādīts sacensību veids, laiks, vieta, pārvietošanās iespējas, izglītojamo saraksts, saziņas iespējas ar vecākiem, kā arī datums, kad izglītojamie iepazīstināti ar drošības noteikumiem par drošību sporta sacensībās un nodarbībās (24.) izglītojamie iepazīstināti par drošību sporta sacensībās un nodarbībās <i>pirms sporta sacensībām</i> (9.4.)				
14.	Tiek ievērota vadītāja rīcība, ja izglījamais apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību (II ¹ nodaļa).				

Nr. p.k.	Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” punkts un apakšpunkts	Jā	Nē	Daļēji	Piezīmes
14.1.	Ja izglītojamais izglītības iestādē apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību (5. ¹) pedagogs informē vadītāju par izglītojamā uzvedību (5. ^{1.1}), vadītājs nodrošina izglītojamam, kurš apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību, mācības citā telpā sociālā pedagoga, izglītības psihologa vai cita pedagoga klātbūtnē. Mācības citā telpā ilgst no vienas mācību stundas līdz mācību dienas beigām (5. ^{1.2}), vadītājs rakstiski (papīra vai elektroniska dokumenta formā) nosūta izglītojamā vecākiem informāciju par izglītojamā uzvedību un nepieciešamo vecāku sadarbību ar izglītības iestādi (5. ^{1.3}), vadītājs rīkojumā nosaka atbalsta personāla pienākumus, lai veicinātu turpmāko sadarbību ar izglītojamo un vecākiem un izstrādātu atbalsta pasākumus atbilstoši izglītojamā vajadzībām un situācijai (5. ^{1.4}), vadītājam pieaicina nepieciešamos speciālistus, lai nodrošinātu uzlabojumus izglītojamā uzvedībā un mācībās (5. ^{1.5}), attiecīgā pašvaldība nodrošina atbalsta personāla pakalpojumus, ja izglītības iestādē nav šādu speciālistu (5. ^{1.6})				
14.2.	Ja izglītojamā uzvedībā nav uzlabojumu un vecāki nevēlas sadarboties ar izglītības iestādi, bet situācijas risināšanā vēlas iesaistīt citus speciālistus, vadītājs šo informāciju nosūta attiecīgajai pašvaldībai (5. ²)				
14.3.	Ja ir saņemta minētā informācija, pašvaldība sasauc starpinstitutionu sanāksmi, kas lemj par turpmākajiem atbalsta pasākumiem izglītojamam. Sanāksmē tiek pieaicināti izglītības iestādes atbildīgie speciālisti, izglītojamā vecāki, pašvaldības izglītības speciālists vai pārstāvji no attiecīgās pašvaldības izglītības pārvaldes, sociālā dienesta, bāriņtiesas, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas un citi speciālisti				

4. PIELIKUMS

Rīcības shēma izglītības iestādes iekšējā normatīvā akta – izglītojamo vecākiem un citām personām saistošas uzturēšanās kārtības izglītības iestādē – izveidei un ievērošanai

Šī kārtība, piemēram, ietver atbildes uz šādiem jautājumiem: Ko tā nosaka? Kam tā saistoša? Kāda ir personas secīga rīcība, ierodoties izglītības iestādē? Kāda ir darbinieka secīga rīcība, sagaidot personu izglītības iestādē (piemēram, noskaidrot personas ierašanās mērķi, vārdu un uzvārdu, lūgt personai uzrādīt personu apliecinošu dokumentu)? *Kārtības nepieciešamība izriet no Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumu Nr. 1338 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” 3. punkta 3.10. apakšpunktā noteiktajām izglītības iestādes vadītāja funkcijām izglītojamo drošības jautājumos.*

